

FACULTEIT RECHTSGELEERDHEID

Academiejaar 2008-2009

Het consumentenbegrip in Belgisch en Europees perspectief

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door:

Thomas VANDECASSERIE

(studentennummer: 20032869)
(major: sociaal en economisch recht)

Promotor: Prof. Dr. Reinhard Steennot
Commissaris: Wendy Dammans

VOORWOORD

Met deze masterproef sluit ik mijn rechtsopleiding aan de universiteit Gent af. Graag had ik van dit voorwoord gebruik gemaakt om enkele mensen te bedanken.

Eerst en vooral mijn ouders om mij de mogelijkheid te geven verder te studeren. Zonder hun steun had ik deze opleiding nooit kunnen aanvangen.

Verder wil ik ook mijn promotor, professor Reinhard Steennot, bedanken. Het is dankzij zijn enthousiaste manier van lesgeven dat mijn interesse gewekt is voor deze materie. Ik wil hem uiteraard ook bedanken voor zijn hulp en goeie raad tijdens het maken van de masterproef.

Ook mijn vriendin Lynn verdient een dankwoord voor haar morele steun, geduld en interesse. Ten slotte wil ik al mijn vrienden vermelden die vaak zonder het te weten mij hebben geholpen om te ontspannen. Door samen met hen te zijn, was het mogelijk even te ontstressen en aan andere zaken te denken. Allemaal heel hard bedankt!

Al bij al heb ik toch genoten bij het maken van deze masterproef. Het was vaak hard werken. Ik denk aan de uren in de bibliotheek en achter mijn laptop. Maar dankzij het interessante onderwerp kon ik het blijven opbrengen om de studie voort te zetten. Het geeft dan ook een goed gevoel om dit werkstuk te kunnen afmaken. Ik hoop dat het bij de lezer evenveel interesse opwekt als bij mij!

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	II
INHOUDSTAFEL	III
INLEIDING	1
HOOFDSTUK I:	
Wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.....	4
1 Algemeen	4
2 Het consumentenbegrip in de W.H.P.C.	4
2.1 Bestemmingscriterium	4
2.2 “Uitsluitend”.....	5
2.3 Objectieve of subjectieve definitie.....	5
2.3.1 Subjectivering in de Belgische rechtsleer	5
2.3.2 Onduidelijkheid in W.H.P.C.	9
3 Kritiek.....	10
4 Ontwikkelingen in het buitenland	10
4.1 Frankrijk	10
4.2 Nederland	11
4.3 Duitsland	11
5 Rechtspraak	12
5.1 Bestemmingscriterium	12
5.1.1 Hof van Beroep te Brussel op 26 april 1996	12
5.1.2 Hof van Beroep te Antwerpen op 12 september 2000	12
5.2 Beoordelingscriteria bestemmingscriterium	13
5.3 Gemengd gebruik	13
5.3.1 Rechtbank van Koophandel te Bergen op 9 augustus 2005	13
5.3.2 Kritiek.....	14
5.4 Kenniscriterium	14
5.4.1 Vrederechter te Brussel op 29 april 1991	14
5.4.2 Kritiek.....	15
5.4.3 Richtlijn Oneerlijke Bedingen.....	16
6 Consumentenbegrip – verkoperbegrip	16
6.1 Hof van Cassatie 11 mei 2001.....	16
6.2 Rechtbank van Koophandel te Hasselt op 8 januari 2003.....	18
7 De overheid als consument?.....	18
7.1 De stad Antwerpen is consument?	18
7.2 Kritiek.....	19
8 Is de borgsteller consument?	20
9 De consument en de onrechtmatige bedingen.....	21
9.1 Wie wordt beschermd?.....	21
9.2 Uitbreiding van de onrechtmatige bedingenleer	22
9.2.1 Ruime invulling ‘consument’	22
9.2.2 Uitbreiding toepassingsgebied	22
10 Consument in de reclame	23
10.1 Andere consument.....	23
10.2 Consumentenbeeld	23
10.2.1 Consumentenbeeld in de Belgische rechtspraak	23
10.2.2 Doelgroep	24
10.2.3 Het consumentenbeeld in Europa.....	25

HOOFDSTUK II:	
Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet	27
1 Algemeen	27
2 Het consumentenbegrip in de W.C.K.	27
2.1 Artikel 1, 1° W.C.K.	27
2.2 Bestemmingscriterium	28
2.3 De beoordeling	28
2.4 Bewijslast	29
2.5 Is een borgsteller consument?	30
2.5.1 Europa	30
2.5.2 Frankrijk en Duitsland	31
2.5.3 België	31
2.5.4 Analyse	32
2.5.5 De kosteloze borgtocht	33
3 Gemengd doel	35
3.1 Wil van de partijen en prioritair gebruik	35
3.2 Arrondissementsrechtbanken	36
4 Kritiek	37
5 Verschil met de W.H.P.C.	38
5.1 ‘Uitsluitend’	38
5.2 Rechtspersonen	39
5.3 Kredietpromotie	40
5.3.1 Financiële diensten	40
5.3.2 Reclame	40
5.3.3 Conclusie	41
6 Bijzondere gevallen	41
6.1 Aankoop van aandelen van vennootschap	41
6.2 Voorafbetaling van belastingen	41
7 Het consumentenkrediet in Nederland	42
HOOFDSTUK III:	
Wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet	43
1 Algemeen	43
2 Het consumentenbegrip in de W.H.K.	43
2.1 Oogmerk vreemd aan zijn beroepsactiviteit	43
2.1.1 Natuurlijke personen	43
2.1.2 Gemengd gebruik	44
2.2 Gewone verblijfplaats	46
3 Toepassing van de W.H.K. bij onderling akkoord	47
4 W.H.K. – W.C.K.	47
4.1 Artikel 2, lid 1, a Richtlijn Consumentenkrediet	48
4.2 Artikel 2, lid 3 Richtlijn Consumentenkrediet	48
4.3 Artikel 2, lid 4 Richtlijn Consumentenkrediet	48
HOOFDSTUK IV:	
Wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consument bij de verkoop van consumptiegoederen	49
1 Algemeen	49
2 Het consumentenbegrip in de wet consumentenkoop	49
3 Richtlijn betreffende de consumentenkoop	50

HOOFDSTUK V:.....	
Wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument.....	51
1 Algemeen	51
2 Het consumentenbegrip in de wet minnelijke invordering	51
3 Bewijslast	52
HOOFDSTUK VI:	
De wet van 2 augustus 2002 betreffende misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen ...	53
1 Algemeen	53
2 Het ‘cliëntenbegrip’ in de wet vrije beroepen	53
2.1 Natuurlijke personen en rechtspersonen.....	53
2.2 Bestemmingscriterium	54
2.3 Gemengd gebruik	54
2.4 Objectief of subjectief criterium	54
HOOFDSTUK VII:	
Bescherming van de consument in de reissector.....	56
1 De reiscontractenwet	56
2 Timesharing.....	56
2.1 Algemeen	56
2.2 Wie wordt beschermd?.....	57
3 Bescherming luchtreizigers	58
HOOFDSTUK VIII:	
De bescherming van de consument in het betalingsverkeer	59
1 Wet betreffende grensoverschrijdende geldoverschrijvingen en betalingen.....	59
2 Wet betreffende instrumenten voor de elektrische overmaking van geldmiddelen	60
2.1 Ruim consumentenbegrip.....	60
2.2 Enkel natuurlijke personen.....	60
2.3 Natuurlijke personen in naam en voor rekening van rechtspersonen.....	61
3 Europese verordening betreffende grensoverschrijdende betalingen in euro	61
4 Wet betreffende de valutadatum.....	62
HOOFDSTUK IX:	
Consument als belegger	63
1 Toepassing van de W.H.P.C. op effecten en financiële instrumenten	63
2 Colportage en demarchage van effecten	63
3 Wet betreffende het toezicht op de financiële sector en financiële diensten.....	63
HOOFDSTUK X:	
Consument in het verzekeringsrecht	65
1 Algemeen	65
2 Het consumentenbegrip in het verzekeringsrecht	65
2.1 De beschermde partij.....	65
2.2 Toepassingsvoorwaarden	65
2.2.1 Economische draagkracht van de verzekeringnemer	65
2.2.2 De particuliere of bedrijfsmatige hoedanigheid van de verzekeringnemer..	66
2.2.3 Het type of de aard van het risico.....	66
2.2.4 De hoegrootheid van het risico.....	66
2.2.5 Zonder onderscheid naar de verzekeringnemer of de verzekerde.....	66
2.3 Kritiek.....	66

HOOFDSTUK XI:	
Het Europees consumentenbegrip	68
1 Europese Richtlijnen	68
1.1 Richtlijn betreffende de bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten	68
1.2 Richtlijn betreffende het consumentenkrediet.....	70
1.3 Richtlijn betreffende oneerlijke bedingen	71
1.3.1 Definitie.....	71
1.3.2 Arrest Cape.....	71
1.3.3 Arrest Océano Grupo	73
1.4 Richtlijn betreffende verkopen op afstand	73
1.5 Richtlijn betreffende de consumentenkoop.....	74
1.6 Richtlijn betreffende timesharing.....	75
1.7 Richtlijn betreffende de prijsaanduiding	75
1.8 Richtlijn Elektronische Handel	75
1.9 Richtlijn verkoop pakketreizen	76
1.10 Voorstel Richtlijn consumentenrecht	76
2 Brussel I verordening	77
2.1 Arrest Gruber.....	78
2.1.1 De feiten	78
2.1.2 Rechtsoverwegingen	78
2.2 Arrest Engler	81
2.2.1 Feiten.....	81
2.2.2 Rechtsoverwegingen	81
3 EEX-vedrag.....	82
4 Rome I.....	83
5 C.I.S.G.....	84
6 Het Europese consumentenbegrip	85
6.1 Basiselementen.....	85
6.1.1 Natuurlijke personen en/of rechtspersonen?	85
6.1.2 Het doel van de transactie	85
6.1.3 Gemengd doel	86
6.1.4 Objectieve of subjectieve definitie.....	86
6.2 Bescherming van kleine ondernemingen	87
BESLUIT	88
BIBLIOGRAFIE	90

INLEIDING

1 De consumenten in West-Europa leven door de toenemende welvaart in een consumptiemaatschappij. Mensen spenderen hun tijd met consumeren. Het gaat veel verder dan basisbehoeften. Mensen kopen prestige.

Consumenten worden zo geconfronteerd met een groeiende productie en commercialisering van goederen en diensten. Het gemeen contractenrecht gaat uit van gelijkheid tussen de partijen. Maar er is van die gelijkheid in de hedendaagse samenleving niet veel sprake meer. Als de ondernemer en de consument contracteren, zal de ondernemer in veel gevallen de machtigste partij zijn. De consument komt in een vrije markt in een benadeelde positie te staan. De ondernemer heeft meer kennis van zijn product, meer ervaring in het contracteren en een grotere economische spankracht. De consument kan zo bijvoorbeeld onvoldoende informatie verkrijgen en wordt zodus in de kooprelatie de zwakkere partij in verhouding tot de producent. De ondernemer heeft in de praktijk ook vaak zijn algemene voorwaarden en laat op die manier weinig ruimte voor onderhandeling. Consumenten hebben zo meestal niet de mogelijkheid om te onderhandelen omtrent de inhoud van de gesloten overeenkomst. Een zwakkere onderhandelingspositie kan dus ontstaan door meerdere factoren. We denken daarbij vooral aan een gebrek aan informatie, gebrek aan alternatieven, moeilijkheden met het verenigen van dezelfde (consumenten-)belangen of ongelijkheid van financiële middelen.

Consumentenregelgeving probeert deze oneerlijke situatie te voorkomen. De consument is door middel van deze wetgeving op verschillende gebieden beschermd tegen de macht van de ondernemer. Het evenwicht op de markt dient op die manier hersteld te worden om de marktpositie van de consument te versterken.

Eén van de belangrijkste elementen van wetgeving is het toepassingsgebied. Er is consumentenwetgeving maar het is van groot belang te weten op wie die van toepassing is. De wetgeving beschermt de consument maar wie is die consument?

2 In deze masterproef gaan we op zoek naar die consument. Hoe wordt hij omschreven in de verschillende wetten die de consument beoogt te beschermen. Dit is geen simpele vraag aangezien het consumentenbegrip niet alleen verschilt van land tot land maar ook in de verschillende deelaspecten van het consumentenrecht.

In ons onderzoek wordt eerst de Belgische regelgeving bekeken. Het is niet meer dan logisch dat eerst de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument bekeken wordt. Het is de belangrijkste wet inzake de consumentenbescherming. We kijken hoe de consument gedefinieerd wordt en of deze definitie objectief of dan wel subjectief moet geïnterpreteerd worden. Ook in het buitenland zijn er ontwikkelingen in deze materie en we nemen dus ook een kijkje bij onze buurlanden. Het consumentenbegrip in de wet handelspraktijken wordt verder uitgelegd in de rechtspraak. Ten slotte bestuderen we ook het consumentenbeeld dat de wet voor ogen heeft met de regeling inzake reclame en onrechtmatige bedingen.

Niet alleen in het economisch recht maar ook in het financieel recht vinden we wetgeving die de consument de nodige bescherming wil bieden. Daarbij denken we eerst en vooral aan de wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet. Het consumentenbegrip van de wet consumentenkrediet verschilt grondig van het consumentenbegrip in de wet handelspraktijken. Daarnaast bekijken we ook de interessante materie omtrent de borg. De wet consumentenkrediet bevat hieromtrent enkele bepalingen maar door de wet van 3 juni 2007 met betrekking tot de kosteloze borgtocht verliezen deze aan belang. We eindigen dit onderdeel met een korte studie van consumentenbegrip in de Nederlandse wet consumentenkrediet.

Naast de wet consumentenkrediet is er uiteraard ook nog de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet. Het consumentenbegrip in deze wet is vergelijkbaar met de consument in de wet consumentenkrediet. De wet hypothecair krediet kan ook van toepassing zijn door middel van een onderling akkoord.

Vervolgens komen we bij een échte consumentenbeschermende wet, namelijk de wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consument bij de verkoop van consumptiegoederen. Deze wet is zelfs ingelast in het Burgerlijk Wetboek. We vinden er ook een consumentenbegrip dat gebaseerd is op de Europese richtlijn betreffende de consumentenkoop. Die Europese richtlijn werd uiteraard ook omgezet in Nederland en dus is het de moeite om ook daar eens kijkje te nemen.

Verder komt ook het consumentenbegrip in de wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument aan bod. Ook deze consument is vergelijkbaar met de consument uit de wet consumentenkrediet.

De wet handelspraktijken is niet van toepassing op beoefenaars van vrije beroepen. Voor de vrije beroepen is er namelijk de wet van 2 augustus 2002 betreffende misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen. Het is voor ons onderzoek nuttig om eens dieper in te gaan op de definitie van 'de cliënt' in deze wet.

Ook in de reissector is er nood aan bescherming van de consument. We bekijken achtereenvolgens de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling, de wet van 11 april 1999 betreffende de overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen en de Europese verordening van 11 februari 2004 betreffende compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten.

De bescherming van de consument in de financiële sector blijft aan bod. Hij krijgt namelijk ook bescherming in het betalingsverkeer en als belegger. We bekijken enkele relatief recente wetten omtrent het betalingsverkeer, namelijk de wet van 9 januari 2000 betreffende grensoverschrijdende geldoverschrijvingen en betalingen, de wet van 17 juli 2002 betreffende transacties uitgevoerd met instrumenten voor elektronische overmaking van geldmiddelen, de wet van 10 juli 1997 betreffende de valutadatum van bankverrichtingen en de Europese verordening van 19 december 2001 betreffende grensoverschrijdende betalingen in euro. Ook de consument-belegger wordt zoals gezegd beschermd. Dit gebeurt in eerste instantie in de wet handelspraktijken. Deze wet kan namelijk van toepassing zijn op effecten en financiële instrumenten. Verder zijn ook nog het KB van 30 november 1939 betreffende het leuren met roerende waarden en demarchage met roerende waarden en goederen of eetwaren en de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten van belang.

Qua Belgische wetgeving bestuderen we ten slotte kort de consument in de verzekeringssector. Door de hoge graad van verzekeringen in onze samenleving is het nuttig om dit ook eens te bekijken in een stuk over de consumentenbescherming.

De Belgische wetgever is echter niet de enige instantie die belangrijke regelgeving uitvaardigt inzake consumentenbescherming. Vele Belgische wetten zijn er gekomen onder impuls van Europa. Ons laatste hoofdstuk handelt daarom over het Europees consumentenbegrip. Eerst en vooral zijn er enkele belangrijke Europese richtlijnen. We bekijken onder andere de richtlijn van 31 december 1985 betreffende de bescherming van de consument bij buiten de verkoopruimten gesloten overeenkomsten, de richtlijn van 22 mei 2008 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten, de richtlijn van 21 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, de richtlijn van 4 juni 1997 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomst en de richtlijn van 17 juli 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de

informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt. Daarnaast onderzoeken we de consumentenbegrippen in de Brussel I-verordening, het EEX-verdrag, het Weens koopverdrag en de Rome I-verordening. Al deze definities werden door de Europese rechtspraak ingevuld in enkele belangrijke arresten. Zo komen onder andere het arrest Di Pinto, het arrest Cape, het arrest Gruber, het arrest Benincasa en het arrest Engler aan bod.

Hiermee wordt een ruim overzicht aangeboden van de verschillende consumentenbeschermende regelingen. Dit zowel op nationaal vlak als op Europees niveau. Daar kunnen de nodige conclusies uit getrokken worden.

HOOFDSTUK I:
Wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en
bescherming van de consument

1 Algemeen

3 De oorspronkelijke Wet Handelspraktijken van 1971 bevatte geen definitie van het begrip consument. Dat was ook niet absoluut noodzakelijk aangezien de wet de meeste verplichtingen en verboden niet richtte tot de consument. Sommige verplichtingen en verboden van de oude wet golden echter wel slechts bij verrichtingen die zich tot de consumenten richtten. Voorbeelden daarvan vinden we in artikel 2 W.H.P. (verplichting aanduiding van prijzen) en artikel 22 W.H.P. (verbod van verkoop van verlies). Wie al dan niet consument was bij dergelijke verrichtingen, leidde zelden of nooit tot problemen. De voorschriften hadden betrekking op verrichtingen die zich tot een ruime personenkring richtten. Het was daardoor van geen belang dat er ook handelaars in die ruime personenkring besloten waren.

In 1991 kwam er met de nieuwe Wet Handelspraktijken wel een vraag naar wie die consument nu was. De nieuwe wet heeft het begrip ‘verbruiker’ vervangen door ‘consument’ als relevant aanknopingspunt. Dit omdat ‘consument’ meer gebruikt wordt, zowel op Europees vlak als in andere Belgische wetteksten met als voornaamste voorbeeld de Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet.¹

De nieuwe wet bracht enkele nieuwe contractuele en precontractuele verplichtingen die enkel sloegen op de relatie tussen verkoper en consument. Het consumentenbegrip in de Wet Handelspraktijken wordt omschreven in artikel 1, 7° W.H.P.C.. Volgens deze bepaling is een consument:

“iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die, uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden, op de markt gebrachte producten of diensten verwerft of gebruikt.”

Zowel een natuurlijke persoon als een rechtspersoon kan hier aangemerkt worden als een consument. In de praktijk gaat het voornamelijk over natuurlijke personen, de rechtspersonen als consument zijn zeer gering. Rechtspersonen moeten verder voldoen aan de voorwaarden in de definitie. Ze moeten uitsluitend handelen voor niet-beroepsmatige doeleinden. Een vennootschap die handelt voor private doeleinden lijkt onmogelijk. Het gaat dan ook vooral over verenigingen zonder winstoogmerk die een product of dienst verwerven uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden. In een amendement lezen we welke verenigingen de wetgever hierbij op het oog had:

“wij denken vooral aan een kloostergemeenschap die voor eigen gebruik bij een slachter een achterkwartier bestelt. Zij moet eveneens beschermd worden.”²

2 Het consumentenbegrip in de W.H.P.C.

2.1 Bestemmingscriterium

4 Als we een persoon toetsen aan de definitie in artikel 1, 7° W.H.P.C., moeten we uitgaan van het bestemmingscriterium. Je moet met andere woorden nagaan voor welke doeleinden het product of de dienst wordt aangewend. Stel dat een huisdokter stoelen koopt.

---

¹ Zie *infra*, randnummer 39.

² Parl. St. Senaat, 1986-1987, 464/2, 22-23

Om na te gaan of hij een consument is of niet onder de W.H.P.C., moet men dus naar de bestemming van de goederen kijken. Wil hij de stoelen gebruiken om in zijn keuken te plaatsen, zal hij als een consument aangemerkt worden daar het voor private doeleinden is. Gebruikt de dokter die stoelen echter om in de wachtkamer van zijn praktijk te plaatsen, is dat duidelijk voor beroepsmatige doeleinden en zal hij niet als een consument worden beschouwd.

2.2 “Uitsluitend”

5 Deze notie maakt het consumentenbegrip in de W.H.P.C. zeer eng. Een handelaar kan pas als consument beschouwd worden als hij het product of de dienst uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden aanwendt. Als hij het product of de dienst echter geheel of zelfs gedeeltelijk voor professionele doeleinden gebruikt, kan hij niet als consument naar de W.H.P.C. worden aangemerkt. Gemengd gebruik wordt zo uitgesloten van het toepassingsgebied van de W.H.P.C.. Of dit gerechtvaardigd is, meer bepaald in het licht van de Europese regels is iets anders maar dit bespreken we later.³

2.3 Objectieve of subjectieve definitie

6 We weten nu dat we het bestemmingscriterium moeten hanteren. Maar hoe vullen we nu het begrip ‘bestemming van het goed’ in? Op een objectieve of subjectieve manier? Volgens de objectieve definitie is de consument de eindgebruiker van een economisch goed. Het begrip consument wordt begrensd door de aard van de activiteit die hij ontplooit, ongeacht zijn hoedanigheid.

Daartegenover staat de subjectieve definitie die rekening houdt met de bijzondere hoedanigheden van de consument. Het toepassingsgebied van het consumentenrecht wordt beperkt tot al wie voor privé-doeleinden goederen en diensten ontvangt.

Deze definities staan echter niet compleet tegenover elkaar. Zo dient opgemerkt te worden dat de objectivisten ook subjectieve elementen gebruiken om het toepassingsgebied te bepalen van het consumentenrecht. In beide definities vervult de consument ook dezelfde functie: hij consumeert, hij werkt de economische cyclus verder af of beëindigt ze.

We kunnen dus stellen dat de objectieve definitie een ‘*a priori*’ is voor de subjectieve definitie. Dit verklaart de voorkeur voor een subjectieve definitie. De graad van subjectivering lokt heel wat tegenstrijdige opvattingen uit.

2.3.1 Subjectivering in de Belgische rechtsleer

7 Bourgoignie geeft de voorkeur aan een subjectieve interpretatie. Volgens hem ligt die subjectieve invalshoek dichterbij de sociaal-economische realiteit.⁴ Hij definieert de consument als volgt:

*“Toute personne individuelle qui acquiert ou utilise, à des seules fins privées, des biens ou des services placés sur le marché économique par une personne agissant dans le cadre d’un commerce ou d’une profession.”*⁵

---

³ Zie *infra*, randnummer 122.

⁴ Bourgoignie T., *Eléments pour une théorie du droit de la consommation*, Brussel, Bruyant, 1988, p. 45

⁵ Bourgoignie T., “Réalité et spécificité du droit de la consommation”, *J.T.*, 1979, p. 296

Bourgoignie verfijnde zijn definitie nog met het volgende:

“ § 1. Une personne physique ou morale qui acquiert, possède ou utilise un bien ou un service placé au sein du système économique par un professionnel sans en poursuivre elle-même la fabrication, la transformation, la distribution ou la prestation dans le cadre d'un commerce ou d'une profession.

*§ 2. Une personne exerçant une activité à caractère professionnel, commercial, financier ou industriel ne peut être considérée comme un consommateur, sauf à établir par elle qu'elle agit en dehors de sa spécialité et qu'elle réalise un chiffre d'affaires global inférieur à ... millions de francs par an.”*⁶

Deze laatste definitie werd nagenoeg helemaal overgenomen in de Belgische “Consumentencodex”. Dit is het eindverslag van de Studiecommissie tot hervorming van het consumentenrecht. Deze streeft ernaar het consumentenbeleid in België te sturen en te ondersteunen. De consument wordt er gedefinieerd in artikel 1:

“elke persoon die een goed, een dienst of een mededeling die daarop betrekking heeft, verwerft, ontvangt of gebruikt, zonder zelf bedrijfsmatig de productie, de verwerking of de verdeling van het goed of de verlening van de dienst op zich te nemen. Een rechtspersoon is geen consument tenzij hij bewijst geen beroepsbekwaamheid tot het verwerven of gebruiken van het goed of van de dienst te hebben of te moeten hebben”.

Dit is een ruime definitie. De eerste alinea van artikel 1 Consumentencodex omvat niet alleen de eindgebruiker van een goed of een dienst maar ook de niet-bedrijfsmatige verwerver, ontvanger of gebruiker ervan.

De definitie wordt echter door de tweede alinea beperkt voor rechtspersonen. Rechtspersonen vallen wel onder de ‘personen’ in de eerste alinea van artikel 1 Consumentencodex. Maar ze zijn geen consument tenzij bewezen wordt dat ze geen beroepsbekwaamheid tot het verwerven of gebruiken van een goed of een dienst hebben of moeten hebben. Dit criterium is voor kritiek vatbaar. Elk consumentenrecht is namelijk gericht op de bescherming van de belangen van de doelgroep die het voor ogen heeft. Elke persoon in een vergelijkbare situatie dient dus beschermd te worden. De Belgische consumentencodex beoogt sociaal herstel voor de zwakke consument in economische relaties. Vanuit dit oogpunt is het moeilijk het onderscheid tussen een natuurlijke persoon en rechtspersonen te rechtvaardigen. Volgens Straetmans is een omkering van de bewijslast ten nadele van de rechtspersoon die zich nochtans in een vergelijkbare situatie bevindt als de consument-natuurlijke persoon niet gerechtvaardigd.⁷ We kunnen ons ook afvragen wat die tweede alinea eigenlijk bijbrengt? In de eerste alinea lezen we namelijk ‘elke persoon’, dit is toch ook een rechtspersoon?

---

⁶ Bourgoignie T., *Eléments pour une théorie du droit de la consommation*, Brussel, Bruyant, 1988, p. 52

⁷ Straetmans G., *Consument en markt, onderzoek naar de rechtspositie van de consument op de Europese interne markt: met de financiële sector als toetssteen*, Antwerpen, Kluwer, p. 83

8 Ook andere auteurs vormen een definitie van de consument. Dabin volgt de zienswijze van Bourgoignie. Hij stelt dat

*“la ligne de partage entre le consommateur et le non-consommateur est identique car il s’agit de tenir compte en toute hypothèse de la destination du produit ou du crédit pour la satisfaction d’un besoin personnel et non pour un usage à titre professionnel.”*⁸

Hij schrijft verder dat

“un critère de connaissance viendrait peu à peu se substituer au critère de destination voulue ou non des biens”.

Dabin vindt dit geen wenselijk criterium omdat het de rechtszekerheid in gedrang zou kunnen brengen. Hij wil elke beroepsrelatie uitsluiten van de consumentenbescherming. Fagnart ziet ook de kennis als het criterium om de consument van de producent te onderscheiden.⁹ Het criterium in de W.H.P.C. ‘aankoop voor private doeleinden’ is onduidelijk, nu het zowel objectief als subjectief kan geïnterpreteerd worden. Volgens de objectieve interpretatie zou men moeten nagaan of het product of de dienst onmogelijk voor beroepsdoeleinden kan gebruikt worden. Naar de subjectieve visie zou men meer de intentie van de verwerver op het ogenblik van de aankoop moeten bekijken. Zowel de objectieve als de subjectieve visie geven Fagnart geen voldoening. Daarom stelt hij voor consument te definiëren als

“la personne qui acquiert ou qui utilise un bien ou un service pour l’acquisition ou l’usage duquel elle n’a pas et ne doit pas avoir la compétence d’un producteur, d’un distributeur ou d’un prestataire professionnel.”

Of als de persoon

“qui agit comme consommateur lorsqu’il acquiert ou utilise des produits ou des services en dehors de ce qui fait l’objet de sa profession.”

9 Meeusen komt tot de conclusie dat de W.H.P.C. een strikt bestemmingscriterium hanteert.¹⁰ De notie ‘niet-beroepsmatige doeleinden’ betekent dat de verwerver die producten of diensten helemaal niet wil aanwenden bij de uitoefening van zijn beroep. Meeusen geeft als voorbeeld een krantenhandelaar of een kapper die een computer voor de zaak koopt. Er zijn beroepsmatige doeleinden dus die handelaar is geen consument. De koper van een product dat enkel gebruikt wordt bij de uitoefening van het beroep maar niet het voorwerp is van de uitoefening, is geen consument. Nochtans is hij even onwetend en is hij evenveel bescherming waard als een consument. Dit subjectieve bestemmingscriterium wordt echter al enkele decennia in ons recht gehanteerd. Zo lezen we al in een cassatiearrest van 1951:

---

⁸ Dabin L., “Le mouvement législatif belge des années 1990-1991”, in *La promotion des intérêts des consommateurs au sein d’une économie de marchés*, Brussel, Story-Scientia, 1993, p. 45-46

⁹ J.L. Fagnart, “Concurrence et consommation: convergence ou divergence”, in *Les pratiques du commerce et l’information et la protection du consommateur*, Brussel, Editions du Jeune Barreau de Bruxelles, 1991, p. 28-29

¹⁰ Meeusen J., “De aanknopingspunten van de nieuwe Wet Handelspraktijken”, *T.P.R.*, 1994, p. 147-148

*“Le consommateur est celui qui achète des marchandises ou des denrées pour son propre usage, sans qu’une distinction soit faite suivant le moment ou il entre en possession de la chose acquise”.*¹¹

Een handelaar die buiten zijn specialiteit optreedt, is dus ook geen consument in de zin van de W.H.P.C.. Hier zijn niet alle Belgische auteurs en rechters mee akkoord. Hier valt zeker iets voor te zeggen want het leidt tot absurde situaties. Meeusen geeft enkele verregaande voorbeelden. Zo is een persoon die een hemd koopt geen consument als hij dat hemd zal gebruiken bij de uitoefening van zijn beroep.

Stuyck ziet de consument dan weer als

“éénieder die voor eigen rekening producten of diensten verwerft die niet het voorwerp van een beroep zijn dat hij op zelfstandige wijze uitoefent.”

10 Geen enkele van de voorgaande definities neemt echter alle onduidelijkheden weg. Alle definities beperken zich tot het objectief herformuleren van het criterium ‘aankoop voor privé-doeleinden’ maar de vraag blijft wat nu precies het voorwerp uitmaakt van een beroep? Het is belangrijk dit te weten want het is net bij deze aankopen waarin de consument zich in een zwakke positie bevindt.

Fagnart brengt op dit punt een oplossing met het kenniscriterium. Hij laat echter na te verduidelijken wat hij daar precies mee bedoelt.

Monard relateert het belang van dit criterium in zijn commentaar op de W.H.P.C. in Limburgs Rechtsleven.¹² Hij baseert zich op de definitie gegeven in de W.H.P.C. om te besluiten tot een enge interpretatie van wie bescherming geniet op grond van de W.H.P.C.. De consumentenbescherming beoogt niet enkel bescherming voor het gebrek aan technische kennis van de consument. Monard verwijst naar artikel 31 W.H.P.C.. Daarin wordt gesteld dat elke clausule of voorwaarde die een ‘kennelijk onevenwicht’ schept tussen partijen onrechtmatig is. In artikel 32 W.H.P.C. vervolgens vinden we een niet-limitatieve lijst met verboden bedingen. Deze hebben niet in eerste instantie een bescherming voor de technische kennis op het oog. Ze hebben betrekking op de totstandkoming van de overeenkomst, de gebondenheid van de verkoper, de contractuele aansprakelijkheid, de verweermiddelen van de koper, de sancties bij wanprestatie, de duur van de gebondenheid van de consument, het bewijs en de toegang tot de rechter. Je mag je dus volgens Monard niet blind staren op het zogenaamde gebrek aan technische kennis. De algemeen gangbare commerciële gebruiken in het handelsverkeer mogen toch geacht worden door alle handelaars gekend te zijn? Daarnaast verwijst de W.H.P.C. naar ‘uitsluitend niet-beroepsmatige doeleinden’. De interpretatie van Fagnart kan heel moeilijk in overeenstemming gebracht worden met deze notie. Straetmans betwist dan weer een te enge visie want de uitsluitend niet-beroepsmatige doeleinden slaan op het gebruik van het product of de dienst en niet op de betrokken persoon.¹³

---

¹¹ Cass, 23 april 1951, *J.T.*, 1951, 397

¹² Monard E., “Enkele topics uit de nieuwe handelspraktijkenwet van 14 juli 1991 (artikel 93-94-31-32) een bescherming voor wie?”, *Limb. Rechtsl.*, 1992, p. 98

¹³ Straetmans G., *Consument en markt, onderzoek naar de rechtspositie van de consument op de Europese interne markt: met de financiële sector als toetssteen*, Antwerpen, Kluwer, 1998, p. 91

Schamp en Van den Abeele ten slotte wijzen het kennis criterium helemaal af.¹⁴ Volgens hen heeft het kennis criterium twee onderdelen:

“connaissances techniques, spécifiques à une catégorie de produits ou de services” en “les connaissances qui concerne la vie commerciale dans son ensemble”.

De W.H.P.C. heeft enkel het gebrek aan kennis in het handelsverkeer voor ogen, zodat het kennis criterium als een bij uitstek subjectief criterium niet kan gelden.

Straetmans betwist deze laatste visie door de evolutie naar verregaande complexiteit, techniciteit en specialisatie die het handelsverkeer de laatste tijd onderging. Consumentenbescherming kan niet meer geïsoleerd beschouwd worden als de bescherming van een natuurlijke persoon tegen diens onwennigheid in het handelsverkeer. Bepaalde marktrends zijn zelfs voor rechtspersonen onwennig. De wetgever is hierop ingegaan en de categorie ‘verbruikers’ opengetrokken naar ‘consumenten’, natuurlijke én rechtspersonen die in bepaalde situaties hetzelfde gebrek aan technische kennis kunnen hebben.

2.3.2 Onduidelijkheid in W.H.P.C.

11 De wet op de handelspraktijken stipuleert niet of de privé-bestemming objectief of subjectief moet geïnterpreteerd worden. Het is niet aangewezen om één van de criteria op zich te gebruiken. Allebei de criteria zorgen voor problemen. De subjectieve criteria enerzijds vallen niet te controleren. Anderzijds laat de aard van het product of de dienst niet altijd toe te bepalen of de producten of diensten voor private of professionele doeleinden bestemd zijn. Zo denken we bijvoorbeeld aan een televisie. Uit zijn aard valt wel af te leiden dat het voor private doeleinden aangekocht wordt. Maar als een caféhouder een televisie koopt om het in zijn café te plaatsen, moeten we spreken van professionele doeleinden. Er kan hier gepleit worden om het criterium van de normale gang van zaken uit de W.C.K. ook toe te passen in de W.H.P.C..¹⁵ Dit houdt in dat voor bepaalde goederen die normaliter bestemd zijn voor privaat gebruik, de consument geen bewijslast draagt. Een televisie zou een dergelijk goed kunnen zijn waarbij vermoed wordt dat de bestemming privaat is.

Een ander voorbeeld vinden we in het een vonnis van de Brusselse vrederechter.¹⁶ Het product is hier gas en dit bewijst meteen dat de toepassing van een objectief criterium niet steeds voldoende is. Gas kan wegens zijn aard zowel voor privé als voor beroepsdoeleinden worden gebruikt. Langs de andere kant is het achterhalen van iemand zijn intenties bij de aankoop van een product ook een moeilijke zaak. Een handelaar die een beroep wil doen op de consumentenbescherming in de W.H.P.C. zal de rechter moeten overtuigen van het private karakter van zijn aankoop.

In de praktijk kan men dit eventueel oplossen door te kijken naar de fiscale gevolgen van de betrokken aankoop.¹⁷ Bij de vraag of zetels die een dokter heeft gekocht voor zijn wachtkamer bestemd zijn of eerder gebruikt zullen worden voor zijn woonkamer, kunnen er fiscale aanwijzingen zijn die een beroepsmatig karakter aantonen. Dan denken we aan het in een dagboek inschrijven van de aankoop als beroepskost, het vragen van een factuur met het oog op de afschrijving, het kwalificeren van de aankoop als een investering of het vermelden

---

¹⁴ Schamp J. en Van Den Abeele T., “La nouvelle réglementation des clauses abusives: champ d’application et problème de droit transitoire”, *J.T.*, 1992, 594-595

¹⁵ Zie *infra*, randnummer 43.

¹⁶ Vred., 29 april 1991, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1999, 198

¹⁷ Monard E., “Enkele topics uit de nieuwe wet handelspraktijken van 14 juli 1991 (artikel 93-94-31-32) een bescherming voor wie?”, *Limb. Rechtsl.*, 1992, p. 99

van een BTW.-nummer op de factuur. Het is echter ook gekend dat de fiscale behandeling van een aankoop als deel uitmakend van de beroepsactiviteit totaal niet betekent dat het in werkelijkheid zo is.

3 Kritiek

12 Meteen na het uitbrengen van de nieuwe wet zorgde de definitie van de consument al voor controverse. Volgens Stuyck lijkt een betere definitie van de consument deze te zijn die verwijst naar eenieder die voor eigen rekening producten of diensten verwerft die niet het voorwerp zijn van een beroep dat hij op zelfstandige wijze uitoefent.¹⁸ Het is volgens hem moeilijk om *in concreto* na te gaan of iemand iets al dan niet voor beroepsmatige doeleinden verwerft. Ook met de term ‘uitsluitend’ heeft hij problemen. Als men dit letterlijk interpreteert zou een leraar die een PC koopt voor haar kinderen maar deze één keer gebruikt voor de voorbereidingen van haar lessen al geen consument meer zijn. Ook een advocaat die vakboeken koopt, kan nooit een consument zijn volgens de W.H.P.C.. Een ambtenaar of een magistraat ten slotte die een bril koopt om dossiers te lezen zou volgens de W.H.P.C. geen consument zijn maar volgens de voorgestelde definitie van Stuyck wel.¹⁹

4 Ontwikkelingen in het buitenland

4.1 Frankrijk

13 In de Franse rechtsleer vinden we de conflicterende zienswijzen van Calais-Auloy en Cas & Ferrier.

Volgens Calais-Auloy zijn beroepsbeoefenaars die handelen buiten hun professionele sfeer leken in vergelijking met de beroepsbeoefenaars met wie ze in relatie treden.²⁰ Ze bevinden zich dus ook in een achtergestelde positie. Dit lijkt een ruime opvatting van een consument maar nochtans spreekt Calais-Auloy zich onverkort uit voor een strikte definitie. Ten eerste is het niet duidelijk of de beroepsbeoefenaar die buiten zijn vaardigheden handelt wel op vergelijkbare manier achterop wordt gesteld als de consument. Ten tweede leidt het begrip ‘buiten zijn vaardigheden’ tot onvoorspelbare resultaten. Elk geval dient namelijk op afzonderlijke wijze behandeld te worden. Ten slotte leidt deze uitbreiding eigenlijk tot een uitsluiting van consumenten die binnen hun normale vaardigheden handelen, aangezien zij omgekeerd kunnen gelijkgesteld worden met beroepsbeoefenaars. Calais-Auloy komt uiteindelijk tot de conclusie dat een consument slechts degene kan zijn, die handelt vanuit een niet-beroepsmatig doel.

Cas en Ferrier langs de andere kant menen dat een beroepsbeoefenaar naar omstandigheden wel degelijk een consument kan zijn.²¹ In bepaalde situaties kan de beroepsbeoefenaar namelijk minder gespecialiseerd zijn in een economische relatie dan zijn tegenpartij.

---

¹⁸ Peter Wytinck en Jules Stuyck, *De nieuwe wet handelspraktijken: wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en de bescherming van de consument*, Brussel, Story-Scientia, 1992, p. 28

¹⁹ Fagnart J.-L. en Wytinck P., “Pratiques du commerce / Handelspraktijken”, *T.B.H.*, 1991, p. 265

²⁰ Calais-Auloy J., *Droit de la Consommation*, Parijs, Précis-Dalloz, 1992, p.7

²¹ Cas G. en Ferrier D., *Traité de Droit de la Consommation*, Parijs, P.U.F., 1986, p. 10

4.2 Nederland

14 In Nederland wordt er vaak gepleit voor een uitgebreid consumentenbegrip waar ook de kleine zelfstandigen worden beschermd. In *Consumentenrechten* stelt E.H. Hondius echter dat het moeilijk is om het begrip ‘kleine koopman’ af te bakenen.²² Hondius vindt ook dat als de kleine zelfstandige beschermd wordt, hij ook moet beseffen dat ook zijn wederpartij, die kleine zelfstandige is, deze bescherming zal gaan genieten.

Hondius bespreekt ook het consumentenbeeld. Hij komt tot de conclusie dat het beeld van de mondige consument slechts voor een bepaald aantal consumententransacties kan gehanteerd worden. De consument wordt algemeen beschouwd als de economisch zwakkere partij.

In de rechtsleer nuanceert Keijser dit.²³ Hij stelt dat er niet mag vergeten worden dat er ook zeer zwakke ondernemers en zeer sterke consumenten bestaan. Hij denkt daarbij aan miljonairs en juridisch geschoolde consumenten.

4.3 Duitsland

15 In *Verbaucher und Recht* verdedigt Reich zijn theorie.²⁴ Hij sluit vrije beroepsbeoefenaars en de kleine en middelgrote ondernemingen als consument uit.

Hiermee bekritiseert hij de sociaal-economische consumententheorie van Scherhorn. Deze laatste gebruikt het onderscheid tussen consumenten en producenten als uitgangspunt.²⁵ Eenzelfde persoon kan in deze theorie nu eens als producent (bv. werknemer) en dan weer als consument (bv. gezinshoofd) beschouwd worden.

Miletzki op zijn beurt deelt de opvatting van Reich en definieert de consument als “*privater Abnehmer von Waren und Dienstleistungen*”. Samen met Simitis is hij van oordeel in *Formen der Konfliktregelung im Verbraucherrecht* dat het consumentenrecht bestaat om bijzondere groepen van consumenten te beschermen.²⁶ Hierbij beogen ze de juridisch ongeschoolden en personen met lage of middelmatige inkomens.

Ook Hertig kan zich tot op zekere hoogte vinden met de zienswijze van Scherhorn en Simitis.²⁷ Hertig erkent dat er economische groei is. Hij definieert de consument door hem te vergelijken met de producent. Deze laatste verkoopt of koopt om dan later weer te verkopen, terwijl de consument de ultieme koper is. Het economisch proces eindigt bij de consument. De ultieme koper is de koper die handelt om zijn persoonlijke noden te voldoen. Het voordeel van deze definitie is, volgens Hertig, dat de producent en de consument elkaar uitsluitende begrippen zijn. De grote zwakte van de consument is volgens de definitie dat hij de kosten van zijn aankoop niet kan recupereren op een volgende koper. Die zwakte kan verschillen naargelang inkomen, sociale positie, beroep of leeftijd.

---

²² Hondius E.H., *Consumentenrecht : een overzicht van de rechtspositie van de consument*, Deventer, Kluwer, 1996, p. 14

²³ Keijser J.A.M.P., *Consumentenrecht : enige aspecten van de rechtspositie van consument en ondernemer*, Deventer, Kluwer, 1977, p. 11

²⁴ Reich N., *Verbaucher und Recht*, Göttingen, Verlag Otto Schwartz, 1976, p. 16

²⁵ Scherhorn G., *Verbraucherziehung in der Bundesrepublik Deutschland : eine Bestandsaufnahme*, Baltmannsweiler, Burgbücherei Schneider, 1979, p. 30

²⁶ Miletzki R., *Formen der Konfliktregelung im Verbraucherrecht*, Bielefeld, Giesecking Verlag, 1982, p. 2

²⁷ Hertig G. *Le rôle du consommateur dans le droit de la concurrence en Suisse*, Lausanne, Payot, 1984, p. 15

5 Rechtspraak

5.1 Bestemmingscriterium

5.1.1 Hof van Beroep te Brussel op 26 april 1996

16 Een relevant arrest omtrent het bestemmingscriterium werd geveld door het Hof van Beroep te Brussel.²⁸ Het geschil had betrekking op de weigering van de geïntimeerde om een zaal van het Paleis voor Congressen te verhuren aan de appellant. De directie van het Paleis voor Congressen weigerde de zaal te verhuren omdat de appellant dit deed voor een congres van het Vlaams Blok. De appellant vond dit ongeoorloofd en strijdig met de W.H.P.C.. Een discussie drong zich op of de appellant wel een consument was naar de W.H.P.C. daar hij de zaal wou huren voor professionele doeleinden. De appellant wou de zaal huren voor een politiek congres en omdat het voor zijn broodwinning noodzakelijk is dit te houden om verkozen te worden, is de bestemming van de dienst duidelijk niet louter privé. De appellant riep nog op dat het huren van deze zaal een eenmalige handeling is en hij dit niet regelmatig doet. Maar het Hof oordeelde dat uit artikel 1, 7° W.H.P.C. niet blijkt dat de doeleinden beroepsmatig zullen zijn naargelang de verwerving of het gebruik al dan niet eenmalig plaatsheeft. Dit argument werd dus afgewezen.

Montangie oordeelt in zijn commentaar dat er geen discussie bestaat over de juistheid van deze kwalificatie.²⁹ Hij gaat wel verder in op de verkoopsweigering. De overheid is wel verplicht haar infrastructuur zonder discriminatie ter beschikking te stellen van diegenen die erom verzoeken. Dit dan uiteraard op andere gronden dan artikel 94 W.H.P.C.. Een ongelijke behandeling kan strijdig zijn met de Cultuurpactwet en is zeker strijdig met artikel 10 GW. Als je deze normen overtreedt, is de weigering van de overheid dan ook onrechtmatige verkoopsweigering en zodus een met de eerlijke handelsgebruiken strijdige daad.

5.1.2 Hof van Beroep te Antwerpen op 12 september 2000

17 Ook het Hof van Beroep te Antwerpen sprak zich uit over het bestemmingscriterium.³⁰ Het ging om een vordering van de appellant die ertoe strekt betaling te bekomen uit hoofde van een tussen de partij aangegane verzekeringspolis voor het risico diefstal van een auto. In de polis was een beding opgenomen die de verzekeringsnemer ertoe verplichtte een door de maatschappij erkend elektronisch anti-diefstalsysteem en anti-diefstalgravure te plaatsen. De appellant roept onder andere een schending van de artikelen 31 tot 33 van de W.H.P.C. in. Dit middel werd afgewezen door het bestemmingscriterium. De verzekerde wagen werd namelijk gebruikt voor beroepsdoeleinden zodat het Hof oordeelde dat de appellant geen consument was.

---

²⁸ Brussel, 26 augustus 1998, *R.W.*, 1998-1999, 820

²⁹ Monard Y., "Geen baas in eigen huis – waarom de overheid niet mag weigeren haar infrastructuur te verhuren aan extreem-rechts", *Jaarboek Handelspraktijken*, 1998, p. 656-663

³⁰ Antwerpen, 12 september 2000, *T.B.B.R.*, 2001, 556

5.2 Beoordelingscriteria bestemmingscriterium

18 Het bestemmingscriterium mag echter niet zo begrepen worden dat een verkoper zichzelf buiten het toepassingsgebied van de W.H.P.C. mag plaatsen omdat het product dat hij aanbiedt van die aard is dat het niet uitsluitend voor private doeleinden kan gebruikt worden.³¹

Zo was er een verkoper van software die via media een softwarepakket aanbood samen met een titel waarmee een GSM-toestel kon worden bekomen. De verkoper was van mening dat dit aanbod geen verboden gezamenlijk aanbod was omdat de aard van het softwarepakket niet toeliet dat de koper het uitsluitend voor private doeleinden zou gebruiken. De verkoper had ook in de geschreven reclame voor het aanbod en op de dozen waarin de producten zich bevonden, uitdrukkelijk melding gemaakt dat het enkel gold voor personen die de software voor professionele doeleinden gebruiken. Ten slotte moet de koper ook een verklaring ondertekenen dat hij de producten minstens gedeeltelijk voor professionele doeleinden zal gebruiken.

In 1996 velde de rechtbank van koophandel een vonnis dat het aanbod wel degelijk gericht was aan consumenten en dus strijdig was met het verbod van gezamenlijk aanbod.³² Het Hof van Beroep te Brussel bevestigde dit vonnis.³³ Beide rechters haalden enkele argumenten aan. Zo is reclame via radio en geschreven pers voor iedereen toegankelijk en dus ook voor de consument vond de rechter in eerste aanleg. Hij stelde ook dat de vermelding in de reclame dat ze enkel gericht is aan professionelen in feite geen afbreuk doet aan de realiteit dat het aanbod zonder onderscheid aan het publiek was gericht. Volgens de beroepsrechter verbiedt of verhindert de consument niets om de betrokken licentie aan te schaffen of te gebruiken voor uitsluitend private doeleinden. En ten slotte stelt hij ook dat op het moment van de uitzending van het gezamenlijke aanbod op de radio het grote publiek van consumenten zich subjectief gezien geïmponeerd voelt en verdient hij dan ook bescherming door de W.H.P.C.. Hetzelfde geldt voor de geschreven reclame.

Deze beslissingen maken de beoordelingscriteria duidelijk die gebruikt kunnen worden om te oordelen of personen die worden aangesproken door een aankondiging, consumenten zijn in de zin van de W.H.P.C.. Dit is van groot belang voor de toepasselijkheid van tal van reglementeringen van de W.H.P.C.; zoals aankondiging van prijsvermindering, solden, gezamenlijk aanbod, verkoop op afstand, ... Relevante criteria zijn zoals gezegd de keuze van de media en de vraag of een consument zich aangesproken voelt.

5.3 Gemengd gebruik

5.3.1 Rechtbank van Koophandel te Bergen op 9 augustus 2005

19 In 2005 velde de rechtbank van koophandel in Bergen een opmerkelijk vonnis.³⁴ Het ging om een bloemenverkoper die zijn woonst en zijn handel verwoest zag door een brand. Hij sloot hierna een overeenkomst met betrekking tot diensten in verband met het ontsmetten van de private woonplaats en het beroepsgedeelte van zijn gebouw. Er rijzen problemen en de bloemist vordert voor de rechter de nietigverklaring van die overeenkomst wegens strijdigheid met bepalingen van de W.H.P.C.. Meer bepaald artikel 88 W.H.P.C. werd

---

³¹ De Vroede P., Demuyneck I. en Merchiers Y., "Overzicht van rechtspraak. Algemeen Handelsrecht, handelspraktijken en consumentenbescherming 1992-1997, *T.P.R.*, 1991, p. 343

³² Kh. Brussel, 3 juni 1996, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1996, 356

³³ Brussel, 23 oktober 1997, *T.B.H.*, 1997, 810

³⁴ Kh. Bergen, 9 augustus 2005, *D.A.O.R.*, 2006, 435

geschonden. Dit artikel gaat over overeenkomsten gesloten buiten de verkoopprijs. Voor dergelijke overeenkomsten schrijft artikel 88 WHPC voor dat het een verzakingsbeding moet bevatten op straffe van nietigheid. Er werden twee bestelbonnen opgesteld. De eerste bestelbon slaat op de reiniging van de inboedel en het gebouw, de audio- en videoapparatuur en de voorraad. De andere bestelbon ziet op de globale reiniging van het gebouw dat zowel een privé- als een handelsgedeelte heeft. De bloemist betwist de tweede bestelbon op basis van voormeld artikel 88 W.H.P.C.. De rechter beslist dat de bloemenverkoper niet als een consument kan gezien worden in zoverre hij het gebouw waarin hij zijn beroepsactiviteit uitoefent laat in orde stellen. Hij kan daarentegen wel als consument worden beschouwd voor alles wat de ontsmetting van het private gedeelte van het gebouw betreft. Het gaat hier dus om een gemend contract waarvan het private gedeelte onderworpen is aan de W.H.P.C.. Volgens de rechter is dit in overeenstemming met het bestemmingscriterium en met de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

5.3.2 Kritiek

20 Straetmans laat zich kritisch uit over dit vonnis.³⁵ De rechtbank beschouwt dus de betrokken bloemist als consument voor het gedeelte van het gebouw dat bestemd is voor zijn woning én als beroepsbeoefenaar voor het gedeelte bestemd voor zijn handel. De tegenpartij die dan bij de opmaak van de bestelbonnen geen strikt onderscheid maakt tussen dienstprestaties voor de privé-vertrekken en dienstprestaties voor het handelsgedeelte, gaat op die manier in de fout. In deze zaak werd er een bon opgesteld, die naast het handelsgedeelte ook het woongedeelte betrof. Het noodzakelijke verzakingsbeding in relatie met de consument ontbrak en leidde tot de nietigheid van de overeenkomst. De rechtbank aanvaardde dus enkel de factuur die uitsluitend sloeg op dienstprestaties aan het handelsgedeelte. Het is duidelijk dat de rechter hier de term ‘uitsluitend’ uit artikel 1, 7° W.H.P.C. uit het oog verliest. De W.H.P.C. aanvaardt als consument enkel degene die uitsluitend optreedt voor niet-beroepsdoeleinden. In deze zaak handelt de bloemist voor gemengde doeleinden. Er moet daarnaast volgens Straetmans ook rekening gehouden worden met de omstandigheid dat de bloemist door zijn handelswijze de indruk wekt dat hij geen consument is. Evenmin vermeldt het vonnis dat de bloemenverkoper zich voor bepaalde prestaties ten aanzien van de tegenpartij kenbaar zou hebben gemaakt als consument. Het is duidelijk dat de rechter hier met omstandigheden heeft rekening gehouden die hebben geleid tot deze door Straetmans gedoopte billijkheidsrechtspraak. Op het Europese argument van de rechtbank van koophandel zullen we later dieper ingaan.³⁶

5.4 Kenniscriterium

5.4.1 Vrederechter te Brussel op 29 april 1991

21 De Brusselse vrederechter velde op 29 april 1991 een opmerkelijk vonnis.³⁷ Het ging over een BVBA, een uitbater van een taverne, die in rechte wordt gevorderd door de NV Primagaz Belgium bij toepassing van een bevoegdheidsbeding dat was opgenomen in het tussen hen gesloten contract. Dit was wellicht een overeenkomst van levering van gas. De BVBA wierp echter de strijdigheid van het beding op met artikel 32, 20° W.H.P.C. maar de

³⁵ Straetmans G., “Beroepsbeoefenaar én consument van handelspraktijken?”, *D.A.O.R.*, 2006/80, p. 439-442

³⁶ Zie *infra*, randnummer 107.

³⁷ Vred., 29 april 1991, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1999, 198

eiseres meende dat de wet niet van toepassing was omdat de verweerster geen consument was in de zin van artikel 1, 7° W.H.P.C.. De vrederechter ging hier echter niet mee akkoord en toetste het betrokken beding toch aan artikel 32, 20° W.H.P.C.. We bekijken het argument van Primagaz iets dieper. De NV is van oordeel dat de W.H.P.C. het kenniscriterium hanteert: de consument is de niet-geïnformeerde. Daarbij verwijst ze naar Fagnart.³⁸ De partijen kunnen op voet van gelijkheid contracteren omdat het geschil geen technisch aspect bevat op het gebied van de handel in gas. Daarom kan de BVBA geen consument zijn in de zin van de W.H.P.C.. Zoals gezegd volgt de vrederechter de NV niet. Ze baseert zich daarbij op een andere passage van Fagnart. Een professioneel is consument wanneer hij goederen of diensten verwerft of gebruikt buiten hetgeen het voorwerp uitmaakt van zijn beroep. De rechter geeft het voorbeeld van de schoenenverkoper die een computer aankoopt voor het beheer van zijn stock. Hij is daarom geen informaticaprofessioneel. De rechter besluit dan ook dat *in casu* de taverne-uitbater geen specialist is van de handel in gas en zodus als consument de bescherming van de W.H.P.C. verdient.

5.4.2 Kritiek

22 De waarheid ligt nochtans anders aldus Inge Demuynck.³⁹ De uitbater van de taverne en de Brusselse vrederechter hanteren het kennis- of specialisatiecriterium maar de W.H.P.C. gebruikt echter zoals reeds vermeld het bestemmingscriterium. Personen die weliswaar in de uitoefening van hun bedrijf, doch buiten hun specialiteit optreden, worden niet beschermd door de W.H.P.C.. Kleine handelaars die een uitrustingsgoed aankopen, bestemd voor het uitoefenen van hun handel of hun beroep, zijn geen consumenten. De noodzakelijke band met de beroepsactiviteit is dus niet de kennis van de betrokken beroepssector maar wel het feit dat het product of de dienst voor gebruik in het bedrijf bestemd is. De mate van specialisatie is van geen belang bij de invulling van het consumentenbegrip! De rechter had dus *in casu* moeten onderzoeken of het geleverde gas al dan niet uitsluitend voor privé-gebruik was bestemd. Enkel en alleen als het gas helemaal niet in de taverne gebruikt zou worden, had de verweerster recht op de bescherming van de W.H.P.C..

Steennot is van oordeel dat het bestemmingscriterium gehanteerd dient te worden in te W.H.P.C.. Maar het zou volgens hem wel beter zijn het specialiteitscriterium in de wet in te schrijven.⁴⁰ Niet enkel de consument in klassieke zin moet beschermd worden, ook de professioneel die zich economisch gezien in dezelfde ondergeschikte positie bevindt als de consument. Het specialiteitscriterium biedt ook het voordeel dat men niet meer geconfronteerd wordt met het lastige vraagstuk of de bestemming van het product of de dienst subjectief of objectief beoordeeld moet worden.⁴¹

---

³⁸ J.L. Fagnart, "Concurrence et consommation: convergence ou divergence", in *Les pratiques du commerce et l'information et la protection du consommateur*, Brussel, Editions du Jeune Barreau de Bruxelles, 1991, p. 28-29

³⁹ Demuynck I., "De bescherming van de consument tegen een onrechtmatig bevoegdheidsbeding", *Jaarboek Handelspraktijken*, 1999, p. 202

⁴⁰ Steennot R., "Overzicht van rechtspraak consumentenbescherming (1998-2002)", *T.P.R.*, 2004, p. 1736

⁴¹ Zie *supra*, randnummer 6.

5.4.3 Richtlijn Oneerlijke Bedingen

23 In 1993 vaardigde Europa de Richtlijn oneerlijke bedingen uit.⁴² In artikel 2, b van de Richtlijn vinden we de volgende definitie van de consument:

“iedere natuurlijke persoon die bij onder deze richtlijn bedoelde overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen.”

Zoals reeds gezegd wordt gemend gebruik van het toepassingsgebied van de W.H.P.C. uitgesloten. In het licht van deze definitie kunnen we ons afvragen of dit wel terecht is. Op het eerste gezicht lijkt de zinsnede ‘handelen voor doeleinden die buiten de beroepsactiviteit’ de toepassing van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen op gemengd gebruik uit te sluiten.⁴³ Flamee & Troch en Bosmans spreken resoluut van een overeenstemming tussen het begrip consument van de W.H.P.C. en van de Richtlijn Oneerlijke Bedingen.⁴⁴

Door deze ruimere interpretatie van het consumentenbegrip in de Richtlijn heeft de W.H.P.C. een enger toepassingsgebied en voldoet België niet aan de omzettingsverplichting. Volgens Demuyck zou dit verregaande gevolgen kunnen hebben voor de W.H.P.C..⁴⁵ Bij een eventuele schraping van de term ‘uitsluitend’ in artikel 1, 7° W.H.P.C. zou het toepassingsgebied van de gehele W.H.P.C. gewijzigd worden. Ook het beginsel van de richtlijnconforme interpretatie biedt geen oplossing omdat de duidelijke bewoordingen van artikel 1, 7° W.H.P.C. dit verhinderen. In casu zou de Belgische wetgever kunnen verplicht worden een schadevergoeding te betalen aan de Brusselse taverne-uitbaatster aangezien zij zich niet op de bescherming van de Richtlijn kan beroepen. Zij is consument in Europese termen maar niet in Belgische. Maar dit zijn louter veronderstellingen daar de Richtlijn enkel natuurlijke personen beschermt. De Belgische wetgever mag dan wel een mogelijkheid invoeren om rechtspersonen als consument beschouwen. Het verleent een Belgische vennootschap niet het recht om zich op de niet-correcte omzetting van de Richtlijn te beroepen.

6 Consumentenbegrip – verkoperbegrip

6.1 Hof van Cassatie 11 mei 2001

24 De relatie tussen het consumentenbegrip en het verkoperbegrip is een feit geworden door het cassatiearrest van 2001.⁴⁶ Het Hof stelt hierin dat het consumentenbegrip uit artikel 1, 7° W.H.P.C. geïnterpreteerd moet worden in het licht van het verkoperbegrip uit artikel 1, 6° W.H.P.C..

Het betrof een geschil tussen de VZW Vlaamse Concentratie en het Gemeenschapscentrum pianofabriek. Er was namelijk een weigering gekomen om verkiezingspropaganda te

---

⁴² Richtlijn Comm. E.G. nr. 93/11 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, P.B. L. 24 april 1993, afl. 95, 29-34

⁴³ Demuyck I, “De bescherming van de consument tegen een onrechtmatig bevoegdheidsbeding”, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1999, p. 204

⁴⁴ Flamée M. en Bosmans M., “Oneerlijke en onrechtmatige bedingen: zijn de artikelen 31 en volgende van de W.H.P.C., compatibel met de EEG Richtlijn 93/13?”, *D.C.C.R.*, 1994, p. 692;

Flamee M. en Troch K., “De invloed van de EG-richtlijn van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten op het heersend Belgisch recht”, *T.B.H.*, 1996, p. 35

⁴⁵ Demuyck I, “De bescherming van de consument tegen een onrechtmatig bevoegdheidsbeding”, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1999, p. 206

⁴⁶ Cass., 11 mei 2001, *T.B.H.*, 2001, 692

publiceren van VZW Vlaamse Concentratie. Deze laatste werd opgericht met het doel de politieke partij ‘Vlaams Blok’ financieel en materieel te ondersteunen. De VZW ontving de wettelijke dotatie die aan voormelde partij wordt toegekend en ze bestelde advertentieruimte in het tijdschrift om het Vlaams Blok te steunen in de verkiezingen. De weigering van het Gemeenschapscentrum pianocentrum is volgens de VZW een inbreuk op het vroegere artikel 94 W.H.P.C..

In rechte wordt er betwist of de betrokken VZW wel een consument is naar de W.H.P.C.. Het Hof van Cassatie oordeelde van niet op grond van de samenhang van de artikelen 1, 6° en 1, 7° W.H.P.C. waarin respectievelijk de verkoper en de consument worden gedefinieerd. Daaruit volgt dat niet winstoogmerk of het doel maar de aard zelf van de activiteit bepalend is voor het al dan niet beroepsmatig karakter van de gestelde handeling.⁴⁷ De VZW stelt een beroepsmatige handeling bij huren van een publicitaire ruimte voor het opnemen van verkiezingspropaganda ten voordele van het Vlaams Blok volgens het Hof. En aangezien haar maatschappelijk doel én het feit dat het aangaan van verbintenissen met het oog op voeren van verkiezingspropaganda ter ondersteuning van voormelde partij tot haar activiteiten behoort, handelt ze niet als consument! Dus biedt de VZW in het raam van haar statutair doel diensten aan, die naar aard als beroepsmatig beschouwd worden. De statutaire omschrijving beschrijft de betrokken diensten namelijk als haar gewone activiteiten. Zoals gezegd is de aard determinerend en niet het winstoogmerk of het doel dus is de kwalificatie als consument direct onmogelijk.

Het Hof stelt dus onomwonden dat het consumentenbegrip moet geïnterpreteerd worden in het licht van het verkoperbegrip. Het verkopers- en consumentenbegrip sluiten elkaar wederzijds uit. Die zienswijze spoort met het verruimde begrip verkoper in de W.H.P.C. en met de nadruk die op het ‘uitsluitend’ niet-beroepsmatige handelen van de consument wordt gelegd.⁴⁸ Een ruim verkoperbegrip rechtvaardigt zo een eng consumentenbegrip.

Dit cassatiearrest is helemaal in de lijn met het eerder besproken cassatiearrest van 26 augustus 1988.⁴⁹ De gevolgen van dit arrest liet het Hof wel in het ongewisse. Het Hof laat wel uitschijnen dat ‘verkoper’ en ‘consument’ in omgekeerd evenredig verband staan tot elkaar. Maar het arrest blijft wel beperkt tot het consumentenbegrip en de omzetting van consument naar verkoper en omgekeerd blijkt problematisch. De draagwijdte lijkt beperkt tot de vaststelling dat eens men verkoper is in de zin van artikel 1,6° W.H.P.C., deze persoon in het kader van dezelfde activiteit niet meer als een consument kan worden beschouwd.⁵⁰

In 2002 beslechtte het Hof van Cassatie het pleit voorgoed.⁵¹ Deze zaak handelde wel over het verkopersbegrip maar ook hier beschouwde het Hof het criterium van de aard zelf van de activiteit of gestelde handeling beslissend om verkopers te duiden.

Het Hof besloot:

“dat uit de samenhang van de artikelen 1, 2° en 1, 6° W.H.P.C. volgt dat niet is vereist dat diegene die een dienst te koop aanbiedt of verkoopt, handelt met winstoogmerk opdat hij als verkoper in de zin van artikel 1, 6° W.H.P.C. zou kunnen aangezien worden, maar de aard zelf van de activiteit of gestelde handeling terzake determinerend is.”

---

⁴⁷ Straetmans G., “Recente tendensen in handelspraktijken”, *C.B.R. Jaarboek 2005-2006*, Antwerpen, Maklu, 2006, p. 167

⁴⁸ Straetmans G., “Wie verkoper is, is geen consument. Wie consument is, is geen verkoper. Maar is daarom wie geen verkoper is, consument en wie geen consument is, verkoper?”, *T.B.H.*, 2001, p. 696

⁴⁹ Brussel, 26 augustus 1998, *R.W.*, 1998-1999, 820

⁵⁰ Steennot R., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 12

⁵¹ Cass., 13 september 2002, www.cass.be

Dit ongeacht of er een tegenprestatie verschuldigd is door diegene aan wie de dienst ten goede komt. De zaak handelde over taxidiensten en dit zijn verrichtingen van vervoer in de zin van artikel 2, sub 5 W.v.K.. Er is volgens het Hof geen winstoogmerk vereist om als verkoper in de zin van de W.H.P.C. beschouwd te worden. De aard is volgens het Hof dus belangrijk om te bepalen of een dienst onder de W.H.P.C. valt en niet het winstoogmerk in de zin van de Wet van Koophandel.

6.2 Rechtbank van Koophandel te Hasselt op 8 januari 2003

25 Ten slotte nog een woordje over een vonnis van de rechtbank van koophandel uit 2003.⁵² Het ging over een beding in de factuurvoorwaarden dat onrechtmatig zou zijn. Ook hier werd er vooreerst een onderzoek gedaan of de partij in kwestie wel als een consument kon worden beschouwd in de zin van artikel 1,7 W.H.P.C.. Door middel van het bestemmingscriterium komt men tot de conclusie dat de partij in kwestie dit niet is. Maar dat is niet het belangrijkste van dit vonnis voor ons verhaal. Wat wel relevant is dat de rechter in deze zaak oordeelt dat het cassatiearrest van 11 mei 2001 niet verhindert dat toepassing gemaakt wordt van het bestemmingscriterium! Als een persoon niet als verkoper kan beschouwd worden, kan men nog steeds het bestemmingscriterium gebruiken om te onderzoeken of die persoon als een consument kan worden beschouwd in de zin van artikel 1,7 W.H.P.C.. Hij is dan niet automatisch consument.

7 De overheid als consument?

7.1 De stad Antwerpen is consument?

26 In een arrest van 2004 zorgde het Hof van Beroep te Antwerpen voor ophef. Er werd namelijk geoordeeld dat een publiekrechtelijke rechtspersoon als een consument kan beschouwd worden in de zin van de W.H.P.C..⁵³ Het betrof een conflict tussen een onderneming P., uitgever van de Gouden Gids en de stad Antwerpen. P. beweerde dat de stad Antwerpen een bestelbon had ondertekend om de gegevens van haar sportinfrastructuren te laten opnemen in de Gouden Gids. De stad Antwerpen ontkende eerst maar voegde er nadien aan toe dat als er een overeenkomst zou zijn gesloten, dit gebeurd zou zijn in haar kantoren en zij dus als consument in de zin van de W.H.P.C. had gehandeld. Volgens haar waren de bepalingen op het gebied van verkopen gesloten met consumenten buiten de onderneming van de verkoper in de W.H.P.C. van toepassing. Zoals reeds gezegd volgde de rechter de stad Antwerpen en werd ze als consument beschouwd. De overeenkomst werd ongeldig verklaard wegens schending van artikel 88 W.H.P.C..

Volgens artikel 1,7 W.H.P.C. kunnen rechtspersonen consumenten zijn. Maar een overheidsinstelling als de stad Antwerpen als consument aanmerken, is slechts zeer uitzonderlijk. Dit blijkt onder andere uit de parlementaire voorbereidingen.⁵⁴ Dit arrest is dan ook bijzonder interessant daar een verregaande interpretatie wordt gegeven aan het begrip 'consument'. Ponet stelt dat het de eerste keer is dat er uitdrukkelijk geoordeeld wordt dat ook een overheid in het kader van haar activiteiten van algemeen belang een consument kan zijn.⁵⁵ Laten we het rechtsonderzoek van het Hof van Beroep eens dieper bestuderen. Het Hof gaat de redenering volgen van het reeds besproken arrest van het Hof van Cassatie van 2001.⁵⁶ Het

⁵² Kh. Hasselt, 8 januari 2003, *NjW.*, 2003, 425

⁵³ Antwerpen, 30 november 2004, *NjW.*, 2005, 91

⁵⁴ Parl. St. Kamer, 1990-1991, nr. 1240/20, 33

⁵⁵ Ponet B., "Overheid kan ook consument zijn", *Juristenkrant*, 2004, nr. 100, p. 5

⁵⁶ Cass., 11 mei 2001, *T.B.H.*, 2001, 692

Hof van Beroep ging na of het ter beschikking stellen van sportinfrastructuur, waarvoor de stad Antwerpen een plaats in de Gouden Gids had besteld, een commerciële of industriële activiteit uitmaakte. In artikel 1,6, b) W.H.P.C lezen we namelijk:

“de overheidsinstellingen of de rechtspersonen waarin de overheid een overwegend aandeel heeft, die een commerciële of industriële activiteit aan de dag leggen en die producten of diensten te koop aanbiedt of verkopen”

Het Hof gaat nu het consumentenbegrip interpreteren aan de hand van het verkoperbegrip. Ze kwam tot het besluit dat de stad Antwerpen geen verkoper was naar artikel 1,6, b) W.H.P.C. en zij daarom automatisch een consument was. Argumenten van het Hof waren dat de terbeschikkingstelling van sportinfrastructuur kaderde in de opdracht van algemeen nut en belang van de stad Antwerpen en omdat die laatste deze activiteit niet gewoonlijk uitoefent en aldus niet deelneemt aan het economische verkeer.

7.2 Kritiek

27 Volgens Wellens loopt deze redenering op verschillende punten mank.⁵⁷ Eerst en vooral is het niet correct om aan te nemen dat een persoon die geen verkoper is in de zin van artikel 1,6 W.H.P.C. daarom automatisch een consument is in de zin van artikel 1,7 W.H.P.C. als hij producten of diensten verwerft. Zoals hoger reeds aangegeven is dit fout. Een persoon kan buiten de definitie van een verkoper in artikel 1,6 W.H.P.C. vallen en toch beroepsmatig optreden in de zin van artikel 1,7 W.H.P.C.. Het begrip beroepsmatig uit artikel 1,7 W.H.P.C. is namelijk veel ruimer dan het verkoperbegrip uit artikel 1,6 W.H.P.C..

Verder zegt Wellens dat het in deze zaak mogelijk verdedigbaar was dat de stad Antwerpen voor de activiteit van terbeschikkingstelling een verkoper was in de zin van artikel 1,6, b) W.H.P.C.. Het is alleszins een ‘overheidsinstelling’ in de zin van dit artikel aangezien dit volgens Wellens ruimer is dan het begrip ‘openbare instelling’. Vervolgens is het aanneembaar dat de stad Antwerpen de opname in de Gouden Gids had gecontracteerd in het raam van ‘diensten’ die zij aanbiedt. Diensten zijn volgens artikel 1,2 W.H.P.C.

“alle prestaties die een handelsdaad uitmaken of een ambachtsactiviteit bedoeld in het ambachtsregister”.

Zo worden alle handelsdaden in artikel 2 en 3 W.Kh. aangemerkt. Zoals reeds hoger gezegd is er hier geen winst oogmerk vereist. Volgens Wellens kan de terbeschikkingstelling van sportinfrastructuur beschouwd worden als een ‘verrichting van onderneming van levering’ in de zin van artikel 2, tweede streepje, W.Kh. en dus als een dienst in de zin van artikel 1,6, b) W.H.P.C.. In het bewuste artikel van het wetboek van koophandel lezen we:

“alle verrichtingen van ondernemingen van openbare schouwspelen”

Dit houdt alle vormen van ontspanning in die aan het publiek worden aangeboden. Het zijn allemaal daden van koophandel mits ze herhaald of voortdurend gebeuren.⁵⁸ De term ‘openbare schouwspelen’ wordt ruim geïnterpreteerd. Enig artistiek karakter van de voorstelling is niet vereist. Het ter beschikking stellen van sportactiviteiten valt hier onder dus

---

⁵⁷ Wellens V., “Overheid en de Wet Handelspraktijken: verkoper of consument?”, R.W., 2006-2007, p. 103-105

⁵⁸ Gabriel Luc Ballon, “Commentaar bij art. 2 W. Kh.”, *Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch Recht*, Kluwer, losbl.

de stad Antwerpen verricht een commerciële activiteit. Ze is dus een verkoper in de zin van de W.H.P.C. en voor diezelfde activiteit kan je geen consument zijn.⁵⁹

Ten slotte haalt Wellens aan dat de verscheidene private ondernemingen gelijksoortige diensten aanbieden zodat de stad Antwerpen voor bepaalde soorten sportinfrastructuur in concurrentie treedt met de privé-sector. Hij vindt het bestaan van mededinging een voldoende, maar geen noodzakelijke voorwaarde voor de kwalificatie als ‘verkoper’.

Al deze elementen bekeken, is het nagenoeg onmogelijk dat een overheidsinstelling of -bedrijf een consument is in de zin van de W.H.P.C., zelfs al is deze instelling of dit bedrijf geen verkoper in de zin van dezelfde wet. Het is volgens Wellens van belang dat de rechtspraak van het Hof van Beroep geen navolging krijgt, aangezien het tot gevolg zou kunnen hebben dat ondernemingen hun verkoopsstrategieën voor bepaalde overheidsinstellingen en -bedrijven onnodig moeten aanpassen aan de consumentgerichte regelen van de W.H.P.C..

De wetgever zou het consumentenbegrip beter verduidelijken om dergelijke discussies te vermijden. Een mogelijkheid daarvoor was de omzetting van de Europese richtlijn inzake oneerlijke bedingen.⁶⁰ Deze richtlijn beoogt maximale harmonisatie. In artikel 2, a) lezen we:

“natuurlijke persoon die handelspraktijken verricht die onder deze richtlijn vallen en die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen.”

Deze definitie sluit rechtspersonen waaronder overheidsinstellingen zoals de stad Antwerpen uitdrukkelijk uit van het consumentenbegrip. Aangezien deze richtlijn maximale harmonisatie beoogt, is het voor de Belgische wetgever in principe onmogelijk om bij de omzetting in de door deze richtlijn afgedekte materie een ander consumentenbegrip te hanteren. Voor andere materies zoals prijsaanduiding, pakketreizen, deur-aan-deur verkopen, verkoop op afstand, etc. doet de wetgever wat hij wil. Over deze materies werden ook Europese richtlijnen gemaakt maar wel met een minimale harmonisatie.

8 Is de borgsteller consument?

28 Volgens de Belgische rechtspraak kan een borg geen consument zijn. Hij verwerft namelijk geen producten of diensten, hij stelt zich enkel garant. Deze zienswijze is echter in strijd met de Europese rechtspraak, meer bepaald met het arrest Dietzinger.⁶¹ In deze zaak werd er door het Duitse Bundensgerichtshof een prejudiciële vraag gesteld omtrent de uitlegging van artikel 2 van de richtlijn 85/577/EEG van 20 december 1985 betreffende bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten.⁶² Dietzinger exploiteerde een bouwbedrijf waarvoor de verzoekster een rekening-courantkrediet had verleend. Tijdens een bezoek van een bediende van de bank aan het ouderlijk huis stelde de zoon van de eigenaar zich tot een maximumbedrag van 100000 Duitse Mark schriftelijk borg voor de verbintenissen van zijn ouders ten opzichte van de bank. Hij werd niet geïnformeerd over zijn recht om de borgtocht te herroepen. Vervolgens zegde de bank de verleende kredieten van in totaal ruim 1,6 miljoen Duitse Mark op en sprak zij verweerder op grond van de borgtocht aan voor 50 000 Duitse Mark. Verweerder trachtte zijn borgtocht te herroepen op grond van een Duitse wet van 16 januari 1986 inzake de

---

⁵⁹ Zie *supra*, randnummer 24.

⁶⁰ Richtlijn Comm. E.G. nr. 2005/29 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt, P.B. L. 11 mei 2005, afl. 149, 22

⁶¹ H.V.J., 17 maart 1998, C-45/96, Dietsinger, *Jur.* 1998, I-1199

⁶² Richtlijn Comm. E.G. nr. 85/577 betreffende de bescherming van de consument bij buiten de verkoopruimten gesloten overeenkomsten, P.B. L. 31 december 1985, afl. 372, 31

ontbinding van overeenkomsten gesloten door middel van colportage en soortgelijke handelingen.

De prejudiciële vraag houdt uiteindelijk in of borgtochten onder artikel 1, lid 1 van de richtlijn vallen. Als dat zo is, moet de Duitse colportagewet aldus worden uitgelegd, dat de borgtocht daaronder valt. Onder de consument wordt in de richtlijn verstaan:

"een natuurlijke persoon die ten aanzien van de onder deze richtlijn vallende transacties handelt voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd"

Het Hof beslist hier dat uit artikel 1 van de richtlijn en het accessoire karakter van de borgtocht volgt dat enkel een borgtocht voor een verbintenis die een consument door middel van colportage jegens een handelaar is aangegaan met het oog op het verkrijgen van goederen of diensten, onder de richtlijn kan vallen. De borg valt enkel onder de richtlijn als hij zich overeenkomstig artikel, eerste streepje van de richtlijn heeft verbonden voor doeleinden die als niet bedrijfs- of beroepsmatig kunnen worden beschouwd. Dit is logisch aangezien de richtlijn enkel consumenten beoogt te beschermen.

Een borg kan dus volgens de Europese rechtspraak een consument zijn met betrekking tot een kredietovereenkomst die zuivere private doeleinden heeft. Je kan je bijvoorbeeld borg stellen voor een schoonbroer die op reis gaat. Volgens de Europese rechtspraak zal je als een consument kunnen beschouwd worden want het betreft hier de privé-sfeer. Stel je je echter garant voor je echtgenote die een kledingszaak wil openen, zal het echter niet mogelijk zijn daar dit duidelijk professionele doeleinden zijn.

9 De consument en de onrechtmatige bedingen

9.1 Wie wordt beschermd?

29 Aan het begrip ‘consument’ wordt in de afdeling inzake onrechtmatige bedingen geen specifieke invulling gegeven. Dit betekent dus dat ook de onrechtmatige bedingen de consument zoals in artikel 1, 7° W.H.P.C. beschermen. Dit betekent dus ook een strikte omschrijving van de beschermde persoon. Personen die deels voor private doeleinden en deels voor beroepsdoeleinden handelen, genieten geen bescherming van de onrechtmatige bedingenleer.

De rechtspraak kan dit illustreren. Zo werd een handelaar die een advertentie plaatste in een tijdschrift door de vrederechter niet als een consument in de zin van de W.H.P.C. beschouwd.⁶³ Dit ondanks het feit dat deze overeenkomst betrekking had op een product waarin de handelaar geen handel dreef. Ook de aankoop van een drankenautomaat die ten dienste staat van de klanten en het personeel ligt in het verlengde van de handelsactiviteiten van een garage en is geen handeling buiten de professionele sfeer.⁶⁴ De bescherming van de onrechtmatige bedingen is een antwoord op de noodzaak om de zwakkere contractspartij te beschermen. Dit is de consument. Demuyne stelt zich daar toch vragen bij.⁶⁵ Is het wel juist om van het feit dat de consument ‘zwak’ is de conclusie te trekken dat hij daardoor een maximale bescherming nodig heeft. En verder rijst ook de vraag tot wie de onrechtmatige bedingenleer gericht is. Moet de zwakste van de aan de definitie van consument beantwoordende personen beschermd worden? Of eerder de modale, gemiddelde gebruiker?

---

⁶³ Vred. Antwerpen, 6 december 1993, *R.W.*, 1993-1994, 861

⁶⁴ Antwerpen, 7 april 1997, *R.W.*, 1997-1998, 505

⁶⁵ Demuyne I., “De consument en de onrechtmatige contractuele bedingen”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 58

Uit de rechtspraak blijkt dat de rechter in beginsel de gemiddelde consument als toetsteen gebruikt bij zijn beoordeling. Zo noemt hij onder andere de gemiddelde kijker.⁶⁶ Het consumentenbegrip in de W.H.P.C. wijkt af van de omschrijving in de Europese richtlijn inzake oneerlijke bedingen.⁶⁷ In de richtlijn worden enkel natuurlijke personen beschermd die handelen voor doeleinden die buiten hun beroeps- of bedrijfsactiviteit vallen.⁶⁸

9.2 Uitbreiding van de onrechtmatige bedingenleer

30 Demuyne stelt verder of de onrechtmatige bedingenleer zich niet moet uitstrekken tot een ruimere categorie van beschermde personen.⁶⁹ Dit kan op twee manieren.

9.2.1 Ruime invulling ‘consument’

Een eerste mogelijkheid werd door het Franse Hof van Cassatie tijdelijk toegepast.⁷⁰ De onrechtmatige bedingenleer is beperkt tot consumentenovereenkomsten maar men geeft een ruimere invulling aan het begrip ‘consument’. Ook de professioneel-niet-specialist kan aangemerkt worden als een consument. De noodzaak van het consumentenrecht als aparte rechtstak kan dan wel in twijfel getrokken worden.

9.2.2 Uitbreiding toepassingsgebied

Een tweede mogelijkheid is afstappen van de loutere bescherming van de consument. Het personeel toepassingsgebied van de wet wordt dan geheel of gedeeltelijk opengetrokken naar andere categorieën van personen. Dit vinden we in enkele van onze buurlanden.

In Nederland wordt in principe de ‘wederpartij’-professioneel via de open norm in artikel 6: 233 N.B.W. tegen onbillijke algemene voorwaarden beschermd. Dit geldt niet voor de grote wederpartijen. Voor hen gelden noch de algemene inhoudsnorm (art. 6: 233 N.B.W.) noch de lijsten (art. 6: 236 en 237 N.B.W.) noch de informatieplicht (art. 6: 234 N.B.W.).

Ook in Duitsland vinden we iets vergelijkbaar in het AGB-Gesetz. De open norm van §9 AGB-Gesetz was in principe van toepassing op professionelen, de lijsten (§10 en 11 AGB-Gesetz), de toepasselijkheidstoets (§2 AGB-Gesetz) en de I.P.R.-regel (§12 AGB-Gesetz) niet. De Europese Richtlijn Oneerlijke Bedingen heeft wel iets veranderd. Onder impuls van deze richtlijn werd door middel van de Duitse wet van 19 juli 1996 §24 A in het AGB-Gesetz geschreven. Daarin worden een aantal specifieke regelingen voorzien die enkel gelden in consumentenovereenkomsten.

Er zijn dus zeker argumenten te vinden in onze buurlanden om tussen handelaars de W.H.P.C.-onrechtmatige bedingenleer een zekere werking te geven.

---

⁶⁶ Gent, 6 juni 2005, www.juridat.be

⁶⁷ Richtlijn Comm. E.G. nr. 93/13 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, P.B. L. 21 april 1993, afl. 95, 29-34

⁶⁸ Zie *infra*, randnummer 110.

⁶⁹ Demuyne I., “De consument en de onrechtmatige contractuele bedingen”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 59

⁷⁰ Cass, fr., 28 april 1987, *Bull.civ.* I, nr. 134, D. 1988.J.I

10 Consument in de reclame

10.1 Andere consument

31 Voor de regelen van reclame en oneerlijke handelspraktijken wordt het consumentenbegrip anders gedefinieerd. In artikel 93, 1° W.H.P.C. lezen we dat de consument:

“iedere natuurlijke persoon die, uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden, op de markt gebrachte producten of diensten verwerft of gebruikt”

is. Het enige onderscheid met artikel 1 W.H.P.C. is dat rechtspersonen niet als consument kunnen worden beschouwd.

10.2 Consumentenbeeld

32 Reclame kan eerlijk of ongeoorloofd zijn. Om dit te onderzoeken is de referentiebasis die de rechter hanteert bepalend voor de uitkomst van de rechtelijke controle.⁷¹ De kritische consument, de gemiddelde consument of de zwakke consument? De mate van afbakening van de doelgroep van de reclameboodschap is determinerend voor het oordeel van de rechter. Zijn de kopers de doelgroep? Of meer precies de koper van auto's? Of nog de koper van dure sportwagens? Hoe enger de doelgroep, des te strenger is de rechter ten opzichte van de consument. Of met andere woorden, als de doelgroep gericht is tot een gespecialiseerd publiek, dan zal de reclame minder streng beoordeeld worden. Het is dus voor de reclameboodschap van cruciaal belang welk consumentenbeeld de rechter hanteert bij zijn oordeel én in welke doelgroep dat beeld geplaatst wordt.

10.2.1 Consumentenbeeld in de Belgische rechtspraak

33 De rechtspraak gaat meestal uit van de 'gemiddelde consument' of de 'modale consument'. De woordkeuze verschilt wel van zaak tot zaak. Zo nam het Hof van Beroep te Antwerpen een "*consument zonder bijzondere vakkennis*" als criterium in zijn onderzoek naar naamsverwarring bij een handelszaak.⁷² Het Hof van Beroep te Brussel hield het dan weer op de "*in het algemeen normaal bedachtzame en doorsneeconsument*" die *in casu* op de hoogte zou moeten zijn op wat 'bio' en 'biologisch' slaat bij biologische producten.⁷³ Daarnaast vind je nog een soepelere strekking in de rechtspraak. Zo zijn er rechters die een 'minder-dan-middelmatige consument' in aanmerking nemen zoals "*de onoplettende en eerder weinig ontwikkelde consument*".⁷⁴

34 Ook het Hof van Cassatie blijft verwarring scheppen.⁷⁵ In een zaak van 2000 had de Belgische staat een vordering tot staking ingesteld tegen een postorderbedrijf omdat het reclamemethoden zou gebruiken die door de W.H.P.C. werden verboden. De vordering betrof

---

⁷¹ De Vroede P., Demuyck I. en Merchiers Y., "Overzicht van rechtspraak. Algemeen handelsrecht, handelspraktijken en consumentenbescherming 1992-1997", *T.P.R.*, 1991, p. 344

⁷² Antwerpen, 7 december 1993, *R.W.*, 1994-1995, 53

⁷³ Brussel, 13 oktober 1995, *J.T.*, 1996, 27

⁷⁴ Kh. Ieper, 9 december 1993, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1993, 219

⁷⁵ Cass., 12 oktober 2000, www.cass.be

onder andere een verkoopactie in de vorm van een opiniepeiling bedoeld om de klant over te halen een bestelling te plaatsen en een geschenk dat bij aankoop van een goed of dienst werd aangeboden. Hoewel de Belgische staat in eerste aanleg grotendeels in het gelijk werd gesteld, ging ze toch tegen het vonnis in hoger beroep. Het Hof van Beroep van Luik willigde de eis in hoger beroep in en vernietigde het vonnis. Vervolgens wendde het postorderbedrijf zich tot het Hof van Cassatie. Het Hof van Beroep had namelijk geoordeeld dat:

“de minst alerte consumenten moeten worden beschermd, zij die kritiekloos aanvaarden wat hen handig wordt voorgesteld en de valstrikken, overdrijvingen of het bedrieglijk stilzwijgen van de reclamemaker niet ontwaren.”

Het postorderbedrijf stelde daarentegen dat de wet in kwestie de ‘gemiddelde consument uitgerust met een normaal en redelijk verstand’ beschermt. Het Hof van Cassatie heeft het beroep verworpen. Het was allereerst van mening dat het Hof van Beroep, dat had bepaald dat in het onderhavige geval de praktijken in kwestie niet strookten met de eerlijke handelspraktijken, zijn beslissing uitsluitend had gebaseerd op artikel 94 W.H.P.C. dat elke handeling die niet strookt met eerlijke handelspraktijken, verbiedt. Om te beoordelen of een gedraging met eerlijke handelspraktijken in overeenstemming is, kan de rechter, volgens het Hof van Cassatie, rekening houden met de bijzondere situatie waarin bepaalde categorieën consumenten zich bevinden en met de noodzaak hen beter te beschermen. Wat dit betreft heeft het Hof geoordeeld dat de beslissing in het arrest wettelijk gerechtvaardigd was omdat in het arrest werd geoordeeld dat de wet de laag opgeleide en weinig ontwikkelde consument beschermt.

Het is dus duidelijk dat de Belgische rechtspraak niet eensgezind is. Dit is niet gunstig voor een goede rechtswerking en kan tot rechtsonzekerheid leiden.

10.2.2 Doelgroep

35 Het consumentenbeeld dat de rechter gebruikt wordt meer en meer geconcretiseerd. De rechter gaat de aangesproken doelgroep zoeken in plaats van het publiek in het algemeen.⁷⁶ Die doelgroep wordt dan afgebakend op basis van verschillende zaken. Zo kan men zich beperken tot ‘het geïnteresseerde publiek’. Zo vinden we een vonnis van de Rechtbank van Koophandel dat rekening houdt met de verbruiker die zich in wijn interesseert.⁷⁷ De rechter kan ook rekening houden met ‘een bepaald soort product of dienst’ zoals een consument die streeft naar gezonde, bij voorkeur vetarme voedingsmiddelen.⁷⁸ Ten slotte kan de rechter ook uitgaan van ‘de graad van specialisatie die de geadresseerde bezit’. Zo werd in een arrest van het Hof van Beroep een in elektronische apparatuur gespecialiseerd publiek beoogd.⁷⁹

Straetmans is alleszins voorstander van de rechtstreeks betrokken consument in plaats van de gemiddelde consument. Het is vooreerst beter om het misleidende karakter van reclame te

---

⁷⁶ De Vroede P., Demuyneck I. en Merchiers Y., “Overzicht van rechtspraak. Algemeen handelsrecht, handelspraktijken en consumentenbescherming 1992-1997”, *T.P.R.*, 1991, p. 346

⁷⁷ Kh. Brussel, 30 juni 1993, *D.C.C.R.*, 1994, nr. 24, 723

⁷⁸ Brussel, 29 mei 1996, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1996, 74

⁷⁹ Brussel, 24 april 1996, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1996, 190

toetsen.⁸⁰ Vervolgens biedt een inperking van het toetsingscriterium ook het voordeel dat het verbod zijn doel niet voorbijschiet. De misleiding wordt getoetst aan de rechtstreeks geadresseerden, zo wordt het verbieden van een vermeende misleiding voorkomen. Verder is een restrictieve referentiebasis objectiever omdat het beter controleerbaar is. Zoals reeds hoger geïllustreerd aan de hand van rechtspraak, is er geen uniform consumentenbeeld mogelijk. Maar een doorgedreven subjectivering zal wel een voortschrijdende versnippering in de hand werken. We kunnen ons echter afvragen of de criteria van de rechtstreeks betrokken consument en de gemiddelde consument niet kunnen gecombineerd worden. Zo komen we tot een precies en allesomvattend criterium, namelijk de gemiddelde, rechtstreeks betrokken consument. We gaan enerzijds op zoek naar de consumenten die gezocht worden met de reclame van een bepaald product. Anderzijds hanteren we de gemiddelde consument van die doelgroep als toetsingscriterium.

Tenslotte vraagt Straetmans zich af of de gemiddelde consument niet meer als een geïnformeerde consument dient te worden beschouwd. Want zowel op Europees als Belgisch niveau wordt de zorg voor een voldoende en juiste informatie aan de consument hoog in het vaandel gedragen. De bijzondere verantwoordelijkheid die rust op de schouders van de verkoper om de consument goed in te lichten, heeft ook tot gevolg dat de consument een verhoogde verantwoordelijkheid krijgt. Men mag echter wel niet vergeten dat ook andere dan de vooropgestelde doelgroep, door een reclameboodschap kunnen aangesproken worden.⁸¹

Ook Doman-Naert ontwikkelde een consumentenbeeld. Volgens haar moeten we uitgaan van de ‘achtergestelde consument’. Ze tracht te verduidelijken wat de zwakte van de consument precies inhoudt:

“le consommateur défavorisé dispose d’un revenu faible, irrégulier et incertain”, “le consommateur défavorisé est culturellement faible”, “le consommateur défavorisé est isolé sur la scène économique et sociale” en *“le consommateur défavorisé est socialement faible”*.

10.2.3 Het consumentenbeeld in Europa

36 Ook Europa kwam tussen in deze problematiek met het belangrijke Mars arrest.⁸² In deze zaak werd het Hof geconfronteerd met een prejudiciële vraag over de draagwijdte van artikel 30 EG in het kader van een geschil tussen de ‘Verein gegen Unwesen in Handel und Gewerbe Koeln’ (hierna VUHKG), een vereniging ter bestrijding van oneerlijke mededinging, en Mars over het gebruik van een bepaalde verpakking waarin ijsrepen onder de merken Mars, Snickers, Bounty en Milky Way werden verhandeld. Mars voerde die waren in vanuit Frankrijk in een uniforme wikkel verpakt voor distributie in geheel Europa. De ijsrepen werden aangeboden in een verpakking met de vermelding ‘+ 10 %’. Hiertoe was besloten in het kader van een korte reclameactie die in heel Europa werd gevoerd en waarbij de hoeveelheid van ieder product met 10 % was vergroot. De VUHKG was hier echter niet mee akkoord en stelde een vordering tot staking in tegen deze vermelding van ‘+10%’. De rechter ten gronde besloot een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie. Het Hof kwam tot de conclusie dat het verbod van dergelijke reclamevermeldingen binnen het toepassingsgebied van artikel 30 EG valt. Er worden twee rechtvaardigheidsgronden opgeworpen; enerzijds de verwachting van de consument dat de voorheen geldende prijs gehandhaafd blijft en

⁸⁰ Straetmans G., *Consument en markt, onderzoek naar de rechtspositie van de consument op de Europese interne markt: met de financiële sector als toetssteen*, Antwerpen, Kluwer, 1992, p. 192-194

⁸¹ De Vroede P., Demuyneck I. en Merchiers Y., “Overzicht van rechtspraak. Algemeen handelsrecht, handelspraktijken en consumentenbescherming 1992-1997, T.P.R., 1991, p. 348

⁸² H.V.J., 6 juli 1995, C-470/93, Mars, *Jur.* 1995, I-01923

anderzijds de optische vormgeving van de vermelding ‘+ 10 %’ en de gestelde misleidende werking ervan. Het Hof aanvaardt ze niet omdat

“een consument met een redelijk onderscheidingsvermogen immers kan worden geacht te weten dat er niet noodzakelijkerwijs een verband bestaat tussen het formaat van de reclameopschriften waarmee een extra hoeveelheid van het product wordt beloofd en de grootte van die extra hoeveelheid.”

37 Het Hof van Justitie gaat hier dus uit van een gemiddeld, verstandige consument daar hij een redelijk onderscheidingsvermogen heeft.

Ook in latere rechtspraak ging het Hof uit van een gemiddelde consument. In het arrest Gut Springenheide lezen we bij de beoordeling of een benaming, een merk of een reclame-uiting de koper al dan niet kon misleiden:

“... de vermoedelijke verwachting van een gemiddeld geïnformeerde, omzichtige en oplettende gewone consument...”⁸³

Deze arresten werden gevelde voor de nieuwe richtlijn betreffende oneerlijke handelspraktijken.⁸⁴ Deze richtlijn bepaalt nu uitdrukkelijk dat de gemiddelde consument wordt beoogd. We lezen in rechtsoverweging 18:

“In overeenstemming met het evenredigheidsbeginsel en om de uit hoofde van dat beginsel geboden bescherming ook effectief te kunnen toepassen, wordt in deze richtlijn het door het Hof van Justitie ontwikkelde criterium van de gemiddelde — dit wil zeggen redelijk geïnformeerde, omzichtige en oplettende— consument als maatstaf genomen.”

Ook onder andere in artikel 6 van de richtlijn wordt de gemiddelde consument uitdrukkelijk vernoemd:

“Als misleidend wordt beschouwd een handelspraktijk die gepaard gaat met onjuiste informatie en derhalve op onwaarheden berust of, zelfs als de informatie feitelijk correct is, de gemiddelde consument op enigerlei wijze, inclusief door de algemene presentatie, bedriegt of kan bedriegen ten aanzien van een of meer van de volgende elementen, en de gemiddelde consument er zowel in het ene als in het andere geval toe brengt of kan brengen een besluit over een transactie te nemen dat hij anders niet had genomen”

Deze richtlijn heeft consequenties op nationaal vlak. De Belgische rechters zullen richtlijnconform moeten interpreteren. Het criterium van de gemiddelde consument zal dus ook in België hét vergelijkingspunt worden inzake oneerlijke handelspraktijken.

---

⁸³ H.V.J., 16 juli 1998, C-210/96, Gut Springenheide GmbH, R. Tusky t. Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt, *Jur.* 1998, I-04657

⁸⁴ Richtlijn Comm. E.G. nr. 2005/29 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt, P.B. L. 11 mei 2005, afl. 149, 22

HOOFDSTUK II:

Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet

1 Algemeen

38 De wet op het consumentenkrediet (hierna: W.C.K.) was een noodzaak geworden door de sterke evolutie van het consumentenkrediet.⁸⁵ Enerzijds vermindert de interesse in de klassieke producten zoals verkoop op afbetaling. Persoonlijke leningen en andere nieuwe kredietvormen (voorschotten in rekening-courant, kredietkaarten, etc.) krijgen meer belangstelling. Deze zetten consumenten ertoe aan meer toestellen van geringe waarde, dagelijkse aankopen en diensten op krediet te kopen. Zelfs om de daling of de stagnatie van de koopkracht op te vangen, gebruiken gezinnen het krediet. Om dat krediet terug te kunnen betalen, kwamen levensnoodzakelijke behoeften in het gedrang. Kortom steeds meer particulieren doen een beroep op kredietverlening dus het gebruik van consumentenkrediet moest wel toenemen. Anderzijds is ook het kredietaanbod gewijzigd. Er duiken vennootschappen op die verwant zijn met grote distributieketens en de automobielsector met een doel dat niet louter financieel is. Daarnaast heb je wel nog steeds de klassieke bemiddelaars zoals kredietinstellingen, banken en spaarbanken. Ook is er een groeiende internationalisering; België stelt haar markt van de kredietverlening open voor de grootste buitenlandse vennootschappen.

De voornaamste zorg van de wetgever was zoals gezegd de overmatige schuldenlast van bepaalde groepen consumenten. Het consumentenkrediet had eigenlijk maar een klein aandeel in dit probleem maar toch besloot de wetgever om stevig in te grijpen. We krijgen een uitgesproken consumentvriendelijke aanpak en bepalingen die de consument tegen zichzelf willen beschermen.

2 Het consumentenbegrip in de W.C.K.

2.1 Artikel 1, 1° W.C.K.

39 In artikel 1, 1° W.C.K. wordt de consument omschreven als

“elke natuurlijke persoon die ten aanzien van de onder de wet consumentenkrediet vallende verrichtingen handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteit.”

In tegenstelling tot de W.H.P.C. kunnen in de W.C.K. enkel natuurlijke personen als een consument beschouwd worden. De rechtspersonen zoals VZW's en stichtingen vallen buiten het toepassingsgebied. Ook kredietopeningen en kredietkaarten die ter beschikking worden gesteld van handelsondernemingen vallen buiten de wet. Dit geldt voor alle vennootschappen, zowel burgerlijke als handelsvennootschappen. Deze regel is er echter niet voor feitelijke verenigingen die geen rechtspersoonlijkheid bezitten en waar de kredietgever het krediet zal toestaan aan een aantal leden van de vereniging die zich persoonlijk verbinden. De wet kan echter wel op die leden van toepassing zijn. Dit is zo als hun doel van private aard is. Dit kan bijvoorbeeld bij een vriendenkring. Als het doel echter beroepsmatig is, bijvoorbeeld

---

⁸⁵ Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, B.S. 4 april 1992

handelaars van een dorp die een handelsbeurs organiseren⁸⁶, zullen de leden van de vereniging echter buiten het toepassingsgebied van de wet vallen.

2.2 Bestemmingscriterium

40 Net zoals in de W.H.P.C. moet men in de W.C.K. het bestemmingscriterium gebruiken om te bepalen wat het begrip ‘consument’ nu precies inhoudt. Het is de bestemming die gegeven wordt aan het goed of de dienst, die het mogelijk maakt de hoedanigheid van de kredietnemer te bepalen.⁸⁷ De handelaar die een kredietovereenkomst sluit voor privé-gebruik wordt wel als consument beschouwd.

41 De rechtbank van Neufchâteau besliste dat als ouders een krediet aangaan met als doel hun kind financieel te helpen, dit krediet wordt aangegaan voor private doeleinden. Als dat kind die gelden zou gebruiken voor professionele doeleinden, blijft dit zo. Dat is niet relevant. Ook de tussenkomst van een borg kan er niet toe leiden dat de ontlener de hoedanigheid van consument verliest. In deze zaak had de echtgenoot van de dochter zich namelijk borg gesteld.⁸⁸ De vraag is echter of deze rechtspraak nog stand houdt sinds de reeds besproken beslissing van het Hof van Justitie in de zaak Dietzinger.⁸⁹ Het Hof besliste in deze zaak zoals gezegd dat een borg een consument kan zijn met betrekking tot een kredietovereenkomst die zuivere private doeleinden heeft.⁹⁰ De rechter van Neufchâteau vindt de eventueel professionele doeleinden van de gelden irrelevant. Dat is onverenigbaar met de Europese rechtspraak. Als iemand zich borg stelt om zijn vrouw een kledingzaak te laten openen, kan die borgsteller nooit een consument zijn. Wellicht zou de Belgische rechter vandaag anders beslissen dan de rechter van Neufchâteau.

2.3 De beoordeling

42 De beoordeling of een kredietaanvraag beroepsmatig of louter privaat is, moet uitgevoerd worden in functie van het tijdstip waarop het kredietcontract gesloten wordt.⁹¹ Eventuele latere wijzigingen van bestemming van de inventaris of de spontane evolutie ervan zijn irrelevant.

Zoals in de W.H.P.C. kunnen we hier de vraag stellen of we naar een objectief of subjectief begrip van de consument gaan. Welk onderzoek moet de bankier uitvoeren alvorens een besluit te nemen omtrent de hoofdzakelijke bestemming? De wetgever heeft gekozen voor een subjectieve benadering voor de handelingen die de handelaar of beroepsbeoefenaar als consument stelt. We moeten immers kijken naar de intenties van de kredietnemer. De wetgever heeft dit beslist na een advies van de Raad van State.⁹² We lezen:

“Het is nuttig dat voor de handelingen die de handelaar of beroepsbeoefenaar als consument stelt, een gelijkaardige subjectieve benadering (afhankelijk van het doel dat men aan de verrichting wil geven), zou worden gevolgd.”

---

⁸⁶ Lettany P., *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 10

⁸⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat 1989-90*, 916, 2

⁸⁸ Rb. Neufchâteau, 27 april 1999, *T. Vred.*, 2000, 99

⁸⁹ H.V.J., 17 maart 1998, C-45/96, Dietsinger, *Jur.* 1998, I-1199

⁹⁰ Zie *supra*, randnummer 28.

⁹¹ Lettany P., *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 8

⁹² R.v.St., *Parl. St. Senaat 1989-90*, nr. 916-1, p. 170

Dit wordt uitdrukkelijk bevestigd in de Memorie van Toelichting:

*“Als het een gemend gebruik betreft, zal het aangewezen zijn om de wens van de partijen en zo nodig het prioritaire gebruik – privé of beroepsmatig – te onderzoeken.”*⁹³

De bankier moet dus in de praktijk de vraag naar de bestemming duidelijk aan zijn cliënt stellen in het aanvraagformulier of elders. Hij zal meestal wel niet anders kunnen dan de cliënt op zijn woord te geloven. De cliënt doet uiteindelijk toch zijn zin met het gefinancierde goed.

2.4 Bewijslast

43 De consument draagt de bewijslast voor de toepassing van de wettelijke regeling.⁹⁴ De consument moet aantonen dat zijn aangegane krediet buiten zijn beroepsactiviteit valt. Die bewijslast wordt echter gemilderd door het criterium van de normale gang van zaken. Voor goederen en diensten die normaal bestemd zijn voor privé-gebruik, draagt de consument geen bewijslast. ‘Zoals een redelijke wederpartij deze hoedanigheid kan vermoeden bij de contractsluiting’ is een objectief criterium. Dit is ook expliciet in de wet vermeld:

“geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps-, of ambachtelijke activiteiten”.

De omstandigheden zullen hier beslissend zijn.⁹⁵ Meer bepaald de feitelijke omstandigheden, zowel de aard van de prestatie als de informatie ingewonnen door de kredietgever. Het is dan aan de kredietgever om dit feitelijke vermoeden te weerleggen. Hij zal het bewijs moeten leveren dat de goederen en de diensten een beroepsmatige bestemming hebben. Hij kan dit doen door middel van de informatie die hij vooraf bij de kandidaat-consument heeft ingewonnen.

Ook andere vermoedens kunnen een rol spelen bij de beoordeling van de bestemming en de bepaling van de bewijslast.⁹⁶ Zo is er de inschrijving van de kredietnemer in het handelsregister waardoor hij overeenkomstig artikel 3 van de Handelsregisterwet vermoed wordt handelaar te zijn. Volgens de arrondissementsrechtbank van Gent zal een lening tot aankoop van een personenwagen bestemd voor een kredietnemer die is ingeschreven in het handelsregister vermoed worden een handelsverbintenis te zijn, bij ontstentenis van bewijs dat de lening op afbetaling vreemd is aan de handel van de kredietnemer en dit ondanks de vermelding in het contract dat het aan de W.C.K. was onderworpen.⁹⁷

De consument die de toepassing van de wet wil verzekeren, zou echter kunnen verklaren dat hij de verrichting stelt om andere redenen dan professionele. Langs de andere kant zou de kredietverlener kunnen verlangen dat ook een handelaar, beoefenaar van een vrij beroep of ambachtsman zou verduidelijken dat hij beroepsmatig optreedt om zodus de toepassing van de wet te vermijden. Dit betekent echter niet dat de wet optioneel kan toegepast worden. Enkel als de omstandigheden objectief aantonen dat het om een beroepsaangelegenheid gaat, kan de toepassing van de wet vermeden worden. Volgens Lettany kan dit leiden tot de neiging

⁹³ Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Senaat 1989-90, 916, 2-3

⁹⁴ Dirix E., “De bezwarende bedingen in de W.H.P.”, *R.W.*, 1991-1992, nr. 17, p. 565

⁹⁵ Wymeersch E., “Aspecten van hypothecair krediet naar huidig en toekomstig recht”, in *Kredietverlening en hypotheekleningen*, Kluwer, p. 301

⁹⁶ Dambre M., *Consumentenkrediet: een commentaar op de nieuwe reglementering*, Gent, Mys & Breesch, 1993, p. 135

⁹⁷ Arrondrb. Gent, 25 oktober 1993, *T. Vred.*, 1996, 106

om zoveel mogelijk contracten buiten de toepassing van de wet te houden. De handelaar probeert dit om voor de fiscus de indruk te scheppen dat een investering beroepsmatig is of om te kunnen lenen op lange termijn. Voor de bankier langs zijn kant kan dit voordelen opleveren inzake opzegbaarheid, formalisme, het laten ondertekenen van wissels, de tegenwerpelijheid van verweermiddelen, het aanrekenen van kosten, etc.⁹⁸

Een onjuiste verklaring van een consument is echter compleet voor de rekening van de consument. Als een zelfstandige bijvoorbeeld verklaart een aankoop te zullen verrichten voor de uitoefening voor zijn handels- of beroepsactiviteit maar dit later blijkt niet zo te zijn, dan kan hij daar ten aanzien van de kredietgever niet meer op terugkomen.⁹⁹ De consument straft zo uiteindelijk zichzelf aangezien hij zo de bescherming niet meer kan inroepen.

Ten slotte is het te vermelden waard dat een beding in de overeenkomst waarin de consument erkent dat hij de goederen niet voor private doeleinden zal gebruiken terwijl dit niet zo is, nietig is.¹⁰⁰ Volgens artikel 4 W.C.K. kan de consumenten namelijk geen afstand doen van de bescherming die de wet hem biedt:

“ieder beding dat strijdig is met de bepalingen van deze wet en van haar uitvoeringsbesluiten is nietig voor zover het ertoe strekt de rechten van de consument in te perken of zijn verplichtingen te verzwaren.”

2.5 Is een borgsteller consument?

44 Op het eerste gezicht zouden we deze vraag negatief moeten beantwoorden. Toch kan dat, naar Belgisch recht, niet zomaar ongenueanceerd worden aangehouden.¹⁰¹

2.5.1 Europa

45 Het Hof van Justitie sprak zich uit over deze kwestie.¹⁰² Ze deed dit naar aanleiding van een prejudiciële vraag van een Duitse rechtbank. Een natuurlijke persoon had zich borg gesteld voor de terugbetaling door een consument van een aan de Duitse wet op het consumentenkrediet onderworpen krediet. Die persoon deed dit los van elke beroepsmatige activiteit. Het Hof moest beslissen of deze borgsteller als consument werd geïdendeerd door de Europese Richtlijn 87/102/EEG van 22 december 1986. Het Hof besliste dat de borgsteller, die zich borg had gesteld ter terugbetaling van een aan de wet op het consumentenkrediet onderworpen kredietovereenkomst, niet binnen het toepassingsgebied van de Europese richtlijn viel. De borgsteller genoot dus geen bescherming op grond van deze richtlijn!

---

⁹⁸ Lettany P., *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 8-9

⁹⁹ Blommaert D. en Nichels F., “Commentaar bij art. 1, 1° Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl. 1

¹⁰⁰ Dirix E., “Bezwarende bedingen”, *D.A.O.R.*, nr. 22, p. 34

¹⁰¹ Blommaert D., “De bescherming van de kredietnemer in het kredietrecht”, in *Financiële regulering op zoek naar nieuwe evenwichten*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 91

¹⁰² H.V.J., 23 maart 2000, C-208/98, Berliner Kindl Brauerei, *Jur.* 2000, I-1741

2.5.2 Frankrijk en Duitsland

46 De Europese wetgever beschermt dus de borgsteller niet zoals de consument bij kredietovereenkomsten. Dit in tegenstelling tot veel nationale wetgevers van de lidstaten. Meerdere lidstaten hebben beschermingsregels ingevoerd voor de borgstellers in hun wetgeving voor consumentenkrediet.

Zo is er in Frankrijk de wet n° 89-1010 van 31 december 1989. Daarin heeft Frankrijk een nieuw systeem ingevoerd voor de bescherming van borgstellers die hen dezelfde rechten en verplichtingen biedt als de kredietnemer.

In Duitsland bepalen de rechtbanken enkele principes om familieleden die zich borg stellen te beschermen tegen zware aansprakelijkheden.

2.5.3 België

47 In België is er de W.C.K.. Zoals gezegd is volgens artikel 1, 1° W.C.K. de consument

“elke natuurlijke persoon die ten aanzien van de onder de wet vallen verplichtingen handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps-, of ambachtelijke activiteiten.”

‘Handelen’ is een vrij algemeen begrip dus is deze definitie voldoende ruim om toegepast te worden op borgen.¹⁰³ We lezen dit zelfs in het verslag van de Senaatscommissie:

“de consument-borg moet beschermd worden tegen de risico’s die aan zijn verbintenissen verbonden zijn... de consument heeft geen echte kennis van het recht. Waarschijnlijk betekent de term borgstelling voor hem betalen in de plaats van...In dat opzicht moet worden beklemtoond dat de kredietinstellingen de voorlichting van de consument niet bevorderen: de borgstelling wordt meestal samen met de lening op hetzelfde document vermeld enz ...”¹⁰⁴

In een aantal wetsartikelen van de W.C.K. wordt het onderscheid tussen de consument en de borg wel uitdrukkelijk gesteld. We denken daarbij aan artikel 10 en artikel 33 W.C.K.:

“De kredietgever en de kredietbemiddelaar moeten aan de consument die om een kredietovereenkomst verzoekt en de steller van een persoonlijke zekerheid, de juiste en volledige informatie vragen...De consument en de steller van een persoonlijke zekerheid zijn ertoe gehouden daarop juist en volledig te antwoorden.

In het raam van een kredietovereenkomst is het de consument of, desgevallend, de borg of de steller van een persoonlijke zekerheid verboden...”

Dit betekent volgens Lettany dat aan het begrip consument soms een algemene draagwijdte en soms een beperkte wordt verleend.¹⁰⁵ Als de borg in het bijzonder wordt bedoeld, moeten hiervoor uitdrukkelijke bewoordingen zijn.

---

¹⁰³ Lettany P., *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 219

¹⁰⁴ Verlag Senaatscommissie, p. 125

¹⁰⁵ Lettany P., *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 220

In zijn rechtsanalyse gaat Lettany nog verder. Volgens is naar artikel 4 W.C.K. elk met de bepalingen van deze wet en van haar uitvoeringsbesluiten strijdige bedingen nietig voor zover ze ertoe strekken de rechten van de consument in te perken of zijn verplichtingen te bezwaren.

Dus als de consument wordt beschermd, is de wet van dwingend recht. Geldt dit nu ook voor borgen? Zo niet zou men kunnen argumenteren dat de artikels die strekken tot bescherming van de borgen slechts van aanvullend recht zijn. Dit zou in strijd zijn met de wil van de wetgever.

Alles wat reeds vermeld is, geldt uiteraard enkel voor private borgen. Professionele borgen zoals kredietverzekeraars handelen binnen het kader van hun beroep. Zo kunnen zij volgens artikel 1,1° W.C.K. nooit onder de toepassing van artikel 4 W.C.K. vallen.

De W.C.K. wil dus niet alleen de kredietnemer een bijkomende bescherming bieden maar ook de borg of elke andere steller van een persoonlijke zekerheid. Volgens artikel 34 W.C.K. moet de kredietgever voorafgaandelijk aan de borg of de steller van een persoonlijke zekerheid een exemplaar van het kredietaanbod of contract overhandigen.¹⁰⁶ Verder is er ook nog artikel 35 W.C.K. die de kredietgever verplicht tijdens de uitvoering van de overeenkomst bepaalde informatie aan de borg te geven.¹⁰⁷

2.5.4 Analyse

48 De beschermingsregels voor de borgstellers verschillen in de lidstaten. Dit strookt duidelijk niet met de bedoeling van Europa om een gemeenschappelijke kredietmarkt te creëren. Borgstellers in verschillende lidstaten vallen onder andere regels. Er wacht de Europese wetgever dus nog een moeilijke harmonisatie.

Van Lysbettens volgt de conclusie van het Hof van Justitie.¹⁰⁸ De richtlijn is niet opgemaakt om de borgstellers te beschermen. Artikel 1, §1 van de richtlijn luidt:

“Deze richtlijn is van toepassing op kredietovereenkomsten.”

De tekst van de richtlijn is duidelijk. Ze is enkel van toepassing op kredietcontracten en dus niet op enige andere contracten zoals de borg. Op basis van artikel 15 van de richtlijn kan de nationale wetgever echter specifieke bescherming opleggen. We lezen:

“Deze richtlijn belet de lidstaten niet om, met inachtneming van hun verplichtingen voortvloeiend uit het Verdrag, verderreikende voorschriften ter bescherming van de consument te handhaven of aan te nemen.”

Van Lysbettens pleit alleszins voor dergelijke specifieke bescherming voor de borgen wat dan ook gebeurd is in België in de Wet van 24 maart 2003 tot wijziging van de W.C.K.. Volgens Blommaert is de positie van de borgsteller in vele gevallen aan een ernstig risico onderhevig en verdient hij soms dezelfde bescherming als de consument.¹⁰⁹ Zo is er zoals gezegd in België een specifieke informatieverplichting voor de borgen maar de omvang van het

---

¹⁰⁶ Blommaert D. en Nichels F., “Commentaar bij art. 34 Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

¹⁰⁷ Blommaert D. en Nichels F., “Commentaar bij art. 35 Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

¹⁰⁸ Van Lysebettens J., “Noot bij arrest H.V.J. 23 maart 2000, D.C.C.R., 2000, p. 290

¹⁰⁹ Blommaert D., “De bescherming van de kredietnemer in het kredietrecht”, in *Financiële regulering op zoek naar nieuwe evenwichten*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 91

mogelijk beroep op de borgsteller is beperkt (artikel 34-35 W.C.K.). De borgsteller kan ook slechts worden aangesproken wanneer de consument minstens twee termijnen in gebreke is gebleven of een bedrag van 20% van de totale terug te betalen som niet heeft betaald en nadat de consument, éénmaal aangemaand, minstens één maand in gebreke is gebleven de verplichtingen te voldoen. De borgtochten voor kredietovereenkomsten voor een onbepaalde duur kunnen ook maar ingesteld worden voor een periode van vijf jaar. Ze kunnen enkel worden vernieuwd door middel van een nieuw akkoord van de borgsteller.

Tegen juni 2010 zullen de nationale wetgevers echter de nieuwe richtlijn consumentenkrediet moeten omzetten. In artikel 2, lid 1 van de nieuwe richtlijn lezen we net zoals in de oude richtlijn:

“Deze richtlijn is van toepassing op kredietovereenkomsten.”

Europa heeft als voornaamste doelstelling het realiseren van een volledig functionerende interne consumentenmarkt eerder dan de bescherming van de consument. Als reden wordt aangehaald dat de consument zijn grensoverschrijdend winkelen beperkt door de onzekerheid over de mate van consumentenbescherming in de andere lidstaten.¹¹⁰ Dat effect wordt nog versterkt door de uiteenlopende regelgevingen in de lidstaten die voornamelijk het gevolg zijn van de minimumclausules in de verschillende Europese richtlijnen. Dit heeft tot gevolg dat het gebruik van richtlijnen met minimale harmonisatie wordt ingeperkt in de Europese consumentenwetgeving. Ook het richtlijnvoorstel inzake het consumentenkrediet is daardoor gebaseerd op maximale harmonisatie. De analyse die zonet gemaakt is zal dus niet meer opgaan voor de omzetting van de nieuwe richtlijn consumentenkrediet. De bepalingen in de W.C.K. omtrent de borgsteller zullen in de toekomst moeten gewijzigd worden. In het algemeen zal de verandering van minimumharmonisatie naar maximale harmonisatie in de Europese consumentenwetgeving tot gevolg hebben dat het de consumentenregelgeving dwingt tot verlaging. Dit betekent dus dat deze evolutie ten koste van de consument gaat daar het hogere beschermingsniveau in sommige lidstaten ingeperkt zal moeten worden.

2.5.5 De kosteloze borgtocht

49 In 2007 werd de wet met betrekking tot de kosteloze borgtocht in het leven geroepen.¹¹¹ De wet heeft als doelstelling om natuurlijke personen die zich borg stellen ten aanzien van een schuldeiser die handelt in het kader van een professionele of commerciële activiteit, te beschermen. De wetgever had vooral de wanverhouding in positie en kennis tussen beide partijen voor het oog. Er werd zelfs een nieuw hoofdstuk V “De Kosteloze Borg” in titel XIV van het Burgerlijk Wetboek ingevoerd. Volgens de memorie van toelichting heeft deze wet tot doel een betere bescherming te bieden voor de borg met de bedoeling om nog meer schuldenlast bij de consument te voorkomen.¹¹²

Artikel 4 van de wet kosteloze borgtocht bevat het toepassingsgebied. De kosteloze borgtocht wordt er gedefinieerd als:

---

¹¹⁰ Hofhuis Y., Minimumharmonisatie in het Europees recht: vormen, begrip en gevolgen, Deventer, Kluwer, 2006, p. 85

¹¹¹ Wet van 3 juni 2007 met betrekking tot de kosteloze borgtocht, B.S. 27 juni 2007

¹¹² Memorie van toelichting, *Parl. St.* Senaat 2000-06, 51-2730/1, 5

“De handeling waarmee een natuurlijke persoon kosteloos een hoofdschuld verzekert ten gunste van een schuldeiser.”

Maar ook het begrip ‘kosteloos’ wordt verder in het artikel bepaald:

“De kosteloze aard van de borgtocht slaat op het ontbreken van enig economisch voordeel, zowel rechtstreeks als indirect, dat de borg kan genieten dankzij de borgstelling.”

Deze definitie werd overgenomen uit een arrest van het Arbitragehof van 30 juni 2004.¹¹³ Voor ons is het echter belangrijker te onderzoeken wie de ‘kosteloze borgsteller’ is. Opmerkelijk is dat de wet voor de omschrijving van de ‘kosteloze borgsteller’ niet teruggrijpt naar de bekende definitie van de ‘consument’ zoals we die kennen uit de W.H.P.C..¹¹⁴ De wet verwijst namelijk naar:

“De handeling waarmee een natuurlijke persoon kosteloos een hoofdschuld verzekert ten gunste van een schuldeiser.”

Dit is evident niet gunstig voor de rechtshomogeniteit. Langs de andere kant kan hij die een verplichting tot kosteloze borgtocht aangaat, terwijl hij *sensu stricto* geen consument is, van de gunstregeling in de wet kosteloze borgtocht genieten. De wetgever koos immers niet voor de definitie van een consument zoals in de W.H.P.C. maar voor een ruimere omschrijving zodat hij die een kosteloze borgtocht aangaat binnen een beroepsmatige situatie zich wel degelijk zou kunnen beroepen op de regeling voorzien in de wet kosteloze borgtocht.¹¹⁵ Van den Bosch geeft nog het voorbeeld van een vennootschapsmandataris die zich kosteloos borg stelt voor de vennootschap. Hij kan van de bescherming in de wet kosteloze borgtocht genieten. Hij beantwoordt namelijk aan de vereisten en zijn beroepsmatige activiteiten staan niet in de weg van deze bescherming. Enkel de economische voordelen vanwege zijn borgstelling zelf mogen bij de beoordeling in aanmerking worden genomen.

Ook de hoofdschuldenaar wordt gedefinieerd in de wet kosteloze borgtocht als:

“Iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon.”

Ook van de hoofdschuldenaar wordt niet verwacht dat hij handelt in de hoedanigheid van consument.¹¹⁶ De wet kosteloze borgtocht is van toepassing op de borg zoals hiervoor bepaald, zonder verder stil te staan bij de hoedanigheid van schuldenaar, noch bij de aard van de verbintenis waarvoor borg is gesteld. Het doet er weinig toe of de schuldenaar een geneesheer is die zijn auto financiert om zijn patiënten te bezoeken of een mobilhome om op vakantie te gaan. Het doet er ook niet of het om een doe-het-zelver gaat die materialen koopt om er dingen mee te maken die hij daarna verkoopt of een industrieel, een handelaar, iemand met een vrij beroep, een kunstenaar, een BVBA of een feitelijke vereniging.¹¹⁷

Wat gebeurt er nu als een consumentenkrediet het voorwerp is van de borgtochtovereenkomst? Dan zijn de artikelen van de kosteloze borgtocht cumulatief van

---

¹¹³ Memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat 2000-06, 51-2730/1, 9*

¹¹⁴ Van den Bosch I., *Kosteloze borgtocht*, Brugge, Vanden Broele, 2007, p. 60

¹¹⁵ Van den Bosch I., *Kosteloze borgtocht*, Brugge, Vanden Broele, 2007, p. 61

¹¹⁶ Memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat 2000-06, 51-2730/1, 9*

¹¹⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat 2000-06, 51-2730/1, 10*

toepassing met de bepalingen uit de W.C.K..¹¹⁸ De strengste bepaling zal steeds van toepassing zijn. Zo zal artikel 2043septies B.W. toepassing vinden boven de verplichting van artikel 35 W.C.K. omdat de informatieplicht die op de kredietgever rust uit het Burgerlijk Wetboek strenger is.

3 Gemengd doel

50 Kan de wettelijke regeling toepassing vinden als het krediet door een natuurlijke persoon gedeeltelijk voor private doeleinden en gedeeltelijk in het kader van zijn professionele activiteiten werd aangegaan? In tegenstelling tot artikel 1,7° W.H.P.C. bepaalt artikel 1, 1° W.C.K. niet dat de consument ‘uitsluitend’ moet handelen met een oogmerk dat vreemd is aan zijn handels- en beroepsactiviteiten.

3.1 Wil van de partijen en prioritair gebruik

51 Bij gemengd gebruik zal de wil van de partijen en het prioritair gebruik door de kredietnemer moeten worden onderzocht.¹¹⁹ Juist daarom is het belangrijk dat de kredietgever de consument ondervraagt over de bestemming van de fondsen voor de totstandkoming van de kredietovereenkomst. Deze beslissing bepaalt de verdere kwalificatie van de overeenkomst. Een wijziging van bestemming van de fondsen tijdens de overeenkomst kan daar niet meer aan veranderen. Blommaert verwijst naar een vonnis van de rechtbank van Brugge.¹²⁰ De rechtbank besliste hier dat de overeenkomst niet onder het toepassingsgebied van de W.C.K. viel omdat bij de totstandkoming was aangegeven dat het krediet diende ter inrichting van een professionele ontvangstruimte.¹²¹ De kredietnemer had achteraf echter aangetoond dat het bedrag integraal was besteed aan de inrichting van het privé-gedeelte van de woning. De rechtbank oordeelde echter dat de initiële mededeling doorslaggevend was.

Men moet dus de wens van de partijen en het prioritair gebruik onderzoeken. Als het privé-gebruik ondergeschikt is aan het beroepsmatig gebruik, zal de wet niet van toepassing zijn.¹²² Dit stemt overeen met de memorie van toelichting van de W.C.K.. In de voorbereidende werken van de Kamer lezen we:

*“De Vice-Eerste Minister antwoordt dat in de praktijk soms een onderzoek zal zijn vereist om uit te maken of de wet op het consumentenkrediet al dan niet van toepassing is op een concreet krediet. Hij kan hier echter formeel zijn: indien dit onderzoek uitwijst dat het gaat om een gemengd gebruik, dan is de wet niet van toepassing wanneer het privé-gebruik bijkomstig is ten opzichte van het beroepsmatig gebruik”.*¹²³

De arrondissementsrechtbank van Luik besliste in 1997 dat een krediet onder het toepassingsgebied van de W.C.K. viel omdat kon worden vastgesteld dat meer dan de helft van het bedrag was aangewend voor private doeleinden.¹²⁴ Nochtans was bij de totstandkoming van het krediet meegedeeld dat het diende ter financiering van de aankoop

---

¹¹⁸ Van den Bosch I., *Kosteloze borgtocht*, Brugge, Vanden Broele, 2007, p. 61

¹¹⁹ Dambre M., *Consumentenkrediet: een commentaar op de nieuwe reglementering*, Gent, Mys & Breesch, 1993, p. 4

¹²⁰ Rb. Brugge, 19 december 1995, A.R. 95/2563, niet gepubliceerd

¹²¹ Blommaert D., “De bescherming van de kredietnemer in het kredietrecht”, in *Financiële regulering op zoek naar nieuwe evenwichten*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 90

¹²² Vred., 23 januari 2001, *D.C.C.R.*, 2001, 264

¹²³ Verslag Kamercommissie, p. 41

¹²⁴ Arrondrb. Luik, 9 februari 1995, *Jaarboek Krediet*, 135-140

van een verzekeringsportefeuille. Het krediet had dus een professionele bestemming en had eigenlijk niet mogen onderworpen worden aan de W.C.K..

Het blijft uiteindelijk een feitenkwestie. De criteria die we moeten gebruiken bij de beoordeling, zijn echter nergens bepaald. Lettany geeft het voorbeeld van de financiering van onroerende goederen. Kan men zich de vraag stellen of het een zuivere kwestie van aantal vierkante meters betreft of eerder het economisch belang van het beroepsmatige en niet-beroepsmatige gedeelte van het gebouw. Lettany geeft de voorkeur aan de laatste, meest logische optie.¹²⁵

Maar wat nu als bij de totstandkoming van de kredietovereenkomst de bestemming niet wordt vermeld? Hierbij kunnen we het arrest van het Franse Hof van Cassatie vermelden van 8 juli 1998.¹²⁶ Het Franse Hof beschouwt het doelgebonden criterium en de functionaliteit van het krediet als determinerend. De kredietgever moet dus aantonen dat hij bij de totstandkoming gehandeld heeft met een oogmerk dat kan worden geacht vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteiten. Daarna moet de feitenrechter soeverein oordelen of dit ook met de werkelijkheid overeenkomt.

3.2 Arrondissementsrechtbanken

52 Een al dan niet restrictieve interpretatie is dan ook van groot belang voor de ‘gemengde kredieten’.¹²⁷ De arrondissementsrechtbanken nemen in ieder geval een extensieve interpretatie aan door te stellen dat de wetgever een voor de consument zo ruim mogelijke bescherming heeft willen verlenen.

In 1994 oordeelde de arrondissementsrechtbank van Luik over een kredietovereenkomst van 7166 toenmalige Belgische franks.¹²⁸ De rechter stelde daarin expliciet dat men de notie ‘voor private doeleinden’ ruim moet interpreteren:

“que cette loi vise clairement le consommateur qui souscrit un crédit à des fins privées, voire en interprétant largement, à des fins principalement privées, ce qui semble ressortir de l’esprit des travaux préparatoires de cette loi.”

Een tweede vonnis vinden we in 1994.¹²⁹ Daarin stelt de rechtbank dat de wil van de wetgever is dat de consument geacht wordt te handelen voor private doeleinden zonder tegenbewijs:

“Attendu qu’en termes plus généraux, il doit être décidé, selon la volonté du législateur, que le consommateur doit être considéré comme pouvant agir à des fins privées en l’absence de preuve certaine du contraire.”

In 1997 ten slotte kwam de arrondissementsrechtbank van Brussel ook tot de conclusie dat de W.C.K. zoveel mogelijk consumenten dient te beschermen.¹³⁰ We lezen:

---

¹²⁵ Lettany P, *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 6

¹²⁶ Cass.Civ. Fr., 8 juli 1997, *RD bancaire et bourse*, 1997, 163

¹²⁷ Blommaert D. en Nichels F., “Commentaar bij art. 1, 1° Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

¹²⁸ Arrondrb. Luik, 21 september 1994, *J.L.M.B.*, 1995, 30-34

¹²⁹ Arrondrb. Brussel, 3 oktober 1994, *T.B.B.R.*, 1995, 153-154

¹³⁰ Arrondrb. Brussel, 6 maart 1997, *T.B.B.R.*, 1998, 255-256

“Sur le plan judiciaire, il doit être relayé par le souci des tribunaux de donner au champ d’application de la loi une interprétation large, voire extensive (mais en aucun cas restrictive) en vue de lui faire sortir tous ses effets, dans le plus grand nombre d’hypothèses même celles de “situations-limites”, en vue d’assurer à la protection voulue par le législateur une efficacité maximale.”

Ook hier oordeelt de rechter naar de wil van de wetgever.

4 Kritiek

53 In de tekst van de wet lezen we drie begrippen: ‘handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteiten’. Lettany veronderstelt dat handel en ambacht eigenlijk al in het begrip ‘beroep’ vervat zijn.¹³¹ Hetzelfde geldt voor nijverheid, landbouw en ook vrije beroepen als de activiteit een beroepsmatig karakter vertoont. Dit stemt overeen met wat vermeld staat in de memorie van toelichting:

“De definitie van de kredietovereenkomst omvat alle vormen van krediet die aan de consument worden verleend. Hieruit vloeit voort dat alle vormen van krediet toegestaan aan een handelaar, nijveraar, landbouwer, ambachtsman of beoefenaar van een vrij beroep en toegestaan voor de behoeften van hun beroep, worden uitgesloten.”¹³²

Het begrip ‘handelsactiviteit’ werd echter enkel in de wettekst opgenomen om het onderscheid met de subjectieve daden van koophandel duidelijk te maken.

Verder betreurt Lettany dat de tekst van de wet het begrip ‘beroepsactiviteiten’ gebruikt, terwijl de Memorie van Toelichting de uitdrukking ‘zelfstandige beroepsactiviteit’ hanteert.¹³³ Hij geeft als voorbeelden een persoon die krachtens een arbeidsovereenkomst tewerkgesteld is, en zich voor dit beroep bijvoorbeeld zelf een tweede wagen aanschaft of een musicus die in een gelijkaardige situatie zelf een instrument aankoopt. Deze personen handelen duidelijk in het kader van hun beroep maar niet in het kader van een ‘zelfstandig beroep’. Volgens de Memorie van Toelichting zouden ze dus onder het toepassingsgebied van de wet vallen. Maar volgens Lettany gaat de tekst van de wet niet zover.

Niet iedereen deelt de mening van Lettany. We kunnen ons afvragen of de tekst van de wet de personen in de voorbeelden effectief van het toepassingsgebied uitsluit. De musicus of de persoon onder een arbeidsovereenkomst moeten enkel handelen met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan hun beroepsactiviteiten. Als een persoon een muziekinstrument aankoopt in zijn vrije tijd, wordt hij dan geacht te handelen met een professioneel oogmerk? Mijn inziens zal hij als een consument beschouwd kunnen worden. Net zoals een persoon die onder een arbeidscontract ligt een consument zal zijn als hij een wagen aankoopt buiten zijn werkuren. De tekst van de wet is nog altijd belangrijker dan wat men in een Memorie van Toelichting kan lezen.

Een verklaring kan wel gevonden worden op Europees vlak. In artikel 1 van de Europese richtlijn van 22 december vinden we de volgende definitie voor de consument:

---

¹³¹ Lettany P., *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 4

¹³² Memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat 1989-90*, 4

¹³³ Lettany P., *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 5

“elke natuurlijke persoon die ten aanzien van de onder deze richtlijn vallende transactie handelt voor doeleinden buiten zijn bedrijf of beroep”.¹³⁴

Ook over deze kwestie gaf de Raad van State advies:

“Gelet op de duidelijke verplichtingen die voor de lidstaten voortvloeien uit de richtlijn, en mede met het oog op een gelijklopende toepassing in de diverse lidstaten, onder meer ter voorkoming van concurrentiedistorties, dienen de definities die in de Belgische wetgeving worden gehanteerd zo veel mogelijk aan te sluiten bij de definities gevolgd in de richtlijn”.¹³⁵

De Belgische wetgever heeft dit dan ook gedaan aangezien deze definitie praktisch letterlijk overeenkomt met de definitie gegeven in de richtlijn.

5 Verschil met de W.H.P.C.

5.1 ‘Uitsluitend’

54 Het grote verschil met de W.H.P.C. ligt in artikel 1, 7° W.H.P.C. Dit artikel bepaalt dat de consument ‘uitsluitend’ moet handelen met een oogmerk dat vreemd is aan zijn handels- en beroepsactiviteiten. Dit is niet het geval in artikel 1, 1 W.C.K. Het consumentenbegrip van de W.C.K. is dus ruimer.

Volgens Dambre kan men enerzijds betreuren dat dergelijk essentieel begrip voor het toepassingsgebied op verschillende wijze wordt gedefinieerd in wetgeving die omstreeks hetzelfde tijdstip in het Parlement werd gestemd.¹³⁶ Anderzijds is de definitie van het begrip ‘consument’ in de W.C.K. realistischer en vermijdt ze de absurde aflijningsproblematiek bij de aankoop van goederen die slechts zeer occasioneel voor het beroep van de consument worden gebruikt. Voorbeelden hiervan werden reeds gegeven in het vorige hoofdstuk. Om het absurde verschil aan te tonen toch nog het volgende voorbeeld. Een bakker die een pc koopt voor zijn kinderen maar het af en toe gebruikt voor zijn boekhouding, zal geen consument zijn in de zin van de W.H.P.C. en dus uitgesloten worden van het toepassingsgebied. Kocht de bakker die pc echter op afbetaling, is hij wel consument in de zin van de W.C.K..

Ook Lettany heeft zijn vragen bij dit onderscheid. Hij stelt zich zelfs de vraag of de W.H.P.C. als *lex generalis* niet de voorkeur verdient bij gebrek aan verduidelijking in de tekst van de W.C.K.. Hij weerlegt dit echter meteen omdat de wetgever duidelijk zijn intentie kenbaar heeft gemaakt en de W.H.P.C. eigenlijk verder is gegaan dan het Europees recht.¹³⁷

Ook in de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd er gediscussieerd over de zeer expliciete tekst van de W.H.P.C.¹³⁸ Toenmalig Vice-Eerste Minister en Minister van Justitie en Economische Zaken De Clerck stelde zich vragen bij de interpretatie van het consumentenbegrip. In het antwoord lezen we:

---

¹³⁴ Richtlijn Comm. E.G. nr. 87/102 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet, P.B. L. 22 december 1986, afl. 42, 48-53

¹³⁵ R.v.St., *Parl. St.* Senaat, 1989-90, nr. 916-1, p. 169

¹³⁶ Dambre M., *Consumentenkrediet: een commentaar op de nieuwe reglementering*, Gent, Mys en Breesch, 1993, p. 4

¹³⁷ Lettany P, *Het consumentenkrediet. De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 6

¹³⁸ *Vr. en Antw.*, Kamer van Volksvertegenwoordigers, B.Z., 1991-92, p. 784

“Wanneer men zich ervan wil vergewissen dat elk beroepsmatig opzet afwezig is, zal men de voornaamste bestemming van het goed moeten nagaan.”

Er wordt hier dus wat afwijkend geïnterpreteerd op de strenge tekst van de wet. Dit wordt echter op zijn beurt bekritiseerd in de rechtsleer. Schamp en Van Den Abeele stellen dat een professioneel die handelt in zijn hoedanigheid nooit een consument kan zijn volgens de W.H.P.C.:

“un professionnel agissant qualitate qua n’est jamais consommateur au sens de la nouvelle loi sur les pratiques du commerce.”¹³⁹

5.2 Rechtspersonen

55 Een ander verschil is zoals reeds vermeld het feit dat enkel natuurlijke personen in aanmerking komen voor het consumentenbegrip in de W.C.K.. Sommigen hadden het liever anders gezien maar de wetgever heeft het consumentenbegrip niet uitgebreid tot rechtspersonen. De wetgever acht het dus niet nodig om een uniforme definitie te geven van het consumentenbegrip.

Blommaert en Nichels gaan hiermee akkoord.¹⁴⁰ De W.H.P.C. heeft als voornaamste doel de bescherming van concurrenten en consumenten tegen ontoelaatbare handelspraktijken. Dit terwijl de W.C.K. de overmatige schuldenlast bij de gezinnen wil tegengaan. Dit verklaart waarom rechtspersonen in de W.H.P.C. wel en in de W.C.K. niet als consument kunnen worden aangemerkt.

Volgens Vandyck zien de auteurs en de wetgever hier de tweeledige bedoeling van de W.C.K. over het hoofd.¹⁴¹ Naast het tegengaan van de overmatige schuldenlast bij gezinnen wil de wet ook de transparantie van de markt waarborgen. Theoretisch kan minstens één van de twee hoofddoelstellingen betrekking hebben op rechtspersonen.

Een natuurlijke persoon die een zekerheid wil stellen voor een krediet aan een vennootschap (bijvoorbeeld een persoonlijke borgstelling van de zaakvoeder voor een BVBA), blijft op deze manier echter niet beschermd door de W.C.K.. Economisch gezien lijkt het volgens Vandyck dat in een dergelijk geval de risico's verbonden aan overmatige schuldenlast in laatste orde ook de risico's zijn van de natuurlijke persoon die de zekerheid heeft gesteld. Het is dus vreemd dat deze bij uitstek kwetsbare groep niet wordt beschermd door de W.C.K.. Dit vooral omdat één van de grootste bezorgdheden van de wetgever de overmatige schuldenlast bij particulieren was.

---

¹³⁹ Schamp J. en Van Den Abeele T., “La nouvelle réglementation des clauses abusives: champ d’application et problème de droit transitoire”, *J.T.*, 1992, p. 594-595

¹⁴⁰ Blommaert D. en Nichels F., “Commentaar bij art. 1, 1° Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

¹⁴¹ Vandyck T., “De hervormde wet op het consumentenkrediet – Kritische analyse van het vernieuwd ‘algemeen deel’ van de W.C.K.”, *R.W.*, 2003-2004, p. 686

5.3 Kredietpromotie

56 Kredieten of financiële diensten kunnen zoals alle andere diensten gepromoot worden. Zowel de W.H.P.C. als de W.C.K. kunnen echter op financiële diensten van toepassing zijn.

5.3.1 Financiële diensten

57 Enerzijds is W.C.K. volgens artikel 2 van toepassing op de

“kredietovereenkomsten gesloten met een consument die in België zijn gewone verblijfplaats heeft”

Dit is een ruim toepassingsgebied zowel *ratione materiae* als *ratione personae*.

Anderzijds is de W.H.P.C. volgens artikel 1, 2 van toepassing op

“alle prestaties die een handelsdaad uitmaken”

Het aanbieden van een krediet valt dus op zich onder de W.H.P.C..

Straetmans besluit hieruit dat de W.C.K. het toepassingsgebied van de W.H.P.C. vernauwt naar de financiële dienst en de consument van dergelijke diensten toe. De W.C.K. kunnen we dus zien als de *lex specialis* ten overstaan van de *lex generalis*, namelijk de W.H.P.C..¹⁴²

5.3.2 Reclame

58 De W.C.K. bevat reclamebepalingen. In de Memorie van Toelichting vinden we de *ratio legis*. Er was nood aan een meer algemene reglementering van reclame die van toepassing is op het krediet. Men moet immers voor ogen houden dat in de W.H.P.C. de bepalingen met betrekking tot reclame slechts van toepassing zijn op producten en niet op diensten zoals het krediet. Deze leemt in de huidige wetgeving kan makkelijk worden aangevuld door in de W.C.K. een geëigende reglementering van de reclame tot bevordering van het sluiten van kredietovereenkomsten in te lassen.¹⁴³

Onder de oude W.H.P. was het toepassingsgebied van artikel 20, 1° (het verbod van misleidende reclame) inderdaad beperkt tot producten. We kunnen ons echter de vraag stellen of met de nieuwe W.H.P.C. deze *ratio legis* nog stand houdt. De W.H.P.C. bevat namelijk de volgende definitie van reclame:

“elke mededeling die rechtstreeks of onrechtstreeks ten doel heeft de verkoop van producten of diensten te bevorderen, ongeacht de plaats of de aangewende communicatiemiddelen.”

---

¹⁴² Sraetmans G., “De reclamebepalingen en promotionele activiteiten in de nieuwe wet op het consumentenkrediet”, *D.C.C.R.*, 1992, p. 873

¹⁴³ Memorie van Toelichting, *Parl. St.* Senaat 1989-90, 916, p. 13

5.3.3 Conclusie

59 De belangrijkste conclusie is zoals reeds gezegd dat voor de toepassing van reclamevoering voor kredietovereenkomsten aan de consument de W.C.K. gezien wordt als een *lex specialis* ten aanzien van de algemene wet op de handelspraktijken.¹⁴⁴ Beide wetten zijn wel complementair op het gebied van de reclame. Voor de consument is deze aanvullende werking gunstig.

De vereniging die het toepassingsgebied van de W.H.P.C. ondergaat, breidt de formaliteiten voor de kredietgever uit door de W.C.K.. Zo krijgt de consument van kredietovereenkomsten meer actiemogelijkheden en geniet hij een ruimere bescherming. Omgekeerd zijn de verbodsbepalingen van de W.H.P.C. een terugvalbasis als de W.C.K. zwijgt. De individuele consument geniet op deze manier ook van het nieuwe algemene verbod om met de eerlijke handelspraktijken strijdige daden tegen te gaan.

Maar de samenlezing van beide wetten geeft echter diverse wetsbepalingen een gedeeltelijk overlappende werking. Volgens Straetmans had de wetgever deze overlapping kunnen vermijden door de W.C.K. een louter aanvullend karakter te geven.

6 Bijzondere gevallen

60 Lettany heeft het ten slotte nog over 2 randgevallen.¹⁴⁵ Vallen de aankoop van aandelen van een vennootschap en voorafbetalingen van belastingen onder het toepassingsgebied van de W.C.K.?

6.1 Aankoop van aandelen van vennootschap

Dit is een consumentenkrediet als het een zuivere belegging betreft tenzij de verkrijging van deze aandelen in rechtstreeks verband staat met de beroepsactiviteit van de kredietnemer. Dit is uiteraard een feitenkwestie. Lettany geeft het voorbeeld van een bestuurder van een vennootschap die krachtens de statuten van deze vennootschap ertoe gehouden is een zekere hoeveelheid aandelen te kopen of nog, met betrekking tot een bestuurder-aandeelhouder die zijn participatie wenst te verhogen om meer zeggenschap in de vennootschap te verwerven.

6.2 Voorafbetaling van belastingen

De vraag die hier luidt is of de zelfstandige die voorafbetalingen doet handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteiten. Vreemd aan zijn activiteiten zijn ze volgens Lettany zeker niet. De voorafbetalingen zijn een quasi-verplichting in dit is in de eerste plaats eigen aan het feit dat hij een zelfstandig beroep uitoefent. En bovendien wordt de grootte van de voorafbetalingen rechtstreeks beïnvloed door het bedrijfsresultaat. Dergelijke kredieten vallen dus niet onder het toepassingsgebied van de W.C.K.. De voorafbetalingen die uitgevoerd worden door fysieke personen die geen enkele zelfstandige beroepsactiviteit uitoefenen kunnen dan weer wel als consumptief beschouwd worden. De W.C.K. is dan dus wel van toepassing.

---

¹⁴⁴ Straetmans G., "De reclamebepalingen en promotionele activiteiten in de nieuwe wet op het consumentenkrediet", *D.C.C.R.*, 1992, p. 885-886

¹⁴⁵ Lettany P., *Het consumentenkrediet. Wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, p. 9

7 Het consumentenkrediet in Nederland

61 Ook in Nederland werd in het begin van de jaren '90 een wet consumentenkrediet uitgewerkt. In deze wet vallen enkel krediettransacties waarbij de kredietnemer een natuurlijke persoon is onder het toepassingsgebied (artikel 2). Dit betekent dat bedrijven die in de vorm van een rechtspersoon worden gedreven, niet met de wet consumentenkrediet te maken zullen krijgen bij het voorzien van hun kredietbehoeften. Verenigingen en stichtingen vallen zodus niet onder wet ook al handelen ze met niet-professionele doeleinden.

Huls vraagt zich echter af wat de juridische positie van de kredietnemer is die een vrij beroep uitoefent of de marktkoopman die zijn bedrijf runt als een eenmanszaak of een commanditaire vennootschap drijft?¹⁴⁶ Het is altijd moeilijk om uit te zoeken of een krediet productief of consumptief is. Zo zijn er aantal lastige vragen gerezen. Wat met een doorlopend krediet van een tandarts waarmee respectievelijk een tijdschriftenrek, een geluidsinstallatie en een personenauto gekocht wordt. Er zou in dit voorbeeld steeds moeten gecontroleerd worden of de uitgave in kwestie aan de praktijk dan wel aan de private huishouding moet worden toegerekend. Uiteindelijk zullen veel van dergelijke situaties een gemengd karakter hebben.

De wetgever heeft een oplossing geboden in artikel 4, d. In dit artikel wordt de mogelijkheid gegeven aan de vrije beroepsbeoefenaar of de kleine ondernemer om te kiezen. Bij het aangaan van de krediettransactie zal hij zelf moeten aangeven of het krediet aangegaan wordt om professionele of private redenen. De tandarts uit ons voorbeeld heeft dus de keuze om het doorlopend krediet 'op naam van de zaak' te zetten ook al financiert hij daarmee zuivere private uitgaven. Omgekeerd geldt hetzelfde uiteraard. Dit betekent dat deze groep van consumenten de mogelijkheid hebben om afstand te doen van de consumentenbescherming.

---

¹⁴⁶ Huls N., *Wet op het consumentenkrediet*, Deventer, Kluwer, 1993, p. 33

HOOFDSTUK III:

Wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet

1 Algemeen

62 De wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet (hierna: W.H.K.) heeft tot doel de consument te beschermen bij hypothecaire kredieten.¹⁴⁷ Deze bescherming werd noodzakelijk geacht daar het hypothecair krediet altijd van lange duur is. Ook de grootte van de bedragen waarop het krediet betrekking heeft, het belang van de zekerheid gevestigd ter waarborg van het krediet en het bestaan van bijzondere technieken tot terugbetaling van het krediet zijn heikele punten.

Het was ook nodig om de bestaande reglementering te vervangen aangezien het KB nr. 225 van 7 januari 1936 toch gedateerd was. Het KB heeft in de praktijk gedurende vele jaren behoorlijk gefunctioneerd maar het was sterk verouderd.¹⁴⁸ Onder meer wegens de versnelde economische en financiële evolutie en de toenemende internationalisering moest de wetgeving aangepast worden.

2 Het consumentenbegrip in de W.H.K.

63 In artikel 1 van de W.H.K. vinden we de definitie van de kredietnemer:

“een natuurlijke persoon die hoofdzakelijk handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteiten en die, op het ogenblik van het sluiten van het contract, zijn gewone verblijfplaats in België heeft.”

We kunnen twee vereisten onderscheiden in deze definitie die noodzakelijk zijn om als kredietnemer gekwalificeerd te kunnen worden.

2.1 Oogmerk vreemd aan zijn beroepsactiviteit

64 De kredietnemer moet een natuurlijke persoon zijn die bij het verwerven van het krediet hoofdzakelijk handelt met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn beroepsactiviteiten.

2.1.1 Natuurlijke personen

65 Het gaat in de eerste plaats om natuurlijke personen. Ook een beoefenaar van een vrij beroep kan een kredietovereenkomst sluiten voor louter privé-gebruik en dus als consument handelen. De rechtbank van eerste aanleg te Brussel oordeelde dat een osteopaat en kinesist als consumenten kunnen gezien worden maar dat het krediet echter een commercieel karakter krijgt indien de beroepsactiviteiten als bestuurder van een handelsvennootschap worden uitgeoefend in het gefinancierde goed.¹⁴⁹

---

¹⁴⁷ Wet van 4 augustus 1992 op hypothecair krediet, B.S. 11 december 1992

¹⁴⁸ Meulemans D. en Lens M., “De invoering van een nieuw statuut voor de hypothecaire lening”, *Not. & Fisc. Maandblad*, 1992, p. 259

¹⁴⁹ Rb. Brussel, 9 september 1996, *T. Vred.*, 1998, 551

Een vereniging zonder winstoogmerk valt echter buiten het toepassingsgebied van de W.H.K.. Niets belet immers dat een VZW een ondergeschikte economische activiteit uitoefent ter verwezenlijking van haar ideële doelstellingen en in die omstandigheden daden met een handelskarakter verricht.¹⁵⁰ De memorie van toelichting verduidelijkt waarom er verenigingen zonder winstoogmerk uitgesloten worden van het toepassingsgebied:

*“Daar voor verenigingen zonder winstoogmerk moeilijk een onderscheid te maken is of hun handelingen al dan niet een handelskarakter hebben, werd geopteerd kredieten aan deze verenigingen niet in het toepassingsgebied op te nemen.”*¹⁵¹

In tegenstelling tot het vroegere KB nr. 225 van 7 januari 1937 valt elk krediet toegekend aan een rechtspersoon buiten het toepassingsgebied van de W.H.K.. Een hypothecair krediet toegekend aan een B.V.B.A. voor de verwerving van een appartementsgebouw met winkel op gelijkvloers en woonappartement op eerste verdieping voor de zaakvoerder valt bijvoorbeeld buiten de W.H.K.. Ook hypothecaire kredieten aan patrimoniumvennootschappen voor de verwerving van onroerende goederen vallen niet onder de W.H.K..¹⁵² Op dergelijke kredietovereenkomsten blijft het gemeen recht maar ook het woekerverbod gesanctioneerd door artikel 494 Sw. van toepassing.

Het begrip ‘consument’ verschilt op dit punt met het consumentenbegrip uit de W.H.P.C.. Artikel 1, 7 W.H.P.C. duidt iedere natuurlijke of rechtspersoon aan als potentiële consument. Dit onderscheid is te verklaren door de verschillende doelstellingen van de wetten.¹⁵³ De W.H.P.C. heeft de bescherming van consumenten en handelaars tegen ontoelaatbare handelspraktijken tot doel. In deze optiek verdienen zowel natuurlijke personen als rechtspersonen bescherming.

De motivering om rechtspersonen uit te sluiten van de bescherming van de W.H.K. ligt vervat in de ondertussen vervangen notie ‘uitsluitend’.¹⁵⁴ Zoals reeds gezegd wordt er geen uitzondering gemaakt voor een VZW. Daar de notie ‘uitsluitend’ ondertussen veranderd is naar ‘hoofdzakelijk’, kunnen we ons afvragen of de uitsluiting van rechtspersonen uit het toepassingsgebied van de W.H.K. nog steeds nodig is.

2.1.2 Gemengd gebruik

66 In het Belgisch kredietrecht is er een fundamenteel onderscheid tussen kredieten voor private doeleinden en kredieten voor beroepsdoeleinden. De kredieten voor private doeleinden worden onderworpen aan een gedetailleerde regeling. Er is de wet op het hypothecair krediet maar ook de wet op het consumentenkrediet. Deze wetten beogen de consument-kredietnemer een betere bescherming te bieden en hebben een dwingend karakter. De kredieten voor beroepsdoeleinden worden dan weer praktisch volledig overgelaten aan de contractuele vrijheid van de partijen. Er moet enkel rekening gehouden worden met de

---

¹⁵⁰ Meulemans D. en Schepers G., *De nieuwe wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, p. 21

¹⁵¹ Memorie van toelichting, *Parl. St.* Senaat 1991-1992, 383, 3

¹⁵² Casier E., “Commentaar bij art. 1 Wet op het hypothecair krediet”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

¹⁵³ Dambre M., “Het grensgebied tussen consumentenkrediet en hypothecair krediet”, *T. Vred.*, 1996, p. 98

¹⁵⁴ Zie *infra*, randnummer 67.

gemeenrechtelijke bepalingen inzake de rentelening die voorkomen in het Burgerlijk Wetboek (art. 1905-1908).¹⁵⁵

Gemengde kredieten worden in beginsel behandeld als beroepskredieten. Er leidt alleszins geen twijfel voor kredieten die overwegend voor beroepsdoeleinden of in gelijke mate voor beroepsdoeleinden en voor private doeleinden worden gebruikt. Moeilijker ligt het voor de gemengde kredieten die in belangrijke mate zijn ingegeven voor private doeleinden en slechts in geringe mate voor beroepsdoeleinden. De vraag is dan ook of de kredietnemer in deze situatie al dan niet beschermd dient te worden. Op deze belangrijke vraag werd tot voor 2003 een verschillend antwoord gegeven in de W.H.K. en in de W.C.K..

- Situatie voor 2003

67 Volgens het oorspronkelijke artikel 1 van de W.H.K. moest de kredietnemer uitsluitend handelen met een oogmerk dat geacht kan worden vreemd te zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteiten. Het krediet moest dus uitsluitend voor private doeleinden aangewend worden. De wetgever wou hiermee aansluiten bij de bestaande regeling op grond van het KB nr. 225. De tekst was niet zeer duidelijk maar over het algemeen werd aangenomen dat kredieten die bestemd waren voor beroepsdoeleinden niet onder het KB vielen.¹⁵⁶ Het Hof van Beroep te Brussel besliste in die lijn dat een met een hypothecaire zekerheid gewaarborgd krediet dat verleend is aan een ondernemer en dat wordt aangewend met het oog op het verwerven van een gebouw dat gedeeltelijk voor handelsdoeleinden, gedeeltelijk voor eigen bewoning is bestemd, uitgesloten is van het toepassingsgebied van het KB nr. 226.¹⁵⁷

De W.C.K. is hier minder streng. Voor de toepassing van de W.C.K. is namelijk slechts vereist dat de kredietnemer hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend, handelt met een oogmerk dat vreemd is aan zijn beroepsactiviteit.¹⁵⁸

Deze verschillende benadering had tot gevolg dat een bepaalde categorie van hypothecair gewaarborgde kredieten binnen het toepassingsgebied van de W.C.K. viel. Dit was het geval voor kredieten die hoofdzakelijk bestemd waren voor private doeleinden en slechts bijkomstig voor beroepsdoeleinden.

Deze situatie was storend. Eerst en vooral moesten voor dergelijke kredieten hypothecair gewaarborgde kredieten met een lange looptijd de dwingende en vaak zeer gedetailleerde bepalingen van de W.C.K. in acht genomen worden. Voorts stellen er zich problemen voor de kredietgevers die wel ingeschreven zijn als hypotheekonderneming maar die geen erkende kredietgever inzake consumentenkrediet zijn.¹⁵⁹

In de praktijk gingen partijen kredieten splitsen om de toepassing van de W.C.K. te vermijden.¹⁶⁰ Een krediet met gemengd doel dat hoofdzakelijk bestemd is voor privé-doeleinden en slechts beperkt voor beroepsdoeleinden werd in twee duidelijk onderscheiden kredieten gesplitst. Het ene krediet dat uitsluitend bestemd is voor privé-doeleinden, valt onder de W.H.K.. Het andere krediet dat bestemd is voor beroepsdoeleinden, valt dan noch onder W.H.K., noch onder de W.C.K..

---

¹⁵⁵ Meulemans D., “De wijziging van het toepassingsgebied van de wet op het hypothecair krediet”, *T. Fin. R.*, 2004, p. 677

¹⁵⁶ Dambre M., “Het grensgebied tussen consumentenkrediet en hypothecair krediet”, *T. Vred.*, 1996, p. 100

¹⁵⁷ Brussel, 28 september 1987, *T.B.H.*, 1989, 783

¹⁵⁸ Zie *supra*, randnummer 39.

¹⁵⁹ Meulemans D., “De wijziging van het toepassingsgebied van de wet op het hypothecair krediet”, *T. Fin. R.*, 2004, p. 678

¹⁶⁰ Casier E., ““Commentaar bij art. 1 Wet op het hypothecair krediet”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

- De wet van 24 maart 2003

68 Artikel 83 van de wet van 24 maart 2003 werkt deze problemen weg. Het woord ‘uitsluitend’ wordt vervangen door ‘hoofdzakelijk’. De wetgever heeft er dus voor gekozen om de toepassingsvoorwaarden van de W.C.K. en de W.H.K. in overeenstemming te brengen. Hierdoor valt een hypothecair gewaarborgd krediet dat dient om onroerende zakelijke rechten te verwerven of te behouden door een natuurlijke persoon die hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend, het krediet aangaat voor private doeleinden, onder het toepassingsgebied van de W.H.K..¹⁶¹

Dit is voor de praktijk zeer belangrijk omdat er vele kleine zelfstandigen zijn die hun handel, beroep of ambacht uitoefenen in de gezinswoning. Op die manier kunnen ook zij eventueel van de bescherming van de W.H.K. genieten.

- Hoofdzakelijke bestemming

69 De bestemming van de verrichting wordt beoordeeld op het ogenblik van het sluiten van de overeenkomst. De consument of de kredietnemer kan terzake naar zijn intentie gevraagd worden.¹⁶² Als de betrokken persoon handelaar is, kunnen zoals in de W.C.K. vermoedens in verband met de commerciële bestemming worden gehanteerd.¹⁶³ Het is evenwel aan te raden de bestemming uitdrukkelijk in de overeenkomst vast te leggen.

Naar aanleiding van de doorgevoerde wetwijziging, heeft de Controledienst voor de Verzekeringen een omzendbrief verzonden naar alle hypotheekondernemingen op 15 oktober 2003. De W.H.K. is voortaan van toepassing op een gemengd krediet indien het betrokken krediet hoofdzakelijk bestemd is voor private doeleinden.

Wat nu precies moet worden verstaan onder het begrip ‘hoofdzakelijke bestemming’ wordt ook nader gepreciseerd. Het gaat om een procentueel criterium. Onder ‘hoofdzakelijk’ moet een hypothecair krediet worden verstaan dat voor meer dan 50% dient voor private doeleinden. Het kleinste overwicht van de private bestemming op de professionele bestemming is blijkbaar voldoende voor de toepasselijkheid van de W.H.K..¹⁶⁴

2.2 Gewone verblijfplaats

70 Ten tijde van het sluiten van de kredietovereenkomst moet de kredietnemer zijn gewone verblijfplaats in België hebben. De gewone verblijfplaats is een feitelijk criterium.¹⁶⁵ Het is niet noodzakelijk dat de kredietnemer in België gedomicilieerd is. De verblijfplaats wordt verworven doordat de kredietnemer gedurende een bepaalde tijd op een bepaalde plaats zijn verblijf houdt. Ook een eventuele verplaatsing van de verblijfplaats naar het buitenland na de sluiting van de kredietovereenkomst is irrelevant voor de toepassing van de Belgische wet.

De memorie van toelichting verduidelijkt hier waarop deze vereiste is gebaseerd:

---

¹⁶¹ Meulemans D., “De wijziging van het toepassingsgebied van de wet op het hypothecair krediet”, *T. Fin. R.*, 2004, p. 679

¹⁶² Dambre M., “Het grensgebied tussen consumentenkrediet en hypothecair krediet”, *T. Vred.*, 1996, p. 100

¹⁶³ Zie *supra*, randnummer 43.

¹⁶⁴ Meulemans D., “De wijziging van het toepassingsgebied van de wet op het hypothecair krediet”, *T. Fin. R.*, 2004, p. 680

¹⁶⁵ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 412

“*Ratione personae worden de regels vervat in artikel 5 van het verdrag van Rome inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomsten, goedgekeurd door de wet van 14 juli 1987, uitdrukkelijk overgenomen. Dit maakt een coördinatie op Europees vlak mogelijk en vult een leemte op die in de huidige wetgeving, het koninklijk besluit n° 225, bestaat.*”¹⁶⁶

De beschermingsregeling heeft een persoonsgebonden karakter dus is het logisch dat er wordt uitgegaan van de gewone verblijfplaats van de kredietnemer en niet de plaats waar het in hypotheek gegeven goed gelegen is. Op die manier kan de W.H.K. van toepassing zijn op kredieten waarvan het pand in het buitenland gelegen is. Dit was onmogelijk onder het vroegere KB nr. 225 van 7 januari 1937. Zo zullen de buitenlandse kredietgevers onderworpen zijn aan de W.H.K. als de kredietnemer in België commercieel wordt aangezocht en wanneer de precontractuele verrichtingen door de kredietnemer in België worden gedaan.

3 Toepassing van de W.H.K. bij onderling akkoord

71 Partijen kunnen overeenkomen om het krediet dat geheel of overwegend voor beroepsdoeleinden is bestemd, in zijn geheel of deels onder de W.H.K. te laten vallen.¹⁶⁷ De W.H.K. kan echter niet conventioneel van toepassing verklaard worden op een kredietovereenkomst die onderworpen is aan de W.C.K..¹⁶⁸ De W.C.K. is immers van dwingend recht.

Een hypothecair krediet toegestaan aan een handelsvennootschap valt buiten het toepassingsgebied van de W.H.K. omdat de kredietnemer geen natuurlijke persoon is. Dit krediet valt evenmin binnen de werkingssfeer van de W.C.K. dus kan het vrijwillig onderworpen worden aan de W.H.K..

De partijen beschikken over een grote vrijheid bij de vrijwillige onderwerping van een krediet aan de W.H.K.. Ze kunnen overeenkomen dat het krediet zal onderworpen zijn aan alle bepalingen van titel I van de wet én aan de voorschriften van artikel 59 van de wet, met inbegrip van de in de in de uitvoeringsbesluiten vastgestelde regels die hierop betrekking hebben.¹⁶⁹ De strafsancities die deel uitmaken van titel I kunnen echter niet conventioneel van toepassing verklaard worden op een krediet. In ons rechtssysteem is het onmogelijk om de toepassing van strafsancities te laten afhangen van de wil van partijen.

Partijen kunnen echter ook beslissen om het krediet maar aan sommige bepalingen van titel I te onderwerpen. In dit geval moeten de artikelen van de wet en van de uitvoeringsbesluiten die zullen gelden nauwkeurig en volledig worden opgesomd in de kredietovereenkomst.¹⁷⁰ Dit om eventuele betwistingen achteraf te vermijden.

4 W.H.K. – W.C.K.

72 Het kan gebeuren dat een bepaalde kredietovereenkomst zowel voldoet aan de toepassingsvoorwaarden van de W.H.K. als aan de toepassingsvoorwaarden van de W.C.K.. Een wettelijke regeling van de mogelijke samenloop tussen beide wetten is wenselijk teneinde

---

¹⁶⁶ Memorie van toelichting, *Parl. St.* Senaat 1991-1992, 383, 3

¹⁶⁷ Casier E., “Commentaar bij art. 1 Wet op het hypothecair krediet”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

¹⁶⁸ Meulemans D. en Schepers G., *De nieuwe wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, p. 40

¹⁶⁹ Meulemans D. en Schepers G., *De nieuwe wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, p. 41

¹⁷⁰ Meulemans D. en Schepers G., *De nieuwe wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, p. 42

te voorkomen dat een bepaalde kredietovereenkomst tegelijkertijd zou onderworpen zijn aan beide wetten.¹⁷¹ Sommige problemen worden wel op dezelfde wijze geregeld in beide wetten maar er zijn ook andere deelaspecten die aan een sterk verschillende regeling onderworpen zijn.

De richtlijn consumentenkrediet¹⁷² biedt aan de lidstaten drie mogelijkheden om het hypothecair krediet geheel of gedeeltelijk uit te sluiten uit hun wetgeving met betrekking tot het consumentenkrediet.

4.1 Artikel 2, lid 1, a Richtlijn Consumentenkrediet

Eerst en vooral kunnen de kredietovereenkomsten die hoofdzakelijk bestemd zijn hetzij voor de verwerving of het behoud van eigendomsrechten op een onroerend goed hetzij voor de renovatie of de verbetering van een gebouw volledig worden uitgesloten.

4.2 Artikel 2, lid 3 Richtlijn Consumentenkrediet

Ook kredietovereenkomsten die niet bestemd zijn voor de aankoop van onroerende goederen maar die toch gewaarborgd worden door een hypotheek op een onroerend goed, kunnen gedeeltelijk uitgesloten worden.

4.3 Artikel 2, lid 4 Richtlijn Consumentenkrediet

Ten slotte kunnen kredietovereenkomsten die worden aangegaan in de vorm van een voor een notaris of rechter gesloten authentieke akte gedeeltelijk worden uitgesloten.

De Belgische regering heeft niet onverkort gebruik gemaakt van de mogelijkheid om kredietovereenkomsten die bestemd zijn voor de aankoop van een onroerend goed uit te sluiten.¹⁷³ Zij heeft er de voorkeur aan gegeven om in artikel 3, § 1 van de W.C.K. te bepalen:

“Deze wet is niet van toepassing op: ... 7° de hypothecaire kredieten waarop titel I van de wet van 4 augustus 1992 op het hypothecair krediet van toepassing is;”

---

¹⁷¹ Meulemans D. en Schepers G., *De nieuwe wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, p. 31

¹⁷² Richtlijn Comm. E.G. nr. 87/102 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet, P.B. L. 22 december 1986, afl. 42, 48-53

¹⁷³ Meulemans D. en Schepers G., *De nieuwe wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, p. 32

HOOFDSTUK IV:

Wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consument bij de verkoop van consumptiegoederen

1 Algemeen

73 De wet van 1 september 2004 (hierna: wet consumentenkoop) is in werking getreden op 1 januari 2005.¹⁷⁴ Deze wet is het resultaat van een weliswaar te late omzetting van de Europese richtlijn betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en garanties voor consumptiegoederen.¹⁷⁵ Deze wet heeft ook geleid tot de invoering van de nieuwe afdeling ‘bepalingen met betrekking tot de verkopen aan consumenten’ in het Burgerlijk Wetboek.

2 Het consumentenbegrip in de wet consumentenkoop

74 De consument wordt gedefinieerd in artikel 1649bis § 2, 1° BW als

“elke natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die geen verband houden met zijn beroepsactiviteit of zijn commerciële activiteit”

De wet vindt dus geen toepassing als een professioneel een goed koopt in het kader van de uitoefening van zijn beroepsactiviteit. Een schoonheidsspecialiste die zetels koopt voor haar praktijk zal niet als consument beschouwd kunnen worden. Ook een bakker die een koelkast koopt voor zijn bakkerij zal niet onder wet vallen.¹⁷⁶

Volgens de memorie van toelichting is dit een klassieke omschrijving van het consumentenbegrip met het criterium van ‘doeleinden die vreemd zijn aan het beroep’.¹⁷⁷ Dit criterium werd reeds in tal van andere wetgevingen gebruikt waaronder de W.H.P.C.. Daaruit kan men afleiden dat enkel de natuurlijke persoon die handelt voor uitsluitend private doeleinden bescherming kan genieten.¹⁷⁸ Volgens Stuyck gaat de memorie van toelichting hier zeer kort door de bocht.¹⁷⁹ Het is namelijk niet dezelfde definitie zoals in de W.H.P.C..¹⁸⁰ De wetgever heeft bij de wet consumentenkoop het restrictieve criterium ‘uitsluitend’ weggelaten. Gemengd gebruik zal dus volgens de memorie van toelichting niet onder de beschermingsregeling vallen van de wet consumentenkoop. Er moet namelijk zoals in de W.H.P.C. een oplossing gezocht worden in de strikte vereiste dat de aankoop uitsluitend voor niet-professionele doeleinden moet plaatsvinden. Dat het hier om een verregaande striktheid gaat, illustreert Stuyck met het voorbeeld van de advocaat die kleren koopt. De advocaat zal moeilijk kunnen beweren dat hij die kleren uitsluitend voor niet-professionele doeleinden koopt. De oplossing voor aankopen voor gemengd gebruik ligt volgens Stuyck in de toepassing van de regel *accessorium sequitur principale*.

---

¹⁷⁴ Wet betreffende de bescherming van de consument bij de verkoop van consumptiegoederen van 1 september 2004, B.S. 21 september 2004

¹⁷⁵ Richtlijn Comm. E.G. nr. 1999/44 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en garanties voor consumptiegoederen, P.B. L. 7 juli 1999, afl. 171, 12

¹⁷⁶ Beyaert S., “Consumentenkoop - Omzetting van Richtlijn 199/44/EG”, *Gandaius Actueel*, 2004, p. 161

¹⁷⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St.* Kamer 2003-2004, Doc. 0982/001, 9

¹⁷⁸ Zie *supra*, randnummer 4.

¹⁷⁹ Stijns S. en Stuyck J., *Het nieuwe kooprecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, p. 26

¹⁸⁰ Zie *supra*, randnummer 3.

3 Richtlijn betreffende de consumentenkoop

75 De richtlijn consumentenkoop is van toepassing op de koop-verkoop tussen een professioneel en een consument met betrekking tot consumptiegoederen. De consument wordt in de richtlijn consumentenkoop gedefinieerd in artikel 1, 2, a) als

“iedere natuurlijke persoon die bij de onder deze richtlijn vallende overeenkomsten handelt voor doeleinden die geen verband houden met zijn beroep of bedrijf”

De richtlijn volgt met deze definitie niet het oorspronkelijke voorstel dat onder het consumentenbegrip ook professionele kopers bevatte die goederen kopen voor doeleinden die geen rechtstreeks verband houden met hun activiteit.¹⁸¹ Maar het gekozen engere consumentenbegrip komt wel overeen met het consumentenbegrip in andere consumentenrichtlijnen.¹⁸²

De Belgische wetgever heeft wel de definitie van de richtlijn gevolgd. Zoals gezegd is de nieuwe Belgische wettelijke regeling inzake consumentenkoop een te late omzetting van de richtlijn maar ze is in grote lijnen wel correct. Het valt echter wel te betreuren dat de omzetting opnieuw de discrepanties inzake het consumentenbegrip tussen de verschillende onderdelen van het consumentenrecht aan het licht heeft gebracht.

---

¹⁸¹ Stijns S. en Stuyck J., *Het nieuwe kooprecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, p. 9

¹⁸² Zie *infra*, randnummer 106.

HOOFDSTUK V:

Wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van schulden van de consument

1 Algemeen

77 De doelstelling van de van 20 december 2002¹⁸³ (hierna: wet minnelijke invordering) is de consument te beschermen wanneer een schuldeiser zelf of door middel van een derde partij zijn vordering tracht te innen bij de consument, zonder het gebruik van een uitvoerbare titel. Het gebeurt vaak dat bij dergelijke invordering van schulden grote druk wordt uitgeoefend op de consument, in het bijzonder door incassobureaus. In het verleden kwam het voor dat door dergelijke intimidatiepraktijken consumenten sommen betaalden die ze niet verschuldigd waren.

2 Het consumentenbegrip in de wet minnelijke invordering

78 Weeral is het voor ons belangrijk te weten wie de wet als consument ziet. Artikel 2, 3° bepaalt wie consument is:

“elke natuurlijke persoon die schulden heeft die vreemd zijn aan zijn handels-, beroeps- of ambachtelijke activiteit”

De wet vindt dus geen toepassing bij de invordering van schulden van rechtspersonen en ook niet bij de invordering van schulden van kleine professionelen.

Ook bij de invulling van het consumentenbegrip in wet minnelijke invordering moet men het bestemmingscriterium hanteren.¹⁸⁴ Het is de bestemming die gegeven wordt aan het goed of de dienst waarvoor men de schuld is aangegaan die bepalend is voor de hoedanigheid van de schuldenaar.¹⁸⁵ Zoals aanvaard werd in de W.C.K., zal enkel de bestemming op het tijdstip van de verrichting relevant zijn.¹⁸⁶

Steennot en Dejonghe zijn evenwel van oordeel dat de wet niet vereist dat een schuld uitsluitend voor private doeleinden wordt aangegaan.¹⁸⁷ Dit is in tegenstelling met de W.H.P.C.. Het volstaat dat het beroepsmatig gebruik ondergeschikt is aan het privé-gebruik. Op die manier is het consumentenbegrip in de wet minnelijke invordering te vergelijken met het consumentenbegrip uit artikel 1, 1° van de W.C.K.. De wettelijke regeling kan dus toegepast worden indien de schuld door een natuurlijke persoon is aangegaan gedeeltelijk voor private doeleinden en gedeeltelijk in het kader van de uitoefening van zijn professionele activiteiten. Volgens Steennot heeft dit twee redenen.¹⁸⁸ Eerst en vooral heeft de wetgever met deze wet niet de bedoeling gehad om aan het begrip ‘consument’ dezelfde invulling te geven als in de W.H.P.C.. Ze heeft zich zoals gezegd meer laten leiden door de W.C.K.. En ten tweede moet er rekening gehouden worden met het feit dat de wet minnelijke invordering er toe heeft geleid dat artikel 39 W.C.K. opgeheven is. Als men nu zou aanvaarden dat de wet

---

¹⁸³ Wet van 20 december 2002 betreffende de minnelijke invordering van de schulden van de consument, B.S. 29 januari 2003

¹⁸⁴ Memorie van toelichting, *Parl. St.* Senaat 1989-1990, 916, 1-2

¹⁸⁵ Steennot R., “Actualia in het consumentenrecht”, *C.B.R. Jaarboek*, 2003-2004, p. 187

¹⁸⁶ Steennot R., “De minnelijke invordering van schulden van de consument: een eerste commentaar”, *R.W.*, 2002-2003, p. 1001-1009

¹⁸⁷ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 499

¹⁸⁸ Steennot R., “Actualia in het consumentenrecht”, *C.B.R. Jaarboek*, 2003-2004, p. 187

mannelijke invordering niet gebruikt kan worden voor gemengde schulden, dan zou dit betekenen dat bepaalde personen, die vroeger beschermd werden door de W.C.K., geen enkele bijzondere bescherming meer zouden kunnen genieten. Dit kan niet de bedoeling van de wetgever geweest zijn. Gemengde schulden vallen dus onder wet minnelijke invordering. Het beroepsmatig karakter moet enkel ondergeschikt zijn aan het private karakter. Steennot geeft nog een voorbeeld van de verwerving van een computer. Als die computer door het gezin van een professioneel in eerste instantie gebruikt zal worden om te surfen op het internet en spelletjes te spelen maar die ook door de professioneel occasioneel wordt gebruikt voor zijn boekhouding, zal de wet minnelijke invordering zonder probleem toepassing vinden.

3 Bewijslast

79 De bewijslast met betrekking tot de toepasbaarheid van de wettelijke regeling ligt bij de consument. Hij moet zelf aantonen dat de aangegane schuld vreemd is aan zijn beroepsactiviteit of toch ten minste in overwegende mate. Volgens Steennot en Dejonghe kan men wel argumenteren dat een schuld geacht kan worden voor private doeleinden te zijn aangegaan wanneer het goed of dienst normalerwijze voor privé-gebruik bestemd is.¹⁸⁹ Het criterium van de normale gang van zaken zou hier ook toepassing kunnen vinden. Als de schuld aangegaan zou zijn met het oog op de aankoop van een product of een dienst die van die aard is dat een redelijke wederpartij kon vermoeden dat de aankoop geschiedde buiten de beroepsactiviteit, zal het de verkoper zijn die het bewijs moet leveren van het beroepsmatig karakter van de aankoop.¹⁹⁰ Hetzelfde kan gezegd worden indien de overeenkomst vermeldt dat het aangekochte product hoofdzakelijk voor private doeleinden zal worden aangewend. De schuldeiser zal ook dan moeten bewijzen dat deze verklaring niet strookt met de werkelijkheid.

---

¹⁸⁹ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 499

¹⁹⁰ Steennot R., "Actualia in het consumentenrecht", *C.B.R. Jaarboek*, 2003-2004, p. 188

HOOFDSTUK VI:

De wet van 2 augustus 2002 betreffende misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen

1 Algemeen

80 De wet van 2 augustus 2002 (hierna: wet vrije beroepen) heeft als doelstelling cliënten te beschermen in hun verhouding tot beoefenaren van vrije beroepen.¹⁹¹ Niet alle bepalingen in de wet zijn echter nieuw. De wet vrije beroepen herneemt immers bijna integraal de regelen die vervat liggen enerzijds in de wet van 21 oktober 1992 betreffende de misleidende reclame inzake vrije beroepen en anderzijds in de wet van 3 april 1997 betreffende de oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen titularissen en hun cliënten. Beide wetten worden dan ook opgeheven.¹⁹² Verder is de wet het resultaat van de omzetting van enkele Europese richtlijnen, met name de richtlijn inzake vergelijkende reclame¹⁹³, de richtlijn betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomsten¹⁹⁴ en de richtlijn betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van consumentenbelangen.¹⁹⁵

2 Het ‘cliëntenbegrip’ in de wet vrije beroepen

81 Het is interessant om stil te staan bij het begrip ‘cliënt’. De definitie van het begrip cliënt vinden we in artikel 2, 2° Wet vrije beroepen:

“iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die bij door deze wet bedoelde overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn beroepsactiviteit vallen”

2.1 Natuurlijke personen en rechtspersonen

82 Deze definitie omvat net als het consumentenbegrip in artikel 1, 7° W.H.P.C. zowel natuurlijke personen als rechtspersonen. Om als cliënt in de zin van de wet vrije beroepen beschouwd te worden, moet de natuurlijke persoon of rechtspersoon wel handelen voor doeleinden die buiten zijn beroepsactiviteit vallen. Een vennootschap die beroep doet op een bedrijfsrevisor voor zijn revisorale opdrachten of adviezen zal zich nooit op de wet vrije beroepen kunnen beroepen.¹⁹⁶

---

¹⁹¹ De wet van 2 augustus 2002 betreffende misleidende en vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen, B.S. 20 november 2002

¹⁹² Steennot R., “Actualia in het consumentenrecht”, *C.B.R. Jaarboek*, 2003-2004, p. 161

¹⁹³ Richtlijn Comm. E.G. nr. 84/450 inzake misleidende en vergelijkende reclame, P.B. L. 19 september 1984, afl. 250, 17

¹⁹⁴ Richtlijn Comm. E.G. nr. 97/7 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomst, P.B. L. 4 juni 1997, afl.144, 19-27

¹⁹⁵ Richtlijn Comm. E.G. nr. 98/26 betreffende het doen staken van inbreuken in het raam van de bescherming van de consumentenbelangen, P.B. L. 11 juni 1998, afl. 166, 51

¹⁹⁶ Inge Demuyne, “De wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen beoefenaren van vrije beroepen en hun cliënten: much ado about nothing?”, *R.W.*, 1997-1998, p. 1316

2.2 Bestemmingscriterium

83 Het is duidelijk dat ook hier het bestemmingscriterium moet gehanteerd worden. Er moet onderzocht worden voor welke doeleinden de persoon in kwestie een overeenkomst heeft gesloten.¹⁹⁷ Een handelaar die een beroep doet op een advocaat met het oog op de invordering van een schuld, kan dus niet als een cliënt in de zin van de wet vrije beroepen beschouwd worden. Contacteert diezelfde handelaar dezelfde advocaat omdat hij van zijn echtgenote wil scheiden, valt hij echter wel onder het begrip ‘cliënt’.¹⁹⁸

Volgens Steennot en Dejonghe laat de wet geen ruimte voor de toepassing van het specialiteitscriterium. Dit laatste criterium sterkt ertoe een persoon te beschermen van zodra hij buiten zijn specialiteit handelt. Ze halen het voorbeeld aan van een bloemist die een overeenkomst sluit met een architect. Als de bloemist dit doet met het oog op de uitvoering van belangrijke verbouwingswerken, zal hij volgens het bestemmingscriterium niet als een cliënt kunnen beschouwd worden. Hij handelt namelijk voor professionele doeleinden. Als je echter het specialiteitscriterium toepast, zou de bloemist wel worden beschermd door de wet vrije beroepen aangezien hij buiten zijn specialiteit optreedt.

2.3 Gemengd gebruik

84 Een groot verschil met artikel 1, 7° W.H.P.C. is echter het ontbreken van de term ‘uitsluitend’. De cliënt moet niet uitsluitend handelen voor doeleinden die buiten zijn beroepsactiviteit vallen om onder de wet vrije beroepen te kunnen vallen. Dit betekent volgens Steennot en Dejonghe echter niet dat je hieruit zomaar mag afleiden dat ook personen die deels voor private, deels voor professionele doeleinden optreden, zich zouden kunnen beroepen op de bescherming die in de wet vrije beroepen vervat ligt.¹⁹⁹ Het is namelijk de bedoeling beide bepalingen inhoudelijk met elkaar in overeenstemming te brengen. Het is enkel wanneer de overeenkomst zo losstaat van de beroepsactiviteit dat het verband marginaal wordt, het mogelijk is de betrokkene als een cliënt in de zin van de wet vrije beroepen te beschouwen. Het professionele gedeelte mag dus maar slechts een onbetekenende rol spelen. De toepassing van de wet vrije beroepen zal dus beperkt zijn tot de gevallen van dienstverlening en adviesvertrekking in privé-aangelegenheden.

2.4 Objectief of subjectief criterium

85 Net zoals in de W.H.P.C. is het onduidelijk of de wet vrije beroepen een objectief of subjectief criterium hanteert om private en professionele doeleinden van elkaar te onderscheiden. Moet men met andere woorden kijken naar de aard van het product of de dienst of zijn de intenties van de persoon die zich op de wet vrije beroepen beroept bepalend? Volgens Demuyneck blijft het hoe dan ook een probleem of en hoe de intenties aan de verkoper kenbaar worden gemaakt.²⁰⁰ We zouden daarom kunnen stellen dat het niet de innerlijke bedoeling van de cliënt is die doorslaggevend is maar eerder de wijze waarop hij zich uiterlijk gedroeg en het gerechtvaardigd vertrouwen dat dit bij de vrije

---

¹⁹⁷ Steennot R., “Actualia in het consumentenrecht”, *C.B.R. Jaarboek*, 2003-2004, p. 165

¹⁹⁸ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 478

¹⁹⁹ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 479

²⁰⁰ Demuyneck I., “De wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen beoefenaren van vrije beroepen en hun cliënten: much ado about nothing?”, *R.W.*, 1997-1998, p. 1316

beroepsbeoefenaar opwekte. Deze onzekerheid heeft ertoe geleid dat bepaalde rechtsleer naar nieuwe criteria of andere accenten is gaan zoeken.²⁰¹

---

²⁰¹ Zie *supra*, randnummer 7.

HOOFDSTUK VII:

Bescherming van de consument in de reissector

86 We bekijken drie categorieën van regelen: de reiscontractenwet, de wetgeving inzake timesharing en de Europese Verordening inzake de bescherming van luchtreizigers.

1 De reiscontractenwet

87 De reiscontractenwet vindt toepassing op contracten tot reisorganisatie die worden gesloten tussen een reisorganisator en een reiziger, alsook op contracten tot reisbemiddeling, gesloten tussen een reisbemiddelaar en een reiziger.²⁰² Voor ons is het interessant te bekijken wie door de wet beschermd wordt. In artikel 1, 5° vinden we een definitie van ‘de reiziger’:

“elke persoon die het voordeel geniet van de verbintenis bedoeld in sub 1° of 2°, ongeacht of het contract gesloten of de prijs betaald is door hem of voor hem”

Dit is dezelfde definitie als gegeven in de Europese richtlijn betreffende pakketreizen met uitzondering van het feit dat de richtlijn spreekt over de ‘consument’ niet over de ‘reiziger’.²⁰³ Niet alleen de reiziger-contractant kan zich op de wet beroepen, maar ook de groep reizigers voor wie de reiziger-contractant is opgetreden. Ook als de reiziger een reis cadeau krijgt zonder dat hij er vanaf weet, zal hij zich op de wet kunnen beroepen. De rechtsbescherming van de wet vindt namelijk toepassing zelfs als de reiziger zelf het contract niet sloot maar het reisdocument wel zijn naam bevat. Hij wordt dan door de wet als partij bij het reiscontract beschouwd.²⁰⁴

Bovendien beschermt de wet niet alleen de consument in de klassieke betekenis van het woord. Ook professionele reizigers worden beschermd.²⁰⁵

2 Timesharing

2.1 Algemeen

88 Bij timesharing schaft een persoon A zich een appartement of ander onroerend goed aan voor een bepaalde periode (bijvoorbeeld juli en augustus). Persoon B gebruikt het goed dan in een andere periode (bijvoorbeeld september) terwijl persoon C het goed gebruikt in nog een andere periode (bijvoorbeeld juni). Zo wordt dus een onroerend goed niet gekocht door één persoon maar door een aantal personen die op grond van hun recht achtereenvolgens voor een beperkte, meestal nauwkeurige omschreven periode, van het vakantieverblijf gebruik maken. Zo kunnen de kosten gespreid worden over verschillende deelnemers. Deze deelnemers kunnen zich op die manier een vakantieverblijf veroorloven dat normaal gezien niet binnen hun financiële mogelijkheden zou liggen. Er zijn echter ook nadelen verbonden aan deze techniek. De prijs blijft relatief hoog en er zijn ook vaak hoge beheerskosten die

---

²⁰² Wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling, B.S. 1 april 1994

²⁰³ Verordening Comm. E.G. nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechtelijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, P.B. L. 16 januari 2001, p. 1

²⁰⁴ Thiery P., “Commentaar bij artikel 1 Wet 16 februari 1994”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

²⁰⁵ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 587

moeten betaald worden. Ook de controle op het beheer is vaak moeilijk en bovendien ging de verkoop van timesharing veelvuldig gepaard met agressieve verkoopmethodes.

Met de wet van 11 april 1999 (hierna: wet timesharing) werd er echter een bijzondere regeling uitgewerkt.²⁰⁶ Deze wet is het resultaat van de omzetting van de Europese Richtlijn betreffende timesharing.²⁰⁷ De Belgische wetgever heeft wel gebruik gemaakt van de mogelijkheid die door de Europese wetgever aan de lidstaten werd gegeven om de timesharingkoper en –bezitter een ruimere bescherming te bieden.

2.2 Wie wordt beschermd?

89 De wet beschermt de verkrijger van een recht van deeltijd gebruik van een onroerend goed. In artikel 1, 5° wordt hij omschreven:

“iedere natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden welke geacht kunnen worden niet binnen het kader van zijn beroepsuitoefening te liggen, en aan wie het in de overeenkomst bedoelde recht wordt overgedragen of voor wie het in de overeenkomst bedoelde recht in het leven wordt geroepen”

Dit consumentenbegrip komt nagenoeg perfect overeen met de definitie die we vinden in de Europese richtlijn betreffende timesharing.²⁰⁸ De bescherming is dus beperkt tot de consument.²⁰⁹ Zowel de eerste verkrijger als de overnemer van het recht wordt beschermd. De verkrijger moet om te beginnen een natuurlijke persoon zijn. Maar de verkrijger moet ook handelen buiten elke beroepsuitoefening. Timesharingrechten verworven door een onderneming die ze als incentive ter beschikking wil stellen van het personeel, vallen dus niet onder het toepassingsgebied van de wet. De onderneming is namelijk geen natuurlijke persoon en handelt daarnaast ook nog eens in het raam van haar beroepsuitoefening.²¹⁰

Wat nu als een groep personen zich zouden organiseren in een vereniging zonder winstoogmerk die niet in het raam van een beroepsactiviteit timesharingrechten verwerven? We denken daarbij aan een vereniging van bejaarden of gepensioneerden die een timesharingobject kunnen kopen voor de leden. De wet timesharing is duidelijk; ze heeft enkel betrekking op natuurlijke personen dus de V.Z.W. zal geen bescherming genieten. Volgens Van De Velde kan er verdedigd worden dat op deze groepen die doorgaans geen winst nastreven, toch de bepalingen van de wet timesharing toepassing zouden moeten vinden.²¹¹

---

²⁰⁶ Wet van 11 april 1999 betreffende de overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, B.S. 30 april 1999

²⁰⁷ Richtlijn Comm. E.G. nr. 94/47 betreffende de bescherming van de verkrijger voor wat bepaalde aspecten betreft van overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, P.B. L. 26 oktober 1994, afl. 280, 83-87

²⁰⁸ Richtlijn Comm. E.G. nr. 94/47 betreffende de bescherming van de verkrijger voor wat bepaalde aspecten betreft van overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, P.B. L. 26 oktober 1994, afl. 280, 83-87

²⁰⁹ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 589

²¹⁰ Van De Velde J., “Commentaar bij artikel 2, 5° Wet 11 april 1999”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

²¹¹ Van De Velde J., “Commentaar bij artikel 2, 5° Wet 11 april 1999”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

3 Bescherming luchtreizigers

90 De Europese verordening van 11 februari 2004 wil de luchtreizigers beschermen bij instapweigering, annulering en langdurige vertraging van hun vlucht.²¹²

De Verordening is van toepassing op passagiers die met een gemotoriseerd luchtvaartuig met vaste vleugels vertrekken vanaf een luchthaven die gelegen is op het grondgebied van een lidstaat van de Europese Unie, alsook op passagiers die vertrekken vanaf een luchthaven die gelegen is op het grondgebied van een derde land, maar dan enkel voor zover de bestemming luchthaven is, gelegen op het grondgebied van de Europese Unie en de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert, een communautaire luchtvaartmaatschappij is en de passagiers in dat derde land geen voordelen of compensaties hebben ontvangen en geen bijstand hebben gekregen.

Verder zijn er ook een aantal formaliteiten die voldaan moeten worden zoals een bevestigde boeking en een tijdige aanmelding. De regelen van de verordening gelden niet voor passagiers die gratis reizen of tegen een gereduceerd tarief voor zover dat tarief niet rechtstreeks of indirect voor het publiek toegankelijk is.

In deze verordening wordt dus net zoals in de reiscontractenwetgeving een ruime categorie van personen beschermd. De bescherming is niet beperkt tot consumenten in de klassieke betekenis van het woord.

---

²¹² Verordening Comm. E.G. nr. 261/2004 van de Commissie van 11 februari 2004 betreffende compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten, P.B. L. 17 februari 2004, 1-8

HOOFDSTUK VIII:

De bescherming van de consument in het betalingsverkeer

91 De laatste jaren werden door zowel de Belgische als de Europese regelgevers diverse wetten uitgevaardigd met als doel de opdrachtgever van een betaalopdracht te beschermen. We bekijken kort de wet van 9 januari 2000 betreffende grensoverschrijdende geldoverschrijvingen en betalingen²¹³, de wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen²¹⁴, de Europese Verordening van 19 december 2001 betreffende grensoverschrijdende betalingen in euro²¹⁵ en de wet van 10 juli 1997 betreffende de valutadatum van bankverrichtingen.²¹⁶ De bescherming die ze bieden, is niet beperkt tot consumenten in de klassieke betekenis van het woord zoals we die hebben gezien in de W.H.P.C. en de W.C.K..

1 Wet betreffende grensoverschrijdende geldoverschrijvingen en betalingen

92 De wet van 9 januari 2000 vindt zowel toepassing op overschrijvingsopdrachten die gedaan worden door natuurlijke personen als op overschrijvingsopdrachten die gegeven worden door rechtspersonen. De wet wordt echter wel niet gehanteerd voor overschrijvingen waartoe opdracht wordt gegeven door kredietinstellingen, financiële instellingen en andere instellingen die in het kader van hun werkzaamheden grensoverschrijdende overschrijvingen uitvoeren. In artikel 3, b Wet grensoverschrijdende overschrijvingen lezen we:

“elke natuurlijke of rechtspersoon die geen kredietinstelling is en die in het kader van zijn werkzaamheden grensoverschrijdende overschrijvingen uitvoert”

Verder wordt het geldingsbereik van de wet beperkt in artikel 2 tot overschrijvingen die zijn uitgedrukt in euro of één van de valuta's van de lidstaten van de Europese Economische Ruimte. Het bedrag van de opdracht mag bovendien niet hoger zijn dan € 50 000. Deze kwantitatieve voorwaarde heeft de bedoeling om voornamelijk particulieren en kleinere ondernemingen te beschermen.²¹⁷ De regeling kan uiteraard zonder problemen toegepast worden op overschrijvingsopdrachten die geïnitieerd worden door grote multinationals zolang het bedrag van de overschrijvingsopdracht de € 50 000 niet overschrijdt.

---

²¹³ Wet van 9 januari 2000 betreffende grensoverschrijdende geldoverschrijvingen en betalingen, B.S. 9 februari 2000

²¹⁴ Wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, B.S. 17 augustus 2002

²¹⁵ Verordening Comm. E.G. nr. 2560/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 19 december 2001 betreffende grensoverschrijdende betalingen in euro, P.B. L. 28 december 2001, 1

²¹⁶ Wet van 10 juli 1997 betreffende de valutadatum van bankverrichtingen, B.S. 8 augustus 1997

²¹⁷ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 432

2 Wet betreffende instrumenten voor de elektrische overmaking van geldmiddelen

2.1 Ruim consumentenbegrip

93 Deze wet is er gekomen om de Europese aanbeveling van 30 juli 1997 om te zetten naar Belgisch recht.²¹⁸ Zowel de aanbeveling als de Belgische wet beogen de houder van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen een betere bescherming te bieden ten opzichte van de uitgever van een dergelijk instrument. De houder is volgens artikel 2, 4° van de wet elektronische overmaking geldmiddelen:

“elke natuurlijke persoon die, krachtens een overeenkomst die hij heeft gesloten met een uitgever, houder is van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen”

De wetgever heeft er niet voor geopteerd de bescherming van de wet te beperken tot consumenten, namelijk personen die uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden optreden. Elke natuurlijke persoon wordt beschermd en dit ongeacht of hij optreedt voor professionele of private doeleinden. Zowel de consument als de professioneel wordt dus beschermd.

2.2 Enkel natuurlijke personen

94 Wat echter wel opvalt, is dat de rechtspersoon zich niet kan beroepen op de bescherming van de wet. De wet wijkt op die manier wel af van de Europese aanbeveling die de wet tracht om te zetten dat voorziet in de bescherming van elke persoon. Deze aanbeveling omschrijft het begrip ‘houder’ namelijk in artikel 2, f als:

“degene die krachtens een tussen hem/haar en een uitgever gesloten overeenkomst houder is van een betaalinstrument”

De memorie van toelichting verduidelijkt die keuze. Daarin wordt beweerd dat rechtspersonen zich in het algemeen in een positie bevinden die hen in staat stelt met financiële instellingen te onderhandelen over de inhoud van de contractuele voorwaarden. Steennot en Dejonghe betwijfelen dit.²¹⁹ In de praktijk zal een kleine BVBA die een overeenkomst sluit met haar financiële instelling met betrekking tot het gebruik van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen (bv. kredietkaart of Isabelsysteem) geen invloed kunnen uitoefenen op de inhoud van de contractuele voorwaarden. Ze hebben dan enkel de keuze tussen het aanvaarden of verwerpen van de contractvoorwaarden. Ze beschikken in de regel niet over de mogelijkheid om wijzigingen aan te brengen aan de inhoud van de contractuele voorwaarden.²²⁰

Schrans en Steennot zijn echter geen voorstander van een toepassing van alle bepalingen van de wet op rechtspersonen.²²¹ Het is niet nuttig om een absoluut onderscheid te maken tussen natuurlijke personen en rechtspersonen. Of een bepaalde regel al dan niet toepassing moet

---

²¹⁸ Aanbeveling van de Commissie van 30 juli 1997 betreffende transacties die met een elektronisch betaalinstrument worden verricht, in het bijzonder inzake de betrekking tussen uitgever en houder, P.B. L. 1997, afl. 208, 52

²¹⁹ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 438

²²⁰ Steennot R., “Commentaar bij art. 2 Wet 17 juli 2002”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

²²¹ Reinhard Steennot en Guy Schrans, *Algemeen deel van het financieel recht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 337

vinden op rechtspersonen moet bepaald worden in functie van de inhoud van die regel. Niet alle regelen uit de wet zijn immers geschikt om toepassing te vinden op rechtspersonen. Zo zijn er de regelen die betrekking hebben op de aansprakelijkheid in geval van verlies of diefstal van een instrument. Deze zijn niet geschikt om integraal te worden toegepast wanneer er binnen een rechtspersoon van een instrument voor de elektronische overmaking van geldmiddelen frauduleus gebruik wordt gemaakt.²²² Langs de andere kant zijn er ook regelen waarvoor het onderscheid tussen natuurlijke personen en rechtspersonen irrelevant lijkt. We denken daarbij aan de bepalingen inzake de aansprakelijkheid voor foutieve uitvoering van een overmakingsopdracht of de regelen die voorzien in de onherroepelijkheid van een gegeven overmakingsopdracht.

2.3 Natuurlijke personen in naam en voor rekening van rechtspersonen

95 In de memorie van toelichting lezen we ook dat natuurlijke personen niet alleen beschermd worden als ze handelen voor eigen rekening maar ook wanneer ze optreden in naam en voor rekening van een rechtspersoon.²²³ Ze vallen echter niet onder de wet als

“het de vennootschap is die de aan het gebruik van het instrument gebonden risico’s op zich neemt, en niet een natuurlijke persoon die bij het bedrijf hoort”

De enige voorwaarde is dus dat de natuurlijke persoon die het instrument en/of de toegangsmiddelen daadwerkelijk in zijn bezit heeft, de risico’s die verbonden zijn aan het oneigenlijke gebruik van het instrument op zich heeft genomen. Volgens Steennot is het echter niet noodzakelijk dat de natuurlijke persoon zich tegenover de uitgever expliciet heeft verbonden de risico’s als gevolg van het frauduleuze gebruik te dragen.²²⁴ Het volstaat dat hij de verplichting op zich heeft genomen zijn toegangsmiddelen omzichtig te gebruiken. Deze bepaling is in de praktijk van groot belang bij de aansprakelijkheid voor verlies of diefstal van het instrument voor personen die binnen een rechtspersoon als zelfstandige tewerkgesteld zijn. Voor deze wet konden de werknemers van een rechtspersoon zich immers beroepen op artikel 18 A.O.W. dat bepaalt dat een werknemer slechts aansprakelijk kan zijn voor zijn bedrog, zware schuld of voor de lichte schuld die bij hem eerder gewoonlijk dan toevallig voorkomt.

3 Europese verordening betreffende grensoverschrijdende betalingen in euro

96 Met deze verordening wil de Europese Unie verzekeren dat grensoverschrijdende betalingen in euro kunnen plaatsvinden binnen de Gemeenschap tegen dezelfde prijs als betalingen in euro binnen een lidstaat (artikel 1). De verordening bevat geen beperkingen in het personeel toepassingsgebied. Het doet er dus niet of de klant een rechtspersoon of natuurlijke persoon is of als hij al dan niet handelt voor beroepsmatige of private doeleinden. Iedereen geniet de bescherming van deze verordening.

---

²²² Steennot R., “Commentaar bij art. 2 Wet 17 juli 2002”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

²²³ Memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat 2001-2002*, 1389, 12-13

²²⁴ Steennot R., “Commentaar bij art. 2 Wet 17 juli 2002”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

4 Wet betreffende de valutadatum

97 De valutadatum is de datum waarop een gestort bedrag begint rente op te brengen en een opgenomen bedrag ophoudt rente op te leveren.²²⁵ Het gebruiken van die valutadatum werd vroeger serieus op de korrel genomen omdat het vooral nadelig is voor consumenten. Met de wet betreffende de valutadatum is er dan toch een wet tot stand gekomen die het gebruik van valutadata met betrekking tot bepaalde verrichtingen aan banden legt. De wet is van toepassing op alle zichtrekeningen en op alle kredietinstellingen.

Het is voor de toepassing van de wet van geen belang of de rekening geopend is op naam van een consument of een professioneel. Maar voor natuurlijke personen die handelen voor private doeleinden, kan niet van de toepassing van de wet afgeweken worden. Dit verbod is dwingend en geldt dus ook als de consument zijn akkoord daartoe zou hebben gegeven.²²⁶ Er kunnen uiteraard wel gunstigere modaliteiten voorzien worden dan diegene die in de wet voorkomen.

Het suppletieve karakter van de wet geldt dus enkel voor verrichtingen in het kader van de beroepsuitoefening. Het begrip 'beroep' wordt echter niet gedefinieerd in de wet. Uit de memorie van toelichting blijkt impliciet dat het zowel de bedrijvigheid van een natuurlijke persoon als van een rechtspersoon betreft en zowel een vrij beroep als een ambachtelijk-, landbouw- of handelsberoep.²²⁷ Verder moet afwijking van de wet schriftelijk bedongen zijn. Dit betekent dus dat de wet altijd van toepassing zal zijn in het kader van de beroepsuitoefening zolang er geen bijzondere schriftelijke overeenkomst is die hiervan afwijkt.

---

²²⁵ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 453

²²⁶ Lettany P., "Commentaar bij artikel 1-7 Wet 10 juli 1997", *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl

²²⁷ Memorie van toelichting, *Parl. St. Senaat 1996-1997*, 1-1135/1, 1-2

HOOFDSTUK IX:

Consument als belegger

98 Ook de consument als belegger geniet bescherming. We bespreken kort de toepassing van de W.H.P.C. op effecten en financiële instrumenten, colportage en demarchage van effecten en de bescherming bij transacties in financiële instrumenten.

1 Toepassing van de W.H.P.C. op effecten en financiële instrumenten

99 Artikel 1 W.H.P.C. sluit effecten en andere financiële instrumenten van het toepassingsgebied van de wet uit. Maar het KB van 5 december 2000 verklaart een hele reeks bepalingen van de W.H.P.C. van toepassing op financiële instrumenten, effecten en waarden. Wat ons interesseert, is het toepassingsgebied *ratione personae*. Het KB verwijst naar de begrippen die gehanteerd worden in artikel 1 W.H.P.C.. Dit betekent dat iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon die uitsluitend voor niet beroepsmatige doeleinden op de markt gebrachte financiële producten verwerft, als een consument moet beschouwd worden. Deze techniek werd reeds bekritiseerd in de rechtsleer.²²⁸ Er wordt geargumenteed dat het beter zou zijn de consument niet te omschrijven als een persoon die optreedt buiten zijn beroepsactiviteiten maar eerder in functie van zijn ervaring in deze zaken. Dit betekent echter niet dat alle regelen die vervat liggen in het KB uitsluitend gelden in de verhouding tot consument.²²⁹ Een hele reeks bepalingen van de W.H.P.C. zijn van toepassing tot om het even welke persoon. Voor de toepassing van deze regelen is de bescherming van het KB dan ook niet beperkt tot de consument in de zin van artikel 1, 7° W.H.P.C..

2 Colportage en demarchage van effecten

100 Het leuren en demarcheren met effecten is onderworpen aan het KB nr. 71 van 30 november 1939 betreffende het leuren met roerende waarden en demarchage met roerende waarden en goederen of eetwaren. Het KB betracht het aanbod van effecten aan het publiek en de adviesverlening hieromtrent uitsluitend in handen te geven van aan overheidstoezicht onderworpen financiële instellingen. Daarnaast wil men ook de argeloze en onervaren spaarder en belegger beschermen tegen al te agressief aan de man gebrachte beleggingen. Het publiek dat door het KB beschermd wordt, bestaat zowel uit consumenten als professionelen.

3 Wet betreffende het toezicht op de financiële sector en financiële diensten

101 De wet van 2 augustus 2002 formuleert een aantal gedragsregelen die dienen nageleefd te worden bij het verrichten van beleggingsdiensten.²³⁰ Voor wat betreft de belegger tot wie de dienst zich richt, maakt de wet een onderscheid tussen drie categorieën van beleggers. Dat zijn de zogenaamde in aanmerking komende tegenpartij (bv. grote ondernemingen), de professionele belegger en de niet-professionele cliënten. De consument in de klassieke betekenis van het woord zal steeds als een niet-professionele belegger moeten worden beschouwd. Maar de niet-professionele belegger is wel breder en betreft ook personen

---

²²⁸ Zie *infra*, randnummer 118.

²²⁹ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 456

²³⁰ Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, B.S. 4 september 2002

die handelen in het kader van hun beroepsdoeleinden.²³¹ De niet-professionele belegger kan ook als een professionele belegger behandeld worden onder bepaalde strikte voorwaarden. Dit impliceert dat de gedragsregelen in mindere mate toepassing zullen vinden. Die voorwaarden houden onder andere in dat je een portefeuille van meer dan € 500 000 moet hebben en 2 jaar werkzaamheid moet hebben in de financiële sector waarbij kennis vereist is van de beoogde transacties. Het is duidelijk dat bij de overgrote meerderheid van de consumenten niet zal voldaan zijn aan die voorwaarden en ze dus de maximale bescherming van de gedragsregelen zullen krijgen.

---

²³¹ Steennot R. en Dejonghe S., *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, p. 466

HOOFDSTUK X:

Consument in het verzekeringsrecht

1 Algemeen

102 In onze hedendaagse samenleving is er een hoge verzekeringsgraad. Dit bewijst dan ook de maatschappelijke relevantie van de verzekeringen en het rechtvaardigt ook het feit dat we een woordje spenderen aan verzekeringen in een stuk over de consumentenbescherming. De verzekeringsconsument heeft bescherming nodig tegen de economisch weerbaardere en op verzekeringsvlak beter onderlegde verzekeraar.²³² Dat is niet altijd het geval geweest. De oorspronkelijke Verzekeringswetgeving van 1874 had als uitgangspunt dat de verzekeraar de kwetsbare partij was en bescherming nodig had tegen bedrog van de verzekerde. Uiteraard is het probleem van de verzekeringsfraude nog steeds actueel en blijft de verzekeraar kwetsbaar. De fraudebestrijding gaat ook de verzekerden ter goeder trouw aan. De gemeenschap van premiebetalende verzekerden draagt uiteindelijk de kostprijs van de fraude mee.²³³ Daarom houdt de wet landverzekering wellicht een dwingend regime in dat de bescherming van de twee contractspartijen inhoudt.²³⁴ De prioriteit is de laatste jaren geëvolueerd naar de bescherming van de verzekeringnemer.

2 Het consumentenbegrip in het verzekeringsrecht

2.1 De beschermde partij

103 Het grote verschil met andere beschermende regelen is dat in het verzekeringsrecht de beschermde partij niet louter de medecontractant van de verzekeraar is, namelijk de verzekeringnemer. De bescherming beoogt elke partij die van de verzekeringsdekking kan genieten. Dit is uiteraard de verzekeringnemer maar ook de verzekerde (de begunstigde) en de derde benadeelde.

2.2 Toepassingsvoorwaarden

104 Zoals reeds uiteengezet wordt de ‘consument’ niet overal hetzelfde omschreven. Deze definities stemmen niet overeen met de genietter van de beschermingsbepalingen in het verzekeringsrecht. In het verzekeringsrecht vindt de beschermingsregeling toepassing op grond van verschillende toepassingsvoorwaarden.²³⁵

2.2.1 Economische draagkracht van de verzekeringnemer

Zo gold oorspronkelijk in de wet landsverzekering de voorwaarde met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen. Dit werd uiteindelijk vervangen bij wet van 16 maart 1994 door een delegatie aan de Koning, gesteund op het type van risico.

---

²³² Bernauw K., “De bescherming van de consument in het verzekeringsrecht”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 223

²³³ Cousy H., “De rol van de goede trouw in het verzekeringscontract” in *Liber Amicorum Jan Ronse*, Brussel, Story-Scientia, 1986, p. 18

²³⁴ Wet van 25 juni 1992 op de Landverzekeringsovereenkomst, B.S. 31 december 1992

²³⁵ Bernauw K., “De bescherming van de consument in het verzekeringsrecht”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 226

Onder de oude voorwaarde konden openbare instellingen en publieke rechtspersonen niet genieten van de beschermende regeling omdat ze niet onder de toepassing van de jaarrekeningwet vielen.

2.2.2 De particuliere of bedrijfsmatige hoedanigheid van de verzekeringnemer

Hier is het KB van 12 januari 1984 tot vaststelling van de minimumgarantievoorwaarden van de verzekeringsovereenkomsten tot dekking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid buiten overeenkomst met betrekking tot het privé-leven het vermelden waard. Het is duidelijk dat dit KB zijn beschermingsregelen enkel liet gelden ten aanzien van de particuliere verzekeringnemer.

2.2.3 Het type of de aard van het risico

Dit is voor ons onderzoek naar het consumentenbegrip minder interessant aangezien deze voorwaarde geldt ongeacht de hoedanigheid of de draagkracht van de verzekeringnemer. Bepaalde soorten verzekeringen worden uitgesloten van beschermingsregelen.

2.2.4 De hoegrootheid van het risico

Ook hier wordt de beschermingsregeling voorzien zonder onderscheid naar de persoon. Enkel het risico is van belang. Maar is het eenvoudig risico of een groot risico?

2.2.5 Zonder onderscheid naar de verzekeringnemer of de verzekerde

De wet landsverzekeringen, de WAM-wet en de verzekeringsbemiddelingswet vinden in principe toepassing op alle verzekeringsovereenkomsten ongeacht de hoedanigheid van de partijen of de aard en de omvang van het risico.

2.3 Kritiek

105 Op alle toepassingsvoorwaarden is er kritiek gekomen.²³⁶ Zo is de beschermingsregeling ondoeltreffend als de voorwaarde gesteund is op een kenmerk van de verzekeringnemer. Er wordt dan namelijk geen rekening gehouden met ‘de verzekering voor rekening’. Dit is een dekking ten gunste van een derde. Bij dergelijke verzekering kan het voorkomen dat de verzekerde geen bescherming geniet om de enkele reden dat niet hijzelf maar een verzekeringnemer die niet binnen de beschermde categorie valt, voor zijn rekening heeft gecontracteerd.

De toepassingsvoorwaarde die gesteund is op de aard of het type van het risico verliest dan weer uit het oog dat de particulier voor niet-bedrijfsmatige doeleinden een dergelijke verzekering kan onderschrijven. We denken dan bijvoorbeeld aan de transportverzekering.

---

²³⁶ Bernauw K., “De bescherming van de consument in het verzekeringsrecht”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 228

Als er ten slotte geen onderscheid wordt gemaakt naar de verzekeringnemer of de verzekerde worden deze beschermingsregelen dan weer verweten betuttelend te zijn.

HOOFDSTUK XI:

Het Europees consumentenbegrip

1 Europese Richtlijnen

1.1 Richtlijn betreffende de bescherming van de consument bij buiten verkoopruimten gesloten overeenkomsten²³⁷

106 Artikel 2 stipuleert het consumentenbegrip. Onder consument wordt verstaan

“een natuurlijk persoon die ten aanzien van de onder deze richtlijn vallende transacties handelt voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd”

Dit is een zeer belangrijke definitie voor de ontwikkeling van het Europees consumentenbegrip. Het was de eerste richtlijn die een definitie van de consument bevatte. De definitie was het onderwerp van enkele spraakmakende arresten van het Hof van Justitie. De belangrijkste is wellicht het arrest Pinto.²³⁸ Een handelaar kan naar Belgisch recht een consument zijn maar slechts voor zover hij goederen of diensten verwerft uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden. Hierop is kritiek geleverd door Fagnart. In het tijdschrift van Belgisch handelsrecht schreef hij:

*“Peut on former le souhait que le législateur réalise que le consommateur est toute personne physique ou morale qui acquiert ou utilise des produits ou des services mis sur le marché, sans poursuivre personnellement la production ou la distribution du produit, ni la prestation du service?”*²³⁹

107 Deze kritiek strookt niet met de Europeesrechtelijke visie. In het arrest Di Pinto besloot het Hof van Justitie dat het negatieve criterium ‘buiten elke professionele of handelsactiviteit’ breed moet geïnterpreteerd worden. Het Hof moest oordelen in het kader van de Richtlijn betreffende de bescherming van de consument bij buiten de verkoopruimten gesloten overeenkomsten.²⁴⁰ De vraag werd opgeworpen of een handelaar kon genieten van de bescherming die deze richtlijn biedt wanneer hij bij een huis-aan-huis bezoek een contract sloot voor het voeren van reclame voor de verkoop van zijn handelszaak.

Het Hof stelde dat een handelaar slechts aanspraak kan maken op de bescherming van de richtlijn als de transactie waarvoor hij benaderd wordt buiten het kader van zijn beroepsactiviteiten valt. Artikel 2 van de richtlijn is zeer algemeen. Er kan dus geen onderscheid gemaakt worden tussen handelingen die tot de dagelijkse praktijk behoren en handelingen die een uitzondering vormen. Handelingen ter voorbereiding van de verkoop van een handelszaak, zoals het sluiten van een overeenkomst tot plaatsing van een advertentie in een tijdschrift, houden duidelijk verband met de beroepsactiviteit van de handelaar. Deze handelingen leiden wel tot het beëindigen van de beroepsactiviteit maar het zijn wel beheersdaden die met een ander doel worden gesteld dan om te voorzien in de private

---

²³⁷ Richtlijn Comm. E.G. nr. 85/577 betreffende de bescherming van de consument bij buiten de verkoopruimten gesloten overeenkomsten, P.B. L. 31 december 1985, afl. 372, 31

²³⁸ H.V.J., 14 maart 1991, 261/89, Di Pinto, *Jur.* 1991, I-1189

²³⁹ Fagnart J.-L., “Le projet de loi sur les pratiques du commerce et sur l’information et la protection du consommateur”, *T.B.H.*, 1991, p. 259

²⁴⁰ Richtlijn Comm. E.G. nr. 85/577 betreffende de bescherming van de consument buiten de verkoopruimte gesloten overeenkomsten, P.B. L. 31 december 1985, afl. 372, 31

behoefden van de handelaar of in de behoeften van zijn gezin. Het Hof neemt immers aan dat een gewoonlijk bedachtzaam handelaar weet wat de waarde is van zijn zaak en van alle handelingen die nodig zijn met het oog op de verkoop ervan. Dus als hij een verbintenis aangaat, doet hij dat niet ondoordacht en enkel omdat hij overrompeld is.

Het Hof kwam dus tot de conclusie dat de handelaar

“die door eenquisiteur wordt benaderd met het oog op het sluiten van een advertentiecontract in verband met de verkoop van zijn handelszaak, niet is te beschouwen als een consument die de bescherming van richtlijn 85/577 geniet.”

Het Hof van Justitie stelt echter wel dat de Richtlijn er zich niet tegen verzet dat lidstaten beschermingsmaatregelen nemen in een sector die niet door de Richtlijn gedekt is. Volgens Wytinck heeft de Belgische wetgever er goed aan gedaan, met de inlassing van de voorwaarde ‘uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden’, zich aan te sluiten bij de door het Hof geformuleerde aanpak van het begrip handelaar en consument.²⁴¹

We komen hier nog even terug op het eerder besproken vonnis van de rechtbank van koophandel van Bergen.²⁴² De analyse van de rechter strookt niet met de Europese regelgeving en rechtspraak. De Europese Richtlijn betreffende de bescherming van de consument bij buiten de verkoopruimte gesloten overeenkomsten is wel minimale harmonisatie.²⁴³ De lidstaten kunnen dus in beginsel de consumentenbescherming uitbreiden. Hier heeft de Belgische rechter wel gelijk maar volgens Straetmans is ook dit geen argument voor zijn beslissing.²⁴⁴ In het arrest Di Pinto benadrukte het Hof immers dat de bescherming die de Richtlijn doorvoert tot consument beperkt blijft:

“Deze bepaling beoogt vast te stellen welke vrijheid de lidstaten wordt gelaten op het gebied dat door de richtlijn wordt bestreken, te weten de bescherming van de consument. Zij kan dus niet aldus worden uitgelegd, dat het de lidstaten verboden is, maartregelen te nemen op een gebied waarop zij geen betrekking heeft, zoals de bescherming van de handelaar.”

Voor de consument is de richtlijnbescherming dus wel absoluut in die zin dat de bescherming niet afhankelijk kan worden gesteld van de voorwaarde dat de handelaar wist of had moeten weten dat de overeenkomst in een huis-aan-huis verkoop was gesloten. Een dergelijke voorwaarde zou strijdig zijn met het eigenlijk doel. Dit is de consument te beschermen tegen het verrassingselement bij huis-aan-huis verkopen.²⁴⁵ Het is bovendien voldoende voor de toepassing van het recht van opzegging dat de consument zich in de door de Richtlijn beschreven objectieve situatie bevindt. De consument moet niet aantonen dat de handelaar hem heeft beïnvloed of gemanipuleerd.²⁴⁶

Het is echter de lidstaten niet verboden om beschermingsbepalingen in te voeren voor beroepsbeoefenaars of handelaars. Deze vallen zoals het laatste citaat van het arrest Di Pinto zegt buiten de harmonisatie van de Richtlijn en moeten getoetst worden aan de bepalingen in het EG-verdrag.

---

²⁴¹ Wytinck P. en Stuyck J., *De nieuwe wet handelspraktijken: wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument*, Brussel, Story-Scientia, 1992, p. 234

²⁴² Kh. Bergen, 9 augustus 2005, *D.A.O.R.*, 2006, 435

²⁴³ Richtlijn Comm. E.G. nr. 85/577 betreffende de bescherming van de consument buiten de verkoopruimte gesloten overeenkomsten, P.B. L. 31 december 1985, afl. 372, 31

²⁴⁴ Straetmans G., “Beroepsbeoefenaar én consument van handelspraktijken?”, *D.A.O.R.*, 2006, nr. 80, p. 442

²⁴⁵ H.V.J., 25 oktober 2005, C-229/04, Crailsheimer Volksbank, *Jur.* 2005, I-9273

²⁴⁶ H.V.J., 22 april 1999, C-423/97, Travel Vac, *Jur.* 1999, I-2195

De Europese regelgevingcontext is wel niet enthousiast ten aanzien van een uitbreiding van consumentenbescherming tot beroepsbeoefenaars of rechtspersonen. Maar de bepaling in artikel 1, 7° W.H.P.C. is duidelijk genoeg. De discussie is hier dus niet echt aan de orde. Richtlijnconforme interpretatie is meestal niet aan de orde bij een duidelijke wettekst die gemengd gebruik uitdrukkelijk uitsluit.

Straetmans verwijst ten slotte naar een onuitgegeven vonnis van de rechtbank van koophandel.²⁴⁷ Dit is volgens hem een juiste toepassing van de wet. Een rechtspersoon met als beroepsuitoefening aannemingswerken kocht een wagen aan.²⁴⁸ De rechter stelde dat het aan die rechtspersoon is om te bewijzen dat die aankoop uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden geschiedde. Als dat bewijs niet geleverd kan worden, kan de rechtspersoon niet als consument worden gekwalificeerd. Ook al vermeldt de bestelbon:

“aankoop voor privé- gebruik.”

De redenering van het Hof in deze zaak strookt niet met de zienswijze van Straetmans.²⁴⁹ Volgens hem gaat het Hof hier met deze enge redenering voorbij aan de frequentie van een handeling als criterium om tot een al dan niet beroepsmatige activiteit te besluiten. Het Hof argumenteerde namelijk gewoon dat de handelaar gewoonweg bedachtzaam is en dus moet weten welke handelingen nodig zijn voor de verkoop van zijn handelszaak. Maar is de stopzetting van een beroepsactiviteit, namelijk een lucratieve verkoop van een handelszaak, eigenlijk niet steeds om in de handelaar zijn privé-behoeften te voorzien?

Langs de andere kant geeft het Hof eigenlijk impliciet toe dat de gemiddelde handelaar niet noodzakelijk over meer ervaring dan een niet-handelaar beschikt bij de verkoop van zijn handelszaak. Het Hof sluit namelijk de mogelijke bescherming van handelaars niet volledig uit daar een lidstaat de toestemming krijgt om de bescherming van de richtlijn uit te breiden tot handelaars

1.2 Richtlijn betreffende het consumentenkrediet²⁵⁰

108 In artikel 1, 2 van de richtlijn vinden we een nagenoeg identieke definitie van de consument:

“een natuurlijk persoon die ten aanzien van de onder deze richtlijn vallende transacties handelt voor doeleinden buiten zijn bedrijf of beroep”

Het voorstel tot een nieuwe richtlijn consumentenkrediet werd aanvaard op 23 april 2008.²⁵¹ Deze zal uiterlijk tegen juni 2010 in de diverse lidstaten in nationaal recht moeten worden omgezet. De nieuwe definitie van de consument luidt als volgt:

“een natuurlijk persoon die bij transacties in de zin van deze richtlijn handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteiten vallen”

---

²⁴⁷ Straetmans G., “Beroepsbeoefenaar én consument van handelspraktijken?”, *D.A.O.R.*, 2006, nr. 80, p. 442, voetnoot 26

²⁴⁸ Kh. Dendermonde, 6 maart 2006, A/04/4233, niet gepubliceerd

²⁴⁹ Straetmans G., “Het begrip consument bij buiten de verkoopruimten gesloten overeenkomsten”, *D.C.C.R.*, 1998, p. 258

²⁵⁰ Richtlijn Comm. E.G. nr. 87/102 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet, P.B. L. 22 december 1986, afl. 42, 48-53

²⁵¹ Richtlijn Comm. E.G. nr. 2008/48 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad, P.B. L. 22 mei 2008, afl. 133, 66-92

Het is duidelijk dat er aan het consumentenbegrip zelf niets veranderd is.

1.3 Richtlijn betreffende oneerlijke bedingen²⁵²

1.3.1 Definitie

109 Artikel 2 van deze richtlijn verduidelijkt wie gezien wordt als een consument:

“iedere natuurlijke persoon die bij onder deze richtlijn vallende overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen”

1.3.2 Arrest Cape

- Feiten

110 In het arrest Cape werd deze definitie onder de loep genomen.²⁵³ Dit geschil betrof de interpretatie van bepalingen uit het Italiaanse Burgerlijke wetboek in het licht van de corresponderende richtlijn oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten. Het ging meer bepaald om een oneerlijk bevoegdheidsbeding in een standaardovereenkomst tot levering van een drankautomaat, die in een vennootschapsruimte ter beschikking wordt gesteld van het personeel. Er werden twee vragen gesteld aan het Hof van Justitie. Kan een vennootschap een consument zijn en of de bovenvermelde definitie in de richtlijn ook op een ondernemer van toepassing is die in het raam van zijn eigenlijke ondernemingsactiviteit een overeenkomst sluit betreffende de verkrijging van een goed dat volledig losstaat of niets te maken heeft met die beroepsactiviteit.

- Belang arrest

111 De laatste vraag is niet onbelangrijk nu meerdere nationale rechtstelsels de bescherming van de richtlijn uitbreiden tot andere personen dan consumenten in enge zin.²⁵⁴ Duitsland was hierin de pionier. De Duitse Wetgever opteerde voor een ruime beschermende werking in het Gesetz zur Regelung des Rechts der Allgemeinen Geschäftsbedingungen (AGB). Verschillende factoren kunnen de individuele beschermende werking van het AGB bepalen: de mogelijkheid van diegene tegen wie de algemene contractvoorwaarden worden gebruikt, om over die algemene voorwaarden te onderhandelen, zijn beroepservaring in handelsverkeer of zijn oordeelkundigheid. Dit zijn dus heel wat subjectieve elementen die bepalend zijn. Maar de wetgever heeft voor een aanvullende objectivering gezorgd. In §24 van het ABG stelt ze dat de regeling niet toepasselijk is op bepaalde contractbedingen. Vandaag is de AGB geïntegreerd in de BL-B. Inhoudelijk stemt het wel nog steeds overeen met de AGB.

---

²⁵² Richtlijn Comm. E.G. nr. 93/13 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, P.B. L. 21 april 1993, afl. 95, 29-34

²⁵³ H.V.J., 22 november 2001, C-541/99 en C-542/99, Cape, *Jur.* 2001, I-9049

²⁵⁴ Gert Straetmans, “Hof van Justitie 22 november 2001”, *R.W.*, 2002-2003, p. 198

In navolging van Duitsland onderscheidt het Nederlandse Burgerlijk Wetboek op het gebied van koop-verkoop drie wederpartijen. Dat zijn de particulieren, de grote wederpartijen en de overige wederpartijen. Particulieren zijn natuurlijke personen die niet handelen in de uitoefening van een beroep of een bedrijf. Het begrip particulier wordt eng geïnterpreteerd. In de regel zijn rechtspersonen, contractuele vennootschappen die ook geen rechtspersoon zijn en natuurlijke personen die handelen in de uitoefening van een beroep of een bedrijf geen particulier. Toch is er enige tegenkanting en wordt de opvatting verdedigd dat beroeps- of bedrijfsbeoefenaars die overeenkomsten sluiten die niet of deels met hun beroeps- of bedrijfsactiviteiten verband houden als particulier te beschouwen zijn. Wel is duidelijk dat de Nederlandse wetgever een subjectief criterium hanteert. Dit criterium, privé-doeleinden, werd in de rechtsleer vaak bekritiseerd. Het is namelijk voor de gebruiker van algemene voorwaarden niet steeds duidelijk of de wederpartij de overeenkomst als particulier of als ondernemer aangaat. Volgens sommige auteurs is een objectieve benadering beter. Dan geldt niet zozeer de innerlijke bedoeling van de wederpartij maar de wijze waarop deze zich uiterlijk gedroeg. Deze zienswijze krijgt op haar beurt kritiek. Volgens de aanhangers van de subjectieve definitie komt deze laatste het meest de uiteindelijke doelstelling na, namelijk de partij beschermen die bescherming nodig heeft. De objectieve definitie kent te veel gewicht toe aan wat de verkoper afleidt uit uiterlijke omstandigheden.

In Frankrijk kwam er op 10 januari 1978 de Loi Scrivener. Dit is de wet inzake de bescherming en de informatie van de consument. Deze werd gewijzigd door de Wet van 1 februari 1995 inzake onrechtmatige bedingen. Ook in Frankrijk wordt de vraag gesteld wie er moet beschermd worden. De Franse wet voorziet contracten die door een beroepsbeoefenaar worden gesloten met respectievelijk een consument en een 'niet-beroepsbeoefenaar'. De consument wordt gedefinieerd als een natuurlijke persoon die overeenkomsten sluit vanuit persoonlijke of familiale behoeften. Hij is dus geen rechtspersoon. Moeilijker te definiëren zijn de 'niet-beroepsbeoefenaars'.

In de rechtsleer vinden we twee interpretaties. De eerste strekking omschrijft de 'non-professionnel' als een persoon die in het kader van zijn beroepsactiviteit overeenkomsten sluit buiten zijn specialiteit. Dit is een ruime zienswijze. De andere strekking is een stuk restrictiever; zij zien de "niet-beroepsbeoefenaar" als een andere omschrijving van het hoger gedefinieerde begrip consument. De rechtspraak volgde aanvankelijk de restrictieve interpretatie. Maar daar kwam verandering in met een arrest van het Franse Hof van Cassatie op 28 april 1987. Daar werd een vastgoedmakelaar die een gesofistikeerde alarminstallatie aankocht beschouwd als een persoon die niet-beroepsmatig handelde. Hij bevond zich volgens het Hof

“dans le même état d'ignorance que n'importe quel autre consommateur”.

Op deze ruime visie van het Franse Hof van Cassatie kwam er kritiek in de rechtsleer. Het Hof gebruikt volgens de rechtsleer een verkeerd afbakeningscriterium. In plaats van de rechtstreekse band met de uitoefening van de beroepsactiviteit, stel het Hof de eigen technische onderlegdheid van de betrokken handelaar voorop. De rechtsleer roept ook Richtlijn 93/13 inzake oneerlijke bedingen in als argument. Daar worden slechts natuurlijke personen die handelen voor doeleinden buiten hun beroeps- of bedrijfsactiviteit als consumenten beschouwd. Maar de Franse wetgever had niet veel oren naar deze kritiek. Inzake onrechtmatige bedingen koos zij voor een ruime 'consument'-vriendelijke definitie.

In België ten slotte is de titel 'onrechtmatige bedingen' uit de W.H.P.C. slechts van toepassing in de contractuele verhouding met een consument. Maar deze laatste kan volgens

de W.H.P.C. zowel een natuurlijke persoon als een rechtspersoon zijn zolang deze uitsluitend voor niet-beroepsmatige doeleinden handelt.

- Uitspraak

112 Het Hof van Justitie gaat echter deze interessante vraag voorbij. In nauwelijks drie overwegingen wordt de zinsnede ‘natuurlijke personen’ uit de definitie van de richtlijn gebruikt om andere dan natuurlijke personen van het consumentenbegrip uit te sluiten. Deze uitspraak hangt wel samen met de gelijkaardige consumentenbegrippen in andere Europese richtlijnen en in het EEX-verdrag.²⁵⁵

Dirix voegt daar nog iets aan toe op nationaal vlak.²⁵⁶ Aangezien de oneerlijke bedingenregeling afwijkt van het Burgerlijk Wetboek, moeten de bepalingen ervan steeds restrictief geïnterpreteerd worden. Een analogische toepassing op overeenkomsten met contractspartijen die geen consument zijn, is dus onmogelijk.

Straetmans vindt wel dat het Hof met het arrest Cape een kans heeft laten liggen.²⁵⁷ De vraag of nationale omzettingbepalingen de beschermende werking van de richtlijn oneerlijke bedingen in bepaalde omstandigheden kunnen uitbreiden tot rechtspersonen of handelaren, blijft onbeslecht. Artikel 8 van de richtlijn staat lidstaten namelijk toe ter verhoging van het beschermingsniveau van de consument strengere bepalingen op te nemen of te handhaven. Uiteraard voor zover ze verenigbaar zijn met EG-verdrag.

1.3.3 Arrest Océano Grupo

113 In het arrest Océano Grupo vervolgens benadrukt het Hof van Justitie dat het door de richtlijn oneerlijke bedingen uitgewerkte beschermingsstelsel berust op het idee dat de consument zich ten opzichte van de professioneel in een zwakkere onderhandelingspositie bevindt en over minder informatie beschikt.²⁵⁸ Zo stemt de consument in met de tevoren opgestelde voorwaarden zonder invloed te kunnen uitoefenen op de inhoud daarvan.

1.4 Richtlijn betreffende verkopen op afstand²⁵⁹

114 De consument is volgens artikel 2, 2 identiek aan de consument in de richtlijn betreffende de oneerlijke bedingen.

In deze materie werd in 2002 een nieuwe richtlijn aangenomen.²⁶⁰ In deze richtlijn gaat het specifiek over financiële diensten en deze zijn wegens hun immaterieel karakter bijzonder

---

²⁵⁵ Zie *infra*, randnummer 126.

²⁵⁶ Dirix E., “De bewarende bedingen in de W.H.P.C.”, in *De nieuwe wet De nieuwe wet handelspraktijken: wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument*, Brussel, Story-Scientia, 1992, p. 295

²⁵⁷ Gert Straetmans, “Hof van Justitie 22 november 2001”, *R.W.*, 2002-2003, p. 198

²⁵⁸ H.V.J., 27 juni 2000, C-240, Océano Grupo, *Jur.* 2000, I-4941

²⁵⁹ Richtlijn Comm. E.G. nr. 97/7 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomst, P.B. L. 4 juni 1997, afl.144, 19-27

²⁶⁰ Richtlijn Comm. E.G. nr. 2002/65 van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten, P.B. L. 9 oktober 2002, alf. 271, 16-24

geschikt voor een verkoop op afstand. In tegenstelling tot de vorige richtlijn, streeft deze naar maximale harmonisatie. Deze richtlijn is een aanvulling op de vorige richtlijn daar deze laatste geen toepassing vindt op financiële diensten. De consument in deze richtlijn is:

“iedere natuurlijke persoon die bij overeenkomsten op afstand handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen.”

Deze definitie stemt overeen met het consumentenbegrip dat ook in andere richtlijnen wordt gebruikt. De richtlijn is dus enkel van toepassing op natuurlijke personen. De richtlijn beoogt zoals gezegd een maximale harmonisatie. Toch biedt ze de mogelijkheid aan de lidstaten om de bescherming uit te breiden tot organisaties zonder winstoogmerk of tot personen die van financiële diensten gebruik maken om ondernemer te worden.²⁶¹ Het is dus mogelijk de huidige definitie van de begrippen ‘consument’ en ‘cliënt’ in respectievelijk de W.H.P.C. en de Wet van 2 augustus 2002 betreffende de vrije beroepen kunnen overgenomen worden voor de verkoop op afstand van financiële diensten.²⁶²

In het oorspronkelijke voorstel van de Commissie werd het toepassingsgebied van de richtlijn beperkt tot consumenten die woonachtig waren op het grondgebied van de Gemeenschap. Deze beperking werd echter geschrapt op vraag van het Parlement. Volgens Steennot en Dejonghe is deze wijziging niet zonder belang.²⁶³ Dit impliceert namelijk dat ook consumenten die hun woonplaats niet hebben op het grondgebied van de Gemeenschap, door de richtlijn kunnen beschermd worden als de overeenkomst op afstand in toepassing van de klassieke regelen van het internationaal privaatrecht ressorteert onder het recht van een lidstaat van de Europese Unie. Dit is bijvoorbeeld het geval indien de aanbieder en de consument hebben gekozen voor de toepassing van het recht van een lidstaat, alsook wanneer de aanwending van de klassieke verwijzingsregels leidt tot de toepassing van het recht van de lidstaat waar de aanbieder is gevestigd.

1.5 Richtlijn betreffende de consumentenkoop²⁶⁴

115 Ook deze richtlijn bevat dezelfde definitie als de voorgaande twee. Het enige verschil tussen deze drie definities en het consumentenbegrip uit de richtlijn onrechtmatige bedingen en consumentenkrediet is dat de eerste drie toepassing vinden als een persoon buiten zijn ‘business’ handelt.

---

²⁶¹ Overweging 29

²⁶² Terryn E., “Richtlijn 2002/65 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten”, *NjW*, 2003, p. 79

²⁶³ Steennot R. en Dejonghe S., “De Europese Richtlijn inzake de bescherming van de consument bij financiële dienstverlening op afstand”, *Bank & fin. Recht*, 2003, p. 211

²⁶⁴ Richtlijn Comm. E.G. nr. 99/4 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en de garanties voor consumptiegoederen, P.B. L. 25 mei 1999, afl. 171, 12-16

1.6 Richtlijn betreffende timesharing²⁶⁵

116 Dit is ook een richtlijn die kadert in de consumentenbescherming. Hier wordt de verkrijger gedefinieerd in artikel 2 als

“iedere natuurlijke persoon die, bij een onder deze richtlijn vallende transactie, handelt voor doeleinden welke geacht kunnen worden niet binnen het kader van zijn beroepsuitoefening te liggen, en aan wie het in de overeenkomst bedoelde recht wordt overgedragen of voor wie het in de overeenkomst bedoelde recht in het leven wordt geroepen.”

1.7 Richtlijn betreffende de prijsaanduiding²⁶⁶

117 In deze richtlijn we de definitie van de consument in artikel 2, e:

“iedere natuurlijke persoon die een product koopt voor doeleinden die niet onder zijn handels-, beroeps- of bedrijfsactiviteit vallen.”

Wat opvalt bij al deze definities is dat het telkens om natuurlijke personen gaat. Verder moet die natuurlijke persoon handelen met een doel dat buiten zijn bedrijfs-, handels- of beroepsactiviteit valt.

1.8 Richtlijn Elektronische Handel²⁶⁷

118 Volgens artikel 2, e) van de richtlijn is consument

“iedere natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden buiten zijn handels- of beroepsactiviteiten vallen.”

Ook de belegger wordt beschermd maar de communautaire wetgever heeft gekozen voor een restrictieve benadering. Met deze richtlijn wordt de consument van diensten beoogd. Enerzijds worden contractuele verplichtingen uit overeenkomsten met consumenten van de richtlijn weerhouden. Deze vallen dan onder het algemeen Verdragsrecht. Anderzijds wordt het uitzonderingsregime in artikel 3, 4 van de richtlijn beperkt tot regelen ter bescherming van de consument, met inbegrip van beleggers.

Tison heeft wel een probleem met de bijzonder restrictieve conceptie van de notie ‘consument’ en ‘belegger’.²⁶⁸ Enerzijds is volgens de richtlijn de consument een natuurlijke persoon die handelt voor doeleinden die buiten zijn handels- of beroepsactiviteiten vallen. Anderzijds blijkt dat de communautaire wetgever de belegger als beschermingswaardig rechtssubject in het kader van het uitzonderingsregime beschouwt als een subcategorie van de consument. In artikel 3, 4 van de richtlijn lezen we immers:

---

²⁶⁵ Richtlijn Comm. E.G. nr. 94/47 betreffende de bescherming van de verkrijger voor wat bepaalde aspecten betreft van overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, P.B. L. 26 oktober 1994, afl. 280, 83-87

²⁶⁶ Richtlijn Comm. E.G. nr. 98/6 betreffende de bescherming van de consument inzake de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten, P.B. L. 16 februari 1998, afl. 80, 27-31

²⁶⁷ Richtlijn Comm. E.G. nr. 2000/31 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt, P.B. L. 17 juli 2000, afl. 178, 1-16

²⁶⁸ Tyson M., “De Richtlijn Elektronische Handel en financiële diensten: een brug te ver?”, in *Liber Amicorum*, Antwerpen, Die Keure, 2001, p. 615

“... bescherming van de consument, met inbegrip van de belegger.’

Deze inperking tot de ‘consument-belegger’ lijkt Tison weinig adequaat voor een doelmatig en consistent regime van beleggersbescherming. De typische criteria van de consument doortrekken naar de belegger is vreemd daar in de meeste Europese lidstaten de financiële regulering de bescherming van ruimere categorieën van beleggers beoogt. De criteria zijn meestal de onderlegdheid in of de vertrouwdheid met beleggingsinstrumenten in plaats van een al dan niet beroepsmatige finaliteit of het onderscheid tussen natuurlijke en rechtspersonen. De benadering van deze richtlijn leidt volgens Tison tot een vaak niet objectief verantwoorde vernauwing van beleggersbeschermende regelen in de lidstaten tot de categorie ‘consumenten-beleggers’. Is het verantwoord een onderscheid te maken tussen een natuurlijke persoon die spaargelden uit zijn privé-patrimonium beheert en de kleine zelfstandige die kasoverschotten belegt? Of verdient een VZW die belegt minder bescherming dan een natuurlijke persoon die aan ‘day trading’ doet?²⁶⁹

1.9 Richtlijn verkoop pakketreizen²⁷⁰

119 Niet in alle Europese wetgeving zijn er dergelijke strikte definiëringen van consumenten opgenomen. Naargelang de functie van de regelgeving wordt soms een ruimere invulling aan het begrip ‘consument’ gegeven.²⁷¹ Daardoor kunnen in specifieke situaties ook beroepsmatige consumenten van de geboden bescherming genieten. Een voorbeeld daarvan is de Richtlijn verkoop pakketreizen die ‘elke persoon’ die het pakket koopt of zich ertoe verbindt, bescherming biedt. Onder een consument wordt verstaan:

“de persoon die het pakket koopt of zich daartoe verbindt, elke persoon namens wie de hoofdcontractant zich ertoe verbindt het pakket te kopen of elke persoon aan wie de hoofdcontractant of een van de andere begunstigden het pakket overdraagt”

1.10 Voorstel Richtlijn consumentenrecht

120 Op 8 oktober 2008 heeft de Europese Commissie een voorstel voor een richtlijn betreffende consumentenrechten ingediend. Deze ontwerprichtlijn maakt deel uit van het in 2004 door de Commissie ingezette traject inzake de herziening van het consumentenacquis. De Commissie wil hiermee de bestaande regelgeving op het gebied van het consumentenrecht vereenvoudigen en vervolledigen. De Commissie stelt als belangrijkste doelstelling de realisering van een interne markt voor de consument voorop waarbij, met inachtneming van het subsidiariteitsbeginsel, het juiste evenwicht wordt gevonden tussen een hoog beschermingsniveau voor de consument enerzijds en het concurrentievermogen van het bedrijfsleven anderzijds.

Deze ontwerprichtlijn is voorlopig het sluitstuk van het horizontale herzieningstraject en omvat regelingen die nu nog zijn opgenomen in vier reeds besproken consumentenrichtlijnen; namelijk de richtlijn colportage, de richtlijn oneerlijke bedingen, de richtlijn consumentenkoop en de richtlijn verkoop op afstand. Als de ontwerprichtlijn niet gewijzigd wordt, zullen deze richtlijn vervallen. De ontwerprichtlijn wil een nieuwe horizontaal

²⁶⁹ Tyson M., “De Richtlijn Elektronische Handel en financiële diensten: een brug te ver?”, in *Liber Amicorum*, Antwerpen, Die Keure, 2001, p. 616

²⁷⁰ Richtlijn Comm. E.G. nr. 90/314 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, P.B. L. 13 juni 1990, afl. 158, 59-64

²⁷¹ De Witte M. en Vermeersch A., *Europees Consumentenrecht*, Antwerpen, Maklu, 2004, p. 15

instrument zijn waarin gemeenschappelijke aspecten van consumentenovereenkomsten worden geregeld. De actieradius van de ontwerprichtlijn is hierdoor groter dan die van de vier huidige consumentenrichtlijnen. Daarnaast zijn de huidige consumentenrichtlijn gebaseerd op minimale harmonisatie terwijl de ontwerprichtlijn gebaseerd is op maximale harmonisatie.

In artikel 2, lid 1 van de ontwerprichtlijn vinden we het consumentenbegrip. De consument is

“iedere natuurlijke persoon die bij onder deze richtlijn vallende overeenkomsten handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen”

Aan het consumentenbegrip wordt dus niet geraakt. Deze definitie is vergelijkbaar of zelfs identiek aan de definities van de consument in de vier vernoemde consumentenrichtlijnen. Het is wel zo dat de onder de ontwerprichtlijn vallende overeenkomsten ruimer zijn dan de overeenkomsten die onder de vier consumentenrichtlijnen vallen. Volgens artikel 3, lid 1 van de ontwerprichtlijn is de ontwerprichtlijn van toepassing op alle verkoop- en dienstovereenkomsten tussen handelaren en consumenten met een gedeeltelijke uitzondering voor financiële diensten. Dit zorgt voor een breed toepassingsveld en omvat onder andere ook zorgovereenkomsten, huurovereenkomsten en tot op een zekere hoogte overeenkomsten die de koop van onroerend goed als voorwerp hebben. Dit gaat beduidend verder dan de vier consumentenrichtlijnen.

2 Brussel I verordening

121 In afdeling IV van de Europese Verordening betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, verder ‘Brussel I’, wordt aan de consument een reeks internationale bevoegdheidsregels gegeven die voor een gedeelte afwijken van de bevoegdheidstoewijzing in artikel 2 Brussel I.²⁷² Artikelen 15 tot en met 17 Brussel I geven de consument meer bescherming in de onderhandelingspositie. Daarin is hij de economisch zwakkere partij. Volgens artikel 16, 1 Brussel I kan de consument zijn rechtsvordering naar keuze inleiden voor de rechter van zijn woonplaats of de woonplaats van zijn tegenpartij. Rechtsvorderingen tegen de consument kunnen dan weer enkel voor de rechter van de woonplaats van de consument gebracht worden (artikel 16, 2 Brussel I). Artikel 17 Brussel I zorgt ervoor dat de partijen niet kunnen afwijken van deze bepalingen voor het ontstaan van het geschil door middel van een forumkeuze. Het begrip ‘consument’ is natuurlijk van groot belang voor de toepassing van de bevoegdheidsregels. In artikel 15, 1 Brussel I vinden we een omschrijving:

“Voor overeenkomsten gesloten door een persoon, de consument, voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd”

Wat nu precies onder die consumentenovereenkomsten moet verstaan worden, werd uitgeklaard door twee belangrijke arresten van het Hof van Justitie.

---

²⁷² Verordening Comm. E.G. nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechtelijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, P.B. L. 16 januari 2001, p. 1

2.1 Arrest Gruber²⁷³

2.1.1 De feiten

122 In deze zaak werd het Hof van Justitie geconfronteerd met een overeenkomst die deels voor privaat, deels voor beroepsmatig gebruik was bedoeld. Een Oostenrijkse landbouwer, Gruber, baatte een landbouwbedrijf uit nabij de Duitse grens. Hij plaatste een bestelling bij een in Duitsland gevestigde firma Bay Wa AG van een reeks nieuwe dakpannen voor zijn boerderij. De boerderij van Gruber vormde een zogenaamd ‘Vierkanthof’: naast een private woning omvat het gebouw ook een varkensfokkerij en een loods voor landbouwwerktuigen en silo’s. De verhouding tussen het private gedeelte en het deel dat dient voor de professionele activiteiten, bedraagt ongeveer 60/40. Bij de contractonderhandelingen had Gruber laten weten aan een medewerker van Bay Wa AG dat hij eigenaar is van een landbouwbedrijf. Er is echter niet uitdrukkelijk vermeld dat de dakpannen ook bedoeld zijn voor de private woonst van Gruber. Nu ontstaat er een probleem. De gelegde dakpannen vertonen volgens Gruber kleurverschillen en het dak moet opnieuw worden gelegd. Gruber wil de kosten daarvan verhalen op Bay Wa AG voor de Oostenrijkse rechtscolleges. Of de Oostenrijkse rechter al dan niet die bevoegdheid kan aanvaarden hangt helemaal af van de vraag of de koop-verkoopovereenkomst die werd gesloten tussen Gruber en Bay Wa AG een consumentenovereenkomst is in de zin van Brussel I.

2.1.2 Rechtsoverwegingen

123 Het Hof van Justitie besliste dat de bijzondere bevoegdheidsregels van de artikelen 13 tot en met 15 van het Executieverdrag in beginsel enkel van toepassing zijn als de overeenkomst tussen de partijen voor een niet-beroepsmatig gebruik van het betrokken goed of de betrokken dienst is gesloten. Als een persoon contracteert voor professionele doeleinden, wordt hij geacht zich in een gelijkwaardige onderhandelingspositie te bevinden waardoor aan de reeds vermelde ratio van artikelen 15 tot en met 17 Brussel I niet is voldaan. Volders vindt dit niet altijd stroken met de werkelijkheid. Zo haalt hij de onderhandelingspositie van kleine en middelgrote ondernemingen (KMO’s) aan.²⁷⁴ In vele gevallen is deze te vergelijken met de onderhandelingspositie van een consument. In tegenstelling tot de consument wordt dit onderhandelingsonevenwicht niet gecorrigeerd door het communautaire internationaal privaatrecht.

Het Hof van Justitie velde ook een oordeel over overeenkomsten met een gemengd doel. Volgens het Hof kan een persoon die een overeenkomst sluit voor een gebruik dat gedeeltelijk op zijn beroepsactiviteit betrekking heeft en daarvan dus slechts gedeeltelijk losstaat, zich in beginsel niet op deze bepalingen beroepen. Dit volgt duidelijk uit de doelstelling van de artikelen 13 tot en met 15 van het Executieverdrag die erin bestaat de persoon van wie wordt aangenomen dat hij zich ten aanzien van zijn wederpartij in een zwakkere positie bevindt, passende bescherming te verstrekken. Dergelijke overeenkomsten vallen dus ook niet onder het toepassingsgebied van de consumentenbeschermende bevoegdheidsregels. Maar er is wel een mogelijkheid volgens het Hof. Als de overeenkomst zo losstaat van de beroepsactiviteit van de betrokkene dat het verband marginaal wordt. De beroepsactiviteit mag bijgevolg in het

---

²⁷³ H.V.J., 20 januari 2005, C-464/01, Gruber, *Jur.* 2005, I-00439

²⁷⁴ Volders B., ‘Het begrip ‘consumentenovereenkomst’ in kort bestek’, *D.C.C.R.*, 2006, p. 89, voetnoot 11

kader van de verrichting waarvoor deze overeenkomst is gesloten, in haar totaliteit beschouwd, slechts een onbetekenende rol spelen.

Wanneer een beroepsmatig aandeel slechts een ‘onbetekenende rol’ speelt, wordt door het Hof verder niet uitgelegd. Door de restrictieve uitleg van het Hof kan men ervan uitgaan dat de nationale rechter slechts in uitzonderlijke gevallen een overeenkomst met gemend doel kan beschouwen als een consumentenovereenkomst in de zin van artikel 15 Brussel I. Criteria die de rechter bij zijn beoordeling kan gebruiken worden wel nader toegelicht:

“Het staat aan de aangezochte rechter om tegen de achtergrond van het hem aldus voorgelegde bewijsmateriaal uit te maken of deze overeenkomst in niet-onbelangrijke mate tot doel had in beroepsmatige behoeften van de betrokken persoon te voorzien dan wel of het beroepsmatige gebruik geen rol van betekenis speelde. Daartoe moet de nationale rechter niet alleen rekening houden met inhoud, aard en doel van de overeenkomst, maar tevens met de objectieve omstandigheden waarin deze tot stand is gekomen.”

Het Hof steunt zijn strenge beslissing op de strikte interpretatie die toekomt aan de drie wetsartikelen. Artikelen 15 tot en met 17 Brussel I zijn immers een uitzondering op de normale bevoegdheidsregeling aan de rechtscollèges van het *forum rei* van artikel 2 Brussel I. Deze artikelen zijn in duidelijke restrictieve bewoordingen en negatief geformuleerd.

Het Hof haalt ook het rechtszekerheidsbeginsel aan. De persoon die voor een niet-onbelangrijk deel voor beroepsdoeleinden contracteert als een consument beschouwen zou de vereiste van een voorspelbare bevoegdheidsaanwijzing kunnen schaden.

Naast deze beoordeling omtrent het professioneel aandeel, hangt een toepassing van de artikelen 15 tot en met 17 Brussel I ook af van de vraag of de wederpartij al dan niet kennis heeft of moet kennis hebben van het doel van de overeenkomst. Volgens het Hof moet de aangezochte rechter zich eerder op het bewijsmateriaal dat objectief uit het dossier blijkt baseren dan op de vraag of de wederpartij van de beweerde consument kennis zou hebben gehad van het doel waarmee de consument de overeenkomst heeft gesloten. Dit om zowel de bewijsvoering als de beoordeling van het bewijs zo veel mogelijk te vergemakkelijken. Verder stelt het Hof dat als de rechter uit dit bewijsmateriaal voldoende kan afleiden dat de overeenkomst in niet onbelangrijke mate aan beroepsmatige behoeften van de betrokken persoon voldeed, de artikelen 13 tot en met 15 van het Executieverdrag hoe dan ook niet van toepassing zullen zijn. Deze bepalingen vormen immers zoals gezegd een uitzonderingsbepaling in de regeling van het Executieverdrag. In dit geval moet dus niet worden onderzocht of de wederpartij van het beroepsmatige gebruik afwist of kon afweten.

Deze redenering is volgens Volders nodeloos complex. Het Hof had zich hier beter gebaseerd op het Giuliano/Lagarde-rapport.²⁷⁵ Dit rapport is een toelichting bij het Rome I verdrag.²⁷⁶ In dit rapport lezen we dat de regeling niet van toepassing is op overeenkomsten die zijn gesloten door handelaars, ondernemers of personen die een vrij beroep uitoefenen en die apparatuur kopen of diensten laten verrichten voor de uitoefening van hun beroepswerkzaamheden. Als zo iemand echter deels beroeps- of bedrijfsmatig handelt en deels niet, valt de situatie enkel onder artikel 5 EVO indien hij hoofdzakelijk niet-beroeps- of bedrijfsmatig handelt. Als de ontvanger van de roerende lichamelijke zaak, de dienst of het krediet in feite hoofdzakelijk niet-beroeps- of bedrijfsmatig heeft gehandeld maar de wederpartij was daarvan niet op de hoogte en daarvan – rekening houdend met alle

---

²⁷⁵ Rapport betreffende het Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst door Mario Giuliano en Paul Lagarde, nr. C 282, P.B. L. 21 oktober 1980, 0001-0050

²⁷⁶ Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst, P.B. L. 9 oktober 1980, afl. 266, 1

omstandigheden - ook niet op de hoogte kon zijn, valt de situatie buiten de werkingssfeer van artikel 5 EVO.

Het Hof verwijst nergens in zijn arrest naar dit rapport. Dit ten onrechte volgens de rechtsleer. Deze laatste stelt voor om de uitspraak van het Hof naar analogie toe te passen voor de omschrijving van het begrip consumentenovereenkomst in de zin van artikel 5 EVO. Volgens Loos lijkt de restrictieve interpretatie van het Hof van Justitie beperkt te zijn.²⁷⁷ Dit omdat de meeste richtlijnen op het gebied van het consumentenrecht uitgaan van een minimumharmonisatie. De lidstaten kunnen dus meer bescherming bieden dan wat op grond van het Europees recht verplicht is. Dit kan als aan de beschermde partij meer rechten worden verleend dan het Europese recht aan die partij toekent of als er al bestaande rechten worden gehandhaafd door het nationale recht naast de nieuwe regelgeving van Europese oorsprong. Meer bescherming wordt ook geboden als het toepassingsgebied van de richtlijn in het nationale recht wordt uitgebreid tot partijen die niet onder de Europese definities vallen. Dit kan geschieden door de consumentenbescherming ook van toepassing te verklaren op sommige door stichtingen en verenigingen of éénmanszaken en firma's gesloten overeenkomsten. Dit met de voorwaarden dat die overeenkomst niet de normale bedrijfsuitoefening betreft en de desbetreffende stichting of een éénmanszaak dus niet over meer deskundigheid beschikt dan de gemiddelde consument. Welke gevolgen zou een dergelijke interpretatie van het begrip 'consument' nu hebben? Als we het arrest Gruber toepassen zou een consument die een computer koopt voor beroepsmatige en private doeleinden, geen consument zijn in de zin van het Europese recht. Zo zijn de bepalingen van onder andere de richtlijn consumentenkoop niet van toepassing. Volgens Loos wordt de positie van deze 'niet-consument' daarmee niet geraakt door de richtlijn.²⁷⁸ Zo besliste het Hof van Justitie reeds in het arrest Nijman dat de verplichting tot richtlijnconforme interpretatie enkel geldt voor zover het door een rechter te beslissen geval onder het toepassingsgebied van de richtlijn valt. Het ging *in casu* over de handel in en het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Voor het deel dat niet door een richtlijn wordt bestreken, is de bevoegdheid van een lidstaat om een aangelegenheid te regelen zoals het hem goeddunkt, niet ingeperkt. Het zou volgens deze redenering een lidstaat vrijstaan om de consumentenbeschermende bepalingen zelf van overeenkomstige toepassing te verklaren. Men kan dus het begrip 'consument' ruimer definiëren dan op grond van de richtlijn verplicht is. Deze idee vindt voortaan dan ook toepassing in het kader van artikel 15 Brussel I. De restrictieve uitleg van het Hof van Justitie lijkt dus geen gevolgen te hebben voor de reikwijdte van de consumentenbescherming op nationaal niveau. Maar het lijkt volgens Loos waarschijnlijk dat ook op nationaal niveau de neiging zal ontstaan het begrip enger te interpreteren en bij overeenkomsten met een gemengd doel in beginsel aan te nemen dat de consumentenbeschermende bepalingen niet van toepassing zijn. Op die manier blijkt het arrest Gruber een stap terug te zijn in de ontwikkeling van een socialer Europa.

In het arrest Gruber stelt het Hof ten slotte dat een beroep op de beschermde bevoegdheidsregels niet mogelijk is als, hoewel uit de objectieve omstandigheden van de casus als zodanig niet blijkt dat de overeenkomst voor professionele doeleinden wordt gesloten, de wederpartij niettemin te goeder trouw de indruk heeft gewekt dat de consument voor beroepsdoeleinden handelt. Dit stemt wel overeen met het rapport Guiliano/Lagarde:

“Als de ontvanger van de roerende lichamelijke zaak of de dienst duidelijk beroepsmatig handelt en bij voorbeeld zaken bestelt die werkelijk kunnen dienen voor de uitoefening van

---

²⁷⁷ Loos M., “Het begrip ‘consument’ in het Europese en Nederlandse privaatrecht”, *W.P.N.R.*, 2005, p. 772

²⁷⁸ Loos M., “Het begrip ‘consument’ in het Europese en Nederlandse privaatrecht”, *W.P.N.R.*, 2005, p. 772

zijn beroep, en daarbij gebruik maakt van papier met een beroepsmatig briefhoofd, is de goede trouw van de wederpartij beschermd en is artikel 5 niet van toepassing.”

2.2 Arrest Engler²⁷⁹

2.2.1 Feiten

124 Janus Versand GmbH is een postorderbedrijf met hoofdzetel in Duitsland. Dit bedrijf had een op naam gestelde brief verstuurd naar Petra Engler. Zij was een consument met woonplaats in Oostenrijk. Deze brief gaf door de vorm en de inhoud aan dat Petra Engler als winnares was uitgekozen van een geldprijs in een door Versand georganiseerde loterij. Bij de brief zat ook een catalogus en een formulier waarmee een vrijblijvende proefbestelling kon worden geplaatst. De bijgevoegde prijscheque moest teruggezonden worden om de geldprijs te innen zonder dat een bijkomende bestelling vereist was.

De feiten van het arrest Engler doen denken aan het arrest Gabriel.²⁸⁰ Maar in het arrest Gabriel was de uitbetaling van de geldprijs wél onderworpen aan het plaatsen van een bestelling met een minimale koopsom. Dat bedrag lag echter wel een stuk onder de waarde van de geldprijs. In beide arresten weigerde de onderneming wel om de geldprijs uit te keren en richtte de consument zich tot de Oostenrijkse rechtscollleges om de uitbetaling van de toegekende prijs in rechte af te dwingen.

2.2.2 Rechtsoverwegingen

125 In het arrest Gabriel aanvaardde het Hof van Justitie de toepassing van artikel 15 Brussel I. Maar in het arrest Engler wijst ze hetzelfde artikel 15 Brussel I af. Het Hof doet dit omdat er geen overeenkomst bestaat tussen de partijen. Artikel 13 verwoordt immers ondubbelzinnig dat het moet gaan over een door de consument gesloten

“overeenkomst die betrekking heeft op de verstrekking van diensten of op de levering van roerende lichamelijke zaken.”

Het is bovendien volgens het Hof ook vereist dat de partijen in het kader van deze overeenkomst wederkerige of onderling samenhangende verbintenissen zijn aangegaan. De rechtsvordering moet verband houden met een tussen de consument en de beroepsverkoper gesloten overeenkomst tot levering van roerende lichamelijke zaken of diensten waaruit wederkerige en onderling samenhangende verplichtingen tussen de twee partijen bij de overeenkomst zijn ontstaan.

Er kan volgens het Hof echter niet worden betwist dat in een dergelijke situatie de verzoekster in het hoofdgeding een consument is die onder artikel 13, eerste alinea van het Executieverdrag valt. En ook de verkoper heeft zich volgens de in punt 3, sub a van deze bepaling bedoelde vormen tot de consument gericht door hem een brief op naam te sturen die de toezegging van een prijs bevatte en waarbij een catalogus en een bestelbon waren gevoegd. Daarin had hij zijn roerende lichamelijke zaken te koop aangeboden in de verdragsluitende staat waar de consument zijn woonplaats heeft om hem ertoe te overhalen in te gaan op het

---

²⁷⁹ H.V.J., 20 januari 2005, C-27/02, Engler, *Jur.* 2005, I-481

²⁸⁰ H.V.J., 11 juli 2002, C-96/00, Gabriel, *Jur.* 2002, I-6337

verzoek van de verkoper. Deze pogingen hebben *in casu* echter niet geleid tot het sluiten van een overeenkomst tussen de verkoper en de consument over een van de in deze bepaling bedoelde specifieke zaken in het kader waarvan deze partijen wederkerige verbintenissen zouden zijn aangegaan.

Het is duidelijk dat er in het arrest Gabriel wel een dergelijke overeenkomst voorhanden was en in het arrest Engler niet. Zoals gezegd was de toezegging van de geldprijs niet afhankelijk van een aankoopverplichting en er was ook geen bestelling geplaatst door Petra Engler bij Janus Versand GmbH.

Het Hof van Justitie volhardt dus in haar restrictieve interpretatie van het begrip consumentenovereenkomst. Het Hof steunt haar beslissing weer op de vaststelling dat de consumentenbeschermende bevoegdheidsregels een uitzondering vormen op de hoofdregel van artikel 2 Brussel I en daarom moeten ze strikt geïnterpreteerd worden:

“De artikelen 13 tot en met 15 van dit verdrag vormen immers een uitzondering op de in artikel 2, eerste alinea, ervan geformuleerde algemene regel waarbij bevoegdheid wordt verleend aan de gerechten van de verdragsluitende staat op het grondgebied waarvan de verweerder woonplaats heeft.”

In de praktijk leidt deze letterlijke interpretatie van artikel 15 Brussel I ertoe dat de fase van precontractuele contractonderhandelingen buiten het materiële toepassingsgebied van dit artikel vallen.²⁸¹ De consument is voortaan slechts beschermd door de bevoegdheidsregels van afdeling IV vanaf het ogenblik dat er een overeenkomst tot stand komt.

Voor de toepassing van artikel 5, 1 Brussel I is er geen nood aan een overeenkomst tussen de partijen. De materiële werkingssfeer van het artikel moet volgens het Hof van Justitie ruim worden geïnterpreteerd. Voor de toepassing van de bijzondere bevoegdheidsregel voor verbintenissen uit overeenkomst in artikel 5, punt 1 Brussel I is er vereist dat er sprake is van een vrijwillig aangegane juridische verbintenis van een persoon jegens een andere waarop de vordering van de verzoeker is gebaseerd.

De bevoegdheid is dan voor de rechtbanken van de plaats van uitvoering van deze vrijwillige verbintenis. Het Hof stelt vervolgens dat op zijn minst vanaf dat tijdstip een door een verkoper in omstandigheden als die in het hoofdgeding vrijwillig gestelde handeling moet worden aangemerkt als een handeling die een verbintenis kan opleveren die de auteur ervan verbindt als een verbintenis uit overeenkomst. Dus kan ook worden aangenomen dat de voorwaarde betreffende het bestaan van een dwingende verbintenis van een partij jegens een andere is vervuld. Om deze redenen is de bevoegdheidstoewijzing aan de Oostenrijkse rechtscolleges toch gegrond.

3 EEX-verdrag

126 Ook het EEX-verdrag bevat een onderdeel voor consumentenovereenkomsten.²⁸² In artikel 13 EEX-verdrag vinden we een definitie:

“...door een persoon voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd...”

---

²⁸¹ Volders B., “Het begrip ‘consumentenovereenkomst’ in kort bestek”, *D.C.C.R.*, 2006, p. 92

²⁸² Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, P.B. L. 27 september 1968, afl. 299, 32

Het arrest Shearson Lehmann Hutton verklaart deze beschermende regeling. Het is ingegeven door het streven de consument als de economisch zwakkere en juridisch minder ervaren contractspartij te beschermen. Men mag de consument zijn moed niet ontnemen om een rechtsvordering in te stellen door hem te verplichten zijn vordering aanhangig te maken voor de gerechten van een van de staat op het grondgebied waarvan zijn wederpartij zijn woonplaats heeft.²⁸³

Het Hof van Justitie interpreteerde deze definitie verder in het arrest Benincasa.²⁸⁴ Het Hof stelde dat zelfs partijen bij een franchiseovereenkomst die de toekomstige opening van een commerciële vestiging tot doel heeft, geen consumenten zijn. In het arrest lezen we dat enkel overeenkomsten die worden gesloten om te voorzien in de consumptiebehoeften van een persoon als particulier onder bepalingen ter bescherming van de consument vallen. Enkel de consument wordt beschouwd als de economisch zwakkere partij. De beoogde bijzondere bescherming is niet gerechtvaardigd voor overeenkomsten die beroepsactiviteit tot doel hebben. Ook al is die beroepsactiviteit slechts voor de toekomst bedoeld aangezien het toekomstige karakter van een activiteit niets afdoet aan de bedrijfs- of beroepsmatige aard ervan.

Het EEX-Verdrag verliest wel aan belang sinds de komst van Brussel I. Toch blijft het nog gelden in verhouding tot landen waarop die laatste niet van toepassing is.

4 Rome I

127 Het Rome I-verdrag vervangt het EVO-verdrag van 1980. Deze laatste was het verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst.²⁸⁵

Het EVO kwam tot stand in de marge van de EG. De lidstaten hebben hiermee de wil tot uiting gebracht om ook voor het conflictenrecht met betrekking tot verbintenissen uit overeenkomst eenvormige regels op te stellen. Het vindt toepassing op verbintenissen uit overeenkomst wanneer uit het recht van verschillende rechtsstelsels moet worden gekozen (artikel 1 EVO). De basisregel is dat er eerst in het contract moet gekeken worden of er een rechtskeuze is gemaakt (artikel 3 EVO). Zo niet, wordt de overeenkomst beheerst door het recht van het land waarmee ze het nauwst verbonden is (artikel 4, lid 1 EVO). Er zijn echter ook specifieke bepalingen voor enkele bijzondere contracten. Eén van die bijzondere contracten is de consumentenovereenkomst (artikel 5 EVO). De regel in artikel 5 EVO is slechts van toepassing op overeenkomsten die de consument heeft gesloten

“voor gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig gebruikt kan worden beschouwd.”

Het verdrag biedt verder geen uitleg omtrent deze vereiste. Dit heeft geleid tot vele interpretatieproblemen. Maar aangezien de consumentenbescherming in het EVO gelijkaardig is opgebouwd aan de bescherming in het EEX-verdrag, mag de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EG omtrent het EEX-verdrag als indicatie gebruikt worden voor de interpretatie van het EVO. Daaruit blijkt dat de consumentenbescherming niet kan worden verleend indien een persoon gedeeltelijk beroepsmatig handelt. Dit volgt uit het reeds

---

²⁸³ H.V.J., 19 januari 1993, Shearson Lehmann Hutton, C-89/91, *Jur.* 1993, I-139

²⁸⁴ H.V.J., 3 juli 1997, C-269/95, F. Benincasa t. Dentalkit, *Jur.* 1997, I-3788

²⁸⁵ Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst, P.B. L. 9 oktober 1980, afl. 266, 1

vermelde Giuliano/Lagarde-rapport.²⁸⁶ Deze geeft een toelichting bij het EVO. In het commentaar bij artikel 5 EVO wordt er uitleg gegeven over het geval van een overeenkomst met een dubbel doel. De bijzondere beschermende conflictregel kan enkel toepassing vinden als de persoon hoofdzakelijk niet beroeps- of bedrijfsmatig handelt.

Een belangrijke zaak is het arrest Bertrand / Paul Ott.²⁸⁷ Daaruit onthouden we dat de consumentenbescherming als een *lex specialis* gezien moet worden en dus restrictief geïnterpreteerd moet worden. De bescherming valt enkel te verantwoorden door de noodzaak aan bescherming van een zwakkere partij. Ze kan enkel worden toegepast ten opzichte van personen die als particuliere eindgebruikers niet de intentie hebben te handelen uit hoofde van een beroep of een bedrijf zodat zij zich ten opzichte van hun wederpartij in een zwakkere economische positie bevinden. Ook het reeds besproken arrest Benincasa is van belang. Deze stelt zoals gezegd dat een overeenkomst die is gesloten met het oog op een toekomstige, maar nog niet uitgeoefende beroepsactiviteit, niet als een consumentenovereenkomst mag worden beschouwd.²⁸⁸

Op 17 juni 2008 keurde het Europees parlement de Rome I verordening goed die een nieuwe regeling terzake uitwerkt via de Rome I verordening die toepasselijk zal zijn vanaf 17 december 2009. De vordering bepaalt het recht dat toepasselijk is op verbintenissen uit overeenkomst. Ook in Rome I worden er enkele bijzondere contracten behandeld. In artikel 6 Rome I vinden we de consumentenovereenkomsten. De overeenkomst moet gesloten zijn door

“een natuurlijke persoon voor een gebruik dat als niet bedrijfs- of beroepsmatig kan worden beschouwd”

De definitie is gelijkaardig aan de omschrijving in het EVO. Er wordt in Rome I echter wel uitdrukkelijk gestipuleerd dat het om een natuurlijke persoon moet gaan. Een rechtspersoon zal zich dus niet meer als een consument op het internationaal contractenverdrag kunnen beroepen.

5 C.I.S.G.

128 Het Weens Koopverdrag is van toepassing op koopovereenkomsten tussen professionelen. In artikel 2 C.I.S.G. wordt er gestipuleerd op wat het verdrag niet van toepassing is. Dit is onder andere op consumentenovereenkomsten. Artikel 2 C.I.S.G. lezen we:

“koop van roerende zaken, gekocht voor persoonlijk gebruik of voor gebruik in gezin of huishouding, tenzij de verkoper te eniger tijd voor of bij het sluiten van de overeenkomst niet wist of had behoren te weten dat de zaken voor zodanig gebruik werden gekocht”

---

²⁸⁶ Rapport betreffende het Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst door Mario Giuliano en Paul Lagarde, nr. C 282, P.B. L. 21 oktober 1980, 0001-0050

²⁸⁷ H.V.J., 21 juni 1978, Bertrand / Paul Ott., *Jur.* 1978, 1431

²⁸⁸ Zie *supra*, randnummer 126.

6 Het Europese consumentenbegrip

6.1 Basiselementen

129 Als we al deze definities bekijken, kunnen we er vier elementen uit afleiden die determinerend zijn voor een kwalificatie als consument.

6.1.1 Natuurlijke personen en/of rechtspersonen?

130 Moet de consument een natuurlijke persoon zijn of kan het uitgebreid worden tot rechtspersonen die zich in gelijkaardige omstandigheden bevinden als de natuurlijke personen? Volgens de Europese richtlijnen moet de consument alleszins een natuurlijke persoon zijn. Maar de lidstaten moeten die richtlijnen omzetten naar nationaal recht. De lidstaten kunnen op die manier een hogere bescherming aanbieden dan de richtlijn. De bescherming kan zo gegeven worden aan rechtspersonen. Dit kan uiteraard enkel als de richtlijn een minimale harmonisatie voorziet. Als de richtlijn gebaseerd is op maximale harmonisatie is dit niet mogelijk.

De meeste lidstaten beperken echter hun consumentenbescherming tot natuurlijke personen. Er zijn er wel enkele die verdere bescherming bieden zoals Denemarken.²⁸⁹ Maar Europa heeft gekozen om de standaarddefinitie te beperken tot natuurlijke personen.

6.1.2 Het doel van de transactie

131 Er zijn twee mogelijkheden om de doelstelling van een handeling van een natuurlijke persoon te omschrijven. Ofwel handelt hij voor persoonlijke, familiale of huishoudelijke doeleinden ofwel handelt hij voor doeleinden die buiten zijn beroeps-, bedrijfs- of handelsactiviteit liggen. Zowel de positieve als de negatieve omschrijving wordt gebruikt in nationale en internationale wetgeving. Meestal leiden ze ook tot hetzelfde resultaat hoewel er in sommige gevallen toch een verschillend resultaat kan bereikt worden. Een natuurlijke persoon kan bijvoorbeeld een koopovereenkomst afsluiten in zijn eigen naam met de bedoeling het goed te laten gebruiken door een vereniging zonder winstoogmerk waarvan die persoon lid is.²⁹⁰ In dit geval heeft de natuurlijke persoon een goed gekocht met een doel dat buiten zijn bedrijfs-, handels- of beroepsactiviteiten ligt maar niet binnen zijn persoonlijke, familiale of huishoudelijke belangen. Deze persoon wordt dus enkel beschermd als de negatieve omschrijving van de consument wordt gehanteerd. Onder meer om deze reden kozen alle Europese richtlijnen voor de negatieve omschrijving. Ook in randgevallen dient de natuurlijke persoon beschermd te worden. De beslissende factor is of de natuurlijke persoon al dan niet buiten zijn professionele sfeer handelt en dus zelf het risico neemt bij een transactie. Met deze negatieve omschrijving kan de natuurlijke persoon beschermd worden die handelt met winstoogmerk. Het is maar wanneer de natuurlijke persoon gekochte goederen meteen weer verkoopt en hij dit op regelmatige basis doet, hij kan geacht worden te handelen voor zijn beroeps-, handels- of bedrijfsactiviteiten.

---

²⁸⁹ Herre J., Hondius E. en Alpa G., "The notion of consumer and professional and some related questions", www.sgecc.net, p. 4

²⁹⁰ Herre J., Hondius E. en Alpa G., "The notion of consumer and professional and some related questions", www.sgecc.net, p. 4-5

6.1.3 Gemengd doel

132 In vele nationale wetgevingen bevat het consumentenbegrip de voorwaarde dat er gehandeld moet worden met een doel dat zich hoofdzakelijk in de privé-sfeer of hoofdzakelijk buiten de professionele sfeer bevindt. Nochtans zijn dergelijke bewoordingen niet te vinden in Europese richtlijnen of in het C.I.S.G..

Bij de implementatie van de richtlijn oneerlijke bedingen en de richtlijn buiten verkooppromten gesloten overeenkomsten nam de Europese Commissie en de Europese Raad toch een opmerkelijk standpunt in.²⁹¹ De richtlijnen zijn ook van toepassing als de natuurlijke persoon handelt met een gemengd doel zolang het hoofddoel buiten zijn bedrijfs-, handels- of beroepsactiviteiten valt. Er zijn dus stemmen in Europa die pleiten voor een ruimer consumentenbegrip.

De aanpak die uiteindelijk gekozen is, is dat de transactie als een consumentenovereenkomst gezien kan worden als de natuurlijke persoon hoofdzakelijk buiten zijn beroeps-, handels- of bedrijfsactiviteiten handelt.²⁹² We verwijzen hierbij naar het hierboven besproken arrest Gruber.²⁹³

6.1.4 Objectieve of subjectieve definitie

133 Deze ingewikkelde vraag houdt in of het consumentenbegrip de verplichting bevat of moet bevatten dat het doel van de handeling van de natuurlijke persoon bekend moet zijn bij de professionele tegenpartij? Of is het genoeg dat de consument dit doel had ongeacht het medeweten van de professionele tegenpartij? Een voorbeeldje kan dit verduidelijken.²⁹⁴ Een man wil voor zijn vrouw een verjaardagsgeschenk kopen. Hij gaat naar een winkel voor professionelen en koopt een geschenk zonder de verkoper in te lichten dat noch hij noch zijn vrouw een professioneel is. Zal de consumentenbescherming hier gelden?

Het antwoord op deze vraag verschilt in de nationale wetgevingen van de lidstaten van de EU maar ook in de verschillende Europese richtlijnen. Geen enkele Europese richtlijn beantwoordt de vraag expliciet. Maar we kunnen wel een antwoord vinden in protocollen van de Europese Commissie en Europese Raad. Daarin antwoorden ze op vragen omtrent de richtlijn inzake het consumentenkrediet en inzake buiten de verkooppromten gesloten overeenkomsten. Een transactie waarin de professioneel niet of niet kon weten dat de handeling voornamelijk gesteld was buiten bedrijfs-, handels- of beroepsactiviteiten, wordt niet geacht een consumentenovereenkomst te zijn!

We verwijzen ook nog eens naar de definitie in het C.I.S.G..²⁹⁵ We concentreren ons daarbij op het tweede deel van de definitie:

“...tenzij de verkoper te eniger tijd voor of bij het sluiten van de overeenkomst niet wist of had behoren te weten dat de zaken voor zodanig gebruik werden gekocht”

Het C.I.S.G. heeft dus wel expliciet gekozen voor een objectieve benadering van het consumentenbegrip.

---

²⁹¹ Herre J., Hondius E. en Alpa G., “The notion of consumer and professional and some related questions”, www.sgecc.net, p. 5

²⁹² Geraint Howells en Thomas Wilhelmsson, *EC Consumer Law*, Aldershot, Ashgate, 1997, p. 3

²⁹³ Zie *supra*, randnummer 122.

²⁹⁴ Herre J., Hondius E. en Alpa G., “The notion of consumer and professional and some related questions”, www.sgecc.net, p. 6

²⁹⁵ Zie *supra*, randnummer 128.

Volgens Herre, Hondius en Alpa moet er een keuze gemaakt worden tussen de twee benaderingen.²⁹⁶ De benadering dat de kennis van de professioneel bepalend is, heeft het voordeel dat het de professioneel de mogelijkheid geeft een risicoanalyse te doen voor het sluiten van het contract. Langs de andere kant biedt de andere benadering een betere bescherming van de consument aan daar deze laatste vaak niet op de hoogte is van de reglementering. In de standaarddefinities wordt deze laatste dan ook gebruikt.

6.2 Bescherming van kleine ondernemingen

134 Een belangrijke zorg zijn de kleine ondernemingen, non-profit organisaties en andere rechtspersonen. In vele opzichten bevinden deze zich in dezelfde situatie als consumenten. Ze hebben net zoals consumenten vaak niet de expertise en ervaring bij vele transacties. Het is echter moeilijk een grens te trekken tussen rechtspersonen die bescherming verdienen en de andere rechtspersonen. Vele wetgevers hebben zich er de tanden op stuk gebeten.²⁹⁷ Wat zijn doorslaggevende elementen? Het aantal werknemers, de activa van het bedrijf, de turn-over, het non-profit-statuuut van de rechtspersoon, etc? Het is niet simpel om een algemene oplossing te vinden.

Herre, Hondius en Alpa maken enkele observaties.²⁹⁸ Eerst en vooral worden regels inzake de consumentenbescherming vaak gebruikt als katalysator om gemeen (contracten)recht te veranderen. Een voorbeeld is de richtlijn betreffende pakketreizen.²⁹⁹ Deze richtlijn is er gekomen om de consument te beschermen maar ze is zodanig opgesteld dat ze ook professionele passagiers beschermt. Hetzelfde geldt voor de verordening inzake overboeking die zelfs over 'passagiers' in plaats van 'consumenten'.³⁰⁰ Vervolgens gaan regels inzake consumentenbescherming vaak samen met meer algemene regels die ook van toepassing zijn op professionelen. De regels inzake consumentenbescherming zouden rechters kunnen beïnvloeden in geschillen met kleine ondernemingen in plaats van natuurlijke personen. Dit wordt de reflexwerking genoemd. Een laatste mogelijkheid om de consumentenbescherming uit te breiden naar kleine ondernemingen is wanneer de transactie compleet vreemd is aan de handel of de bedrijvigheid van die onderneming. Herre, Hondius en Alpa halen het voorbeeld aan van een financieel adviseur die zijn computer verkoopt aan een natuurlijke persoon.

---

²⁹⁶ Herre J., Hondius E. en Alpa G., "The notion of consumer and professional and some related questions", www.sgecc.net, p. 7

²⁹⁷ Herre J., Hondius E. en Alpa G., "The notion of consumer and professional and some related questions", www.sgecc.net, p. 10

²⁹⁸ Herre J., Hondius E. en Alpa G., "The notion of consumer and professional and some related questions", www.sgecc.net, p. 11

²⁹⁹ Richtlijn Comm. E.G. nr. 90/314 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, P.B. L. 13 juni 1990, afl. 158, 59-64

³⁰⁰ Verordening Comm. E.G. nr. 261/2004 van de Commissie van 11 februari 2004 betreffende compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten, P.B. L. 17 februari 2004, 1-8

BESLUIT

135 Tot zover onze studie van het consumentenbegrip. Op het eerste zicht denkt iedereen wel te weten wie een consument is. Maar zoals is gebleken, is het niet altijd even eenvoudig om uit te maken of iemand beschouwd kan worden als een consument of niet.

136 De consumentenbegrippen in de Belgische wetten zijn niet altijd éénduidig. De grootste oorzaak daarvan is de W.H.P.C.. Door de term 'uitsluitend' is het onmogelijk een éénvormig consumentenbegrip te hebben in België. De W.H.P.C. is wellicht de bekendste en belangrijkste consumentenbeschermende wet in België en toch heeft net deze wet het moeilijkste toepassingsgebied. Er is geen enkele andere consumentenbeschermende wet in België die dit strenge criterium bevat. Ook in Europa vinden we dit niet terug. Het lijkt me daarom een spijtige zaak dat de W.H.P.C. zo streng te werk gaat.

Op die manier is het in de W.H.P.C. niet mogelijk om het zogenaamde gemengd gebruik onder het toepassingsgebied te brengen. Iets wat in andere consumentenbeschermende wetten in België wel mogelijk is. Ook sinds het befaamde arrest Gruber is het duidelijk dat iemand die hoofdzakelijk voor private doeleinden handelt, als een consument moet kunnen beschouwd worden. Dit is iets wat volgens mij in de W.H.P.C. ook mogelijk zou moeten zijn. Bovendien is al gebleken dat de consumentenbescherming bij zijn doelgroep, de vele consumenten, niet goed gekend is. Het is dan ook niet bevorderlijk voor die kennis als je als persoon onder de ene wet wel en onder de andere wet niet als consument kan beschouwd worden. Deze discrepantie leidt tot rechtsonzekerheid.

Eerder in deze masterproef zijn er al voorbeelden gegeven van de absurde gevolgen van het criterium 'uitsluitend'.³⁰¹ Het lijkt mij alleszins interessanter om de definitie in de W.H.P.C. aan te passen en te gaan voor een éénvormig en duidelijk consumentenbegrip in België. Een goede definitie kan het consumentenbegrip uit de W.C.K. zijn. Voor de W.H.P.C. kan deze dan verruimd worden voor rechtspersonen. De uitsluiting van rechtspersonen in de W.C.K. valt te begrijpen maar zoals reeds gezegd is die uitsluiting in de W.H.K. niet echt meer gerechtvaardigd.³⁰²

137 In de Belgische wetten die de consument beschermen, wordt het bestemmingscriterium gehanteerd om te onderzoeken of iemand handelt voor private doeleinden. Dit staat vast en er is niemand die dit zal ontkennen.

Tegenover dit bestemmingscriterium staat wel het specialiteitscriterium. In plaats van de bestemming van het goed na te gaan, kijkt men of de persoon in kwestie buiten zijn specialiteiten optreedt. Een handelaar in keukens kan een PC kopen voor zijn winkel. Deze persoon zal met het bestemmingscriterium nooit bescherming genieten. Hij weet echter even weinig van computers als een persoon die een PC koopt voor zijn kinderen. Het is mijn inziens dan ook niet logisch dat deze handelaar geen bijkomende bescherming geboden wordt. Indien men echter het specialiteitscriterium in de wet zou inschrijven, zou deze handelaar wel als een consument beschouwd kunnen worden. Iets wat volgens mij niet meer dan rechtvaardig is. Dit criterium is voor mij billijker dan het bestemmingscriterium maar ik betwist niet dat het bestemmingscriterium vandaag moet toegepast worden.

Naast de billijkheid is er nog een andere reden om het specialiteitscriterium te verkiezen. Bij het gebruik van het bestemmingscriterium stelt er zich een ander probleem. Namelijk het moeilijke vraagstuk of we de consument objectief of dan wel subjectief moeten

---

³⁰¹ Zie *supra*, randnummer 12.

³⁰² Zie *supra*, randnummer 65.

interpreteren.³⁰³ Als we echter het specialiteitscriterium zouden gebruiken, moeten we helemaal geen rekening meer houden met deze moeilijke materie.

138 Wat echter wel positief is, is de visie van Europa op het consumentenbegrip. Zoals gezegd zijn er meer en meer stemmen in Europa om een ruimer consumentenbegrip te creëren.³⁰⁴ Een gemengd doel vormt geen probleem zolang het private deel het hoofdbestanddeel vormt en er wordt rekening gehouden met en oplossingen gezocht voor kleine ondernemingen.

Verder is het aangenaam om vast te stellen dat er in de verschillende richtlijnen een éénduidig consumentenbegrip gebruikt wordt. De definities in de consumentenbeschermende richtlijnen verschillen nauwelijks van elkaar. Ook met het nieuwe voorstel voor een richtlijn consumentenrecht wordt dit consumentenbegrip behouden. Wanneer deze toepassing zal vinden in de praktijk en wat de gevolgen zullen zijn, is echter nog toekomstmuziek.

139 Het is duidelijk dat het consumentenrecht in beweging blijft. Er komen in de toekomst meer en meer uitdagingen om de consumentenbescherming te vernieuwen. We denken daarbij vooral aan de elektronische handel over de grenzen. De consumenten zullen ook nooit stoppen met consumeren dus het blijft een interessante materie die zeker het volgen waard is. In België blijft het zoeken naar een doelmatig afbakeningscriterium op grond waarvan een niet-beroepsmatige deelname aan het handelsverkeer in overeenstemming met het vrije keuzerecht van de consument kan gebracht worden. Vrij kunnen kiezen betekent ook dat er kennis vereist is. De consument heeft dus als marktdeelnemer met vrije keuze nood aan inzicht in de gevolgen van een bepaalde keuze op die markt. Hoe meer inzicht en kennis, hoe beter de keuze van de consument kan zijn.

---

³⁰³ Zie *supra*, randnummer 6.

³⁰⁴ Zie *supra*, randnummer 132.

BIBLIOGRAFIE

Rechtsleer

Boeken

Kristiaan Bernauw, “De bescherming van de consument in het verzekeringsrecht”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 233-260

Dominique Blommaert, “De bescherming van de kredietnemer in het kredietrecht”, in *Financiële regulering op zoek naar nieuwe evenwichten*, Antwerpen, Intersentia, 2003, p. 85-125

Ann-Dominique Boone, “De bescherming van de consument in de kredietsector”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 213-219

Thierry Bourgoignie, *Eléments pour une théorie du droit de la consommation*, Brussel, Bruyant, 1988, 550 p.

Jean Calais-Auloy, *Droit de la Consommation*, Parijs, Précis-Dalloz, 1992, 640 p.

Gérard Cas en Didier Ferrier, *Traité de Droit de la Consommation*, Parijs, P.U.F., 1986, 592 p.

Herman Cousy, “De rol van de goede trouw in het verzekeringscontract” in *Liber Amicorum Jan Ronse*, Brussel, Story-Scientia, 1986, 754 p.

Léon Dabin, *La Promotion des intérêts des consommateurs au sein d’une économie de marchés*, Brussel, Story Scientia, 737 p.

Maarten Dambre, *Consumentenkrediet: een commentaar op de nieuwe reglementering*, Gent, Mys & Breesch, 1993, 125 p.

Maarten Dambre, “De bescherming van de consument in de kredietsector”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 129-212

Inge Demuyne, “De consument en de onrechtmatige contractuele bedingen”, in *Consumentenrecht*, Antwerpen, Die Keure, 1998, p. 49-122

Inge Demuyne, Carine Gasse en Geert Delaruelle, *De consument in het recht: verwend, verwaand of miskend?*, Antwerpen, Maklu, 2003, 281 p.

Françoise Demont-Naert, *Consommateurs défavorisés: crédit et endettement. Contribution à l’étude d’efficacité du droit de la consommation*, Brussel, Story Scientia, 1992, 362 p.

Mieke De Witte en An Vermeersch, *Europees Consumentenrecht*, Antwerpen, Maklu, 2004, 290 p.

Jean-Luc Fagnart, *Les pratiques du commerce et l’information et la protection du consommateur*, Brussel, Editions du Jeune Barreau de Bruxelles, 1991, 361 p.

Michel Flamee, Paul Maeyaert, Gabriel Luc Ballon en Paul De Vroede, *Handelspraktijken: het nieuwe in de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument*, Brugge, Die Keure, 1992, 231 p.

Ewoud Herman Hondius, *Consumentenrecht: een overzicht van de rechtspositie van de consument*, Deventer, Kluwer, 1996, 445 p.

Gérard Hertig, *Le rôle du consommateur dans le droit de la concurrence en Suisse*, Lausanne, Payot, 1984, 321 p.

Y. Hofhuis, *Minimumharmonisatie in het Europees recht: vormen, begrip en gevolgen*, Deventer, Kluwer, 2006, 191 p.

Geraint Howells en Thomas Wilhelmsson, *EC Consumer Law*, Aldershot, Ashgate, 1997, 464 p.

Nick Huls, *Wet op het consumentenkrediet*, Deventer, Kluwer, 1993, 206 p.

W.A. Jacobs, *ADR en consument: een rechtsvergelijkende studie naar de mogelijkheid van alternatieve geschillenoplossing*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 421 p.

Johannes Antonius Maria Pius Keijser, *Consumentenrecht : enige aspecten van de rechtspositie van consument en ondernemer*, Deventer, Kluwer, 1977, 179 p.

Pierre Lettany, *Het consumentenkrediet, De wet van 12 juni 1991*, Deurne, Kluwer, 1993, 431 p.

Dirk Meulemans en Guy Schepers, *De nieuwe wet op het Hypothecair Krediet*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 566 p.

Norbert Reich, *Verbaucher und Recht*, Göttingen, Verlag Otto Schwartz, 1976, 201 p.

Gerhard Scherhorn, *Verbrauchererziehung in der Bundesrepublik Deutschland : eine Bestandsaufnahme*, Baltmannsweiler, Burgbücherei Schneider, 1979, p. 387 p.

Guy Schrans en Reinhard Steennot, *Algemeen deel van het financieel recht*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 484 p.

Reinhard Steennot en Sofie Dejonghe, *Handboek consumentenbescherming en handelspraktijken*, Antwerpen, Intersentia, 2007, 628 p.

Sophie Stijns en Jules Stuyck, *Het nieuwe kooprecht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 166 p.

Gert Straetmans, *Consument en markt, onderzoek naar de rechtspositie van de consument op de Europese interne markt: met de financiële sector als toetssteen*, Antwerpen, Kluwer, 1992, 637 p.

Gert Straetmans, "The consumer concept in EC Law", in *Enforcement of international contracts in the European Union*, Antwerpen, Intersentia, 2004, p. 295-322

Jules Stuyck, Gert Straetmans en Peter Wytinck, *Recente wetswijzigingen inzake handelspraktijken*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 279 p.

Michel Tyson, “De Richtlijn Elektronische Handel en financiële diensten: een brug te ver?”, in *Liber Amicorum*, Antwerpen, Die Keure, 2001, p. 601-624

Isabelle Van den Bosch, *Kosteloze borgtocht*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 102 p.

Eddy Wymeersch, “Aspecten van hypothecair krediet naar huidig en toekomstig recht”, in *Kredietverlening en hypotheekleningen*, Antwerpen, Kluwer, 1992, 333 p.

Peter Wytinck en Jules Stuyck, *De nieuwe wet handelspraktijken: wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument*, Brussel, Story-Scientia, 1992, 460 p.

Tijdschriften

Eric Balate, “Le controle des clauses abusives: premier bilan”, *D.C.C.R.*, 1997, p. 321-361

Gabriel Luc Ballon, “Commentaar bij art. 2 W. Kh.”, *Artikelsgewijze commentaar Handels- en Economisch Recht*, Kluwer, losbl.

Gabriel Luc Ballon, “Enkele belangrijke nieuwigheden in de wet betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de verbruiker”, *D.A.O.R.*, 1992, nr. 22, p. 59-63

Stefaan Beyaert, “Consumentenkoop - Omzetting van Richtlijn 199/44/EG”, *Gandaius Actueel*, 2004, p. 155-190

Dominique Blommaert en Frank Nichels, “Commentaar bij art. 1, 1° Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

Dominique Blommaert en Frank Nichels, “Commentaar bij art. 34 Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

Dominique Blommaert en Frank Nichels, “Commentaar bij art. 35 Wet op het consumentenkrediet”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

Dominique Blommaert en Frank Nichels, “Kroniek van het consumentenkrediet (1995-1998)”, *T.B.H.*, 2000, p. 90-127

Thierry Bourgoignie, “Réalité et spécificité du droit de la consommation”, *J.T.*, 1979, p. 296

Maarten Dambre, “Het grensgebied tussen consumentenkrediet en hypothecair krediet”, *T. Vred.*, 1996, p. 93-104

Georges De Leval, “Règles de compétence en matière de crédit à la consommation et de cession de rémunération”, *J.L.M.B.*, 1995, p. 34-35

Inez De Meuleneere, “La caution d’un crédit à la consommation: oubliée par le législateur communautaire?”, *Euredia*, 2000, p. 356-360

Inge Demuynck, “De wet van 3 april 1997 betreffende oneerlijke bedingen in overeenkomsten gesloten tussen beoefenaren van vrije beroepen en hun cliënten: much ado about nothing?”, *R.W.*, 1997-1998, p. 1313-1335

Inge Demuynck, “De bescherming van de consument tegen een onrechtmatig bevoegdheidsbeding”, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1999, p. 201

Paul De Vroede, Inge Demuynck en Yves Merchiers, “Overzicht van rechtspraak. Algemeen Handelsrecht, handelspraktijken en consumentenbescherming 1992-1997”, *T.P.R.*, 1991, p. 131-512

Paul De Vroede, “Regering bemoeilijkt toepassing van Wet Handelspraktijken”, *Juristenkrant*, 2004, nr. 82, p. 1 en 5

E. Casier, ““Commentaar bij art. 1 Wet op het hypothecair krediet”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

Eric Dirix, “De bezwarende bedingen in de W.H.P.”, *R.W.*, 1991-1992, nr. 17, p. 562-572

Eric Dirix: “Bezwarende bedingen”, *D.A.O.R.*, 1992, nr. 22, p. 31-44

Jean-Luc Fagnart en Peter Wytinck, “Pratiques du commerce / Handelspraktijken”, *T.B.H.*, 1991, p. 258-298

Pierre Lettany, “Commentaar bij artikel 1-7 Wet 10 juli 1997”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl

Dirk Meulemans en Marc Lens, “De invoering van een nieuw statuut voor de hypothecaire lening”, *Not. & Fisc. Maandblad*, 1992, p. 259-261

Dirk Meulemans, “De wijziging van het toepassingsgebied van de wet op het hypothecair krediet”, *T. Fin. R.*, 2004, p. 674-752

Michel Flamée en Marc Bosmans, “Oneerlijke en onrechtmatige bedingen: zijn de artikelen 31 en volgende van de W.H.P.C., compatibel met de EEG Richtlijn 93/13?”, *D.C.C.R.*, 1994, p. 678-713

Michel Flamee en Koen Troch, “De invloed van de EG-richtlijn van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten op het heersend Belgisch recht”, *T.B.H.*, 1996, p. 28-57

Johnny Herre, Ewoud Hondius en Guido Alpa, “The notion of consumer and professional and some related questions”, www.sgecc.net

Jacob Hijma, “Consumentenkoop of gewone koop”, *W.P.N.R.*, 1992, p. 387-388

- Marco Loos, “Het begrip ‘consument’ in het Europese en Nederlandse privaatrecht, *W.P.N.R.*, 2005, p. 771-772
- Johan Meeusen, “De aanknopingspunten van de nieuwe wet handelspraktijken”, *T.B.R.*, 1994, p. 103-169
- Erik Monard, “Enkele topics uit de nieuwe handelspraktijkenwet van 14 juli 1991 (artikel 93-94-31-32) een bescherming voor wie?”, *Limb. Rechtsl.*, 1992, p. 87-99
- Yves Montangie, “Geen baas in eigen huis – waarom de overheid niet mag weigeren haar infrastructuur te verhuren aan extreem-rechts”, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1998, p. 656-663
- K.J.M. Mortelmans en S. Watson, “The notion of the consumer in Community law: a lottery?”, *TvC*, 2007/1, p. 229-246
- L. Peeters, “De nieuwe wetgeving voor consumentenkoop ... eindelijk in het B.W.”, *R.W.*, 2004-2005, p. 441-456
- Béatrice Ponet, “Overheid kan ook consument zijn”, *Juristenkrant*, 2004, nr. 100, p. 1 en 5
- Julie Schamp en Tim Van Den Abeele, “La nouvelle réglementation des clauses abusives: champ d’aplication et problème de droit transitoire”, *J.T.*, 1992, p. 592-595
- Reinhard Steennot, “Commentaar bij art. 2 Wet 17 juli 2002”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.
- Reinhard Steennot, “De minnelijke invordering van schulden van de consument: een eerste commentaar”, *R.W.*, 2002-2003, p. 1001-1009
- Reinhard Steennot en Sofie Dejonghe, “De Europese Richtlijn inzake de bescherming van de consument bij financiële dienstverlening op afstand”, *Bank & fin. Recht*, 2003, p. 208-221
- Reinhard Steennot, “Actualia in het consumentenrecht”, *C.B.R. Jaarboek*, 2003-2004, p. 141-208
- Reinhard Steennot, “Overzicht van rechtspraak consumentenbescherming (1998-2002)”, *T.P.R.*, 2004, p. 1721-2056
- Gert Straetmans, “Naar een Europees consumentenbegrip?”, *Jur. Falc.*, 1991-1992, p. 11-41
- Gert Straetmans, “De reclamebepalingen en promotionele activiteiten in de nieuwe wet op het consumentenkrediet”, *D.C.C.R.*, 1992, p. 871-889
- Gert Straetmans, “Beroepsbeoefenaar én consument van handelspraktijken?”, *D.A.O.R.*, 2006/, nr. 80, p. 439-442
- Gert Straetmans, “Recente tendensen in handelspraktijken”, *C.B.R. Jaarboek*, 2005-2006, p. 165-275

Gert Straetmans, “Het begrip consument bij buiten de verkoopprijzen gesloten overeenkomsten”, *D.C.C.R.*, 1998, p. 256-263

Gert Straetmans, “Hof van Justitie 22 november 2001”, *R.W.*, 2002-2003, p. 197-198

Gert Straetmans, “Verkopersbegrip uit de Wet op de Handelspraktijken; de daden van koophandel ontgroeid?”, *T.B.H.*, 2004, p. 462-473

Gert Straetmans, “Wie verkoper is, is geen consument. Wie consument is, is geen verkoper. Maar daarom is daarom wie geen verkoper is, consument en wie geen consument is, verkoper?”, *T.B.H.*, 2001, p. 694-697

Evelynne Terryn, “Verkoop op afstand van financiële diensten”, *NjW*, 2003, p. 78-88

Philippe Thiery, “Commentaar bij artikel 1 Wet 16 februari 1994”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

I. Van Bulck, “Commentaar bij art. 4 Wet 9 januari 2000”, *Artikelsgewijze commentaar Financieel Recht*, Kluwer, losbl.

Jacqueline Van De Velde, “Commentaar bij artikel 2, 5° Wet 11 april 1999”, *Artikelsgewijze commentaar Bijzondere Overeenkomsten*, Kluwer, losbl.

Tom Vandyck, “De hervormde wet op het consumentenkrediet – Kritische analyse van het vernieuwd ‘algemeen deel’ van de W.C.K.”, *R.W.*, 2003-2004, p. 681-701

Johan Van Lysebettens, “Noot bij arrest H.V.J. 23 maart 2000”, *D.C.C.R.*, 2000, p. 290-295

Bart Volders, “Het begrip ‘consumentenovereenkomst’ in kort bestek”, *D.C.C.R.*, 2006, p. 87-93

B.M. Vroom-Cramer, “Een overzicht van het Europees levensmiddelenrecht, de integratie voltooid?”, *S.E.W.*, 1997-5, p. 202-207

Vincent Wellens, “De overheid en de Wet Handelspraktijken: verkoper of consument?”, *R.W.*, 2006-2007, p. 102-105

Peter Wytinck, “De verkoper onder de W.H.P.C. is nog geen “verkoper/handelaar” voor een andere wet”, *R.A.B.G.*, 2005, p. 894-896

Wetgeving

Verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, P.B. L. 27 september 1968, afl. 299, 32

Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst, P.B. L. 9 oktober 1980, afl. 266, 1

Rapport betreffende het Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst door Mario Giuliano en Paul Lagarde, P.B. L. 21 oktober 1980, afl. 282, 0001-0050

Richtlijn Comm. E.G. nr. 85/577 betreffende de bescherming van de consument bij buiten de verkoopprijzen gesloten overeenkomsten, P.B. L. 31 december 1985, afl. 372, 31

Richtlijn Comm. E.G. nr. 87/102 betreffende de harmonisatie van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lidstaten inzake het consumentenkrediet, P.B. L. 22 december 1986, afl. 42, 48-53

Richtlijn Comm. E.G. nr. 90/314 betreffende pakketreizen, met inbegrip van vakantiepakketten en rondreispakketten, P.B. L. 13 juni 1990, afl. 158, 59-64

Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, B.S. 4 april 1992

Wet van 4 augustus 1992 op hypothecair krediet, B.S. 11 december 1992

Richtlijn Comm. E.G. nr. 93/13 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, P.B. L. 21 april 1993, afl. 95, 29-34

Wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling, B.S. 1 april 1994

Wet van 14 juli 1994 op de handelspraktijken en de voorlichting van de consument, B.S. 10 oktober 1991

Richtlijn Comm. E.G. nr. 94/47 betreffende de bescherming van de verkrijger voor wat bepaalde aspecten betreft van overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, P.B. L. 26 oktober 1994, afl. 280, 83-87

Voorstel voor een algemene wet inzake de bescherming van de consument, Ministerie van Economische Zaken, Bestuur Handelsbeleid – Afdeling Bescherming van de Consumentenrechten, Brussel, 1995

Aanbeveling van de Commissie van 30 juli 1997 betreffende transacties die met een elektronisch betaalinstrument worden verricht, in het bijzonder inzake de betrekking tussen uitgever en houder, P.B. L. 1997, afl. 208, 52

Richtlijn Comm. E.G. nr. 97/7 betreffende de bescherming van de consument bij op afstand gesloten overeenkomst, P.B. L. 4 juni 1997, afl. 144, 19-27

Wet van 10 juli 1997 betreffende de valutadatum van bankverrichtingen, B.S. 8 augustus 1997

Richtlijn Comm. E.G. nr. 98/6 betreffende de bescherming van de consument inzake de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten, P.B. L. 16 februari 1998, afl. 80, 27-31

Wet van 11 april 1999 betreffende de overeenkomsten inzake de verkrijging van een recht van deeltijds gebruik van onroerende goederen, B.S. 30 april 1999

Richtlijn Comm. E.G. nr. 1999/44 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en garanties voor consumptiegoederen, P.B. L. 7 juli 1999, afl. 171, 12

Wet van 9 januari 2000 betreffende grensoverschrijdende geldoverschrijvingen en betalingen, B.S. 9 februari 2000

Richtlijn Comm. E.G. nr. 99/4 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en de garanties voor consumptiegoederen, P.B. L. 25 mei 1999, afl. 171, 12-16

Richtlijn Comm. E.G. nr. 2000/31 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt, P.B. L. 17 juli 2000, afl. 178, 1-16

Verordening Comm. E.G. nr. 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, P.B. L. 16 januari 2001, 1

Verordening Comm. E.G. nr. 2560/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 19 december 2001 betreffende grensoverschrijdende betalingen in euro, P.B. L. 28 december 2001, 1

Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten, B.S. 4 september 2002

Richtlijn Comm. E.G. nr. 2002/65 van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 betreffende de verkoop op afstand van financiële diensten aan consumenten, P.B. L. 9 oktober 2002, alf. 271, 16-24

Wet van 17 juli 2002 betreffende de transacties uitgevoerd met instrumenten voor de elektronische overmaking van geldmiddelen, B.S. 17 augustus 2002

Wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consumenten bij de verkoop van consumptiegoederen, B.S. 15 december 2004

Verordening Comm. E.G. nr. 261/2004 van de Commissie van 11 februari 2004 betreffende compensatie en bijstand aan luchtreizigers bij instapweigering en annulering of langdurige vertraging van vluchten, P.B. L. 17 februari 2004, 1-8

Richtlijn Comm. E.G. nr. 2005/29 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt, P.B. L. 11 mei 2005, afl. 149, 22

Wet van 3 juni 2007 met betrekking tot de kosteloze borgtocht, B.S. 27 juni 2007

Richtlijn Comm. E.G. nr. 2008/48 inzake kredietovereenkomsten voor consumenten en tot intrekking van Richtlijn 87/102/EEG van de Raad, P.B. L. 22 mei 2008, afl. 133, 66-92

Rechtspraak

Cass, 23 april 1951, *J.T.*, 1951, 397

H.V.J., 21 juni 1978, Bertrand / Paul Ott., *Jur.* 1978, 1431

Brussel, 28 september 1987, *T.B.H.*, 1989, 783

Cass, fr., 28 april 1987, *Bull.civ.* I, nr. 134, *D.* 1988.J.I

H.V.J., 16 mei 1989, 382/87, Buet, *Jur.* 1989, 0123

HVJ, 7 november 1989, Nijman, *Jur.* 1989, 3533

H.V.J., 14 maart 1991, 261/89, Di Pinto, *Jur.* 1991, I-1189

H.V.J., 30 april 1991, Boscher, *Jur.* 1991, I-02023

H.V.J., 19 januari 1993, Shearson Lehmann Hutton, C-89/91, *Jur.* 1993, I-139

Kh. Brussel, 14 juni 1993, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1993, 101

Kh. Brussel, 30 juni 1993, *D.C.C.R.*, 1994, nr. 24, 723

Arrondrb. Gent, 25 oktober 1993, *T. Vred.*, 1996, 106

Vred. Antwerpen, 6 december 1993, *R.W.*, 1993-1994, 861

Antwerpen, 7 december 1993, *R.W.*, 1994-1995, 53

Kh. Ieper, 9 december 1993, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1993, 219

H.V.J., 14 juli 1994, C-91/92, Faccini Dori, *Jur.* 1994, I-03325

Vred. Sint-Jans-Molenbeek, 17 mei 1994, *T. Vred.*, 1996, 128

Arrondrb. Luik, 21 september 1994, *J.L.M.B.*, 1995, 30-34

Arrondrb. Brussel, 3 oktober 1994, *T.B.B.R.*, 1995, 153-154

Arrondrb. Luik, 9 februari 1995, *Jaarboek Krediet*, 135-140

H.V.J., 6 juli 1995, C-470/93, Mars, *Jur.* 1995, I-01923

Brussel, 13 oktober 1995, *J.T.*, 1996, 27

Rb. Brugge, 19 december 1995, A.R. 95/2563, niet gepubliceerd

Brussel, 24 april 1996, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1996, 190

Brussel, 29 mei 1996, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1996, 74

Kh. Brussel, 3 juni 1996, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1996, 356

Rb. Brussel, 9 september 1996, *T. Vred.*, 1998, 551

Rb. Brussel, 6 maart 1997, *T.B.B.R.*, 1998, 255-256

Antwerpen, 7 april 1997, *R.W.*, 1997-1998, 505

H.V.J., 3 juli 1997, C-269/95, F. Benincasa t. Dentalkit, *Jur.* 1997, I-3788

Cass. Civ. Fr., 8 juli 1997, *RD bancaire et bourse*, 1997, 163

Brussel, 23 oktober 1997, *T.B.H.*, 1997, 810

H.V.J., 17 maart 1998, C-45/96, Dietsinger, *Jur.* 1998, I-1199

H.V.J., 16 juli 1998, C-210/96, Gut Springenheide GmbH, R. Tusky t. Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt, *Jur.* 1998, I-04657

Brussel, 26 augustus 1998, *R.W.*, 1998-1999, 820

H.V.J., 22 april 1999, C-423/97, Travel Vac, *Jur.* 1999, I-2195

Rb. Neufchâteau, 27 april 1999, *T. Vred.*, 2000, 99

Vred., 29 april 1999, *Jaarboek Handelspraktijken*, 1999, 198

H.V.J., 23 maart 2000, C-208/98, Berliner Kindl Brauerei, *Jur.* 2000, I-1741

H.V.J., 27 juni 2000, C-240, Océano Grupo, *Jur.* 2000, I-4941

Antwerpen, 12 september 2000, *T.T.B.R.*, 2001, 556

Cass., 12 oktober 2000, www.cass.be

Vred., 23 januari 2001, *D.C.C.R.*, 2001, 264

Cass., 11 mei 2001, *T.B.H.*, 2001, 692

H.V.J., 22 november 2001, C-541/99 en C-542/99, Cape, *Jur.* 2001, I-9049

H.V.J., 11 juli 2002, C-96/00, Gabriel, *Jur.* 2002, I-6337

Cass., 13 september 2002, www.cass.be

Kh. Hasselt, 8 januari 2003, *NjW*, 2003, 425

Brussel, 16 november 2004, *R.A.B.G.*, 2005, 887

Antwerpen, 30 november 2004, *NjW*, 2005, 91

Gent, 6 juni 2005, www.juridat.be

Kh. Bergen, 9 augustus 2005, *D.A.O.R.*, 2006, 435

H.V.J., 20 januari 2005, C-464/01, Gruber, *Jur.* 2005, I-00439

H.V.J., 20 januari 2005, C-27/02, Engler, *Jur.* 2005, I-481

H.V.J., 25 oktober 2005, C-229/04, Crailsheimer Volksbank, *Jur.* 2005, I-9273

Kh. Dendermonde, 6 maart 2006, A/04/4233, niet gepubliceerd